

TARTU ÜLIKOOL

SOTSIAAL- JA HARIDUSTEADUSKOND

AJAKIRJANDUS JA KOMMUNIKATSIOONI INSTITUUT

**Ajakirjanduse ja poliitika roll ning suhted poliitilises skandaalis
Silvergate'i näitel**

Bakalaureusetöö

Taavi Eilat

Juhendaja: prof Marju Lauristin

TARTU

2013

SISUKORD

Sisukord	2
Sissejuhatus	4
1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad	6
1.1. Skandaal ja poliitiline skandaal.....	6
1.2. Poliitilise skandaali roll ühiskonnas.....	7
1.3. Vahendatud skandaal.....	9
1.4. Reaalne sündmus ja meediasündmus.....	11
1.5. Poliitiline väli ja meediaväli.....	12
1.6. Skandaali kulg.....	13
1.7. Skandaali mõju usaldusväärsele.....	16
1.8. Empiirilised lähtekohad.....	17
1.9. Uurimisküsimused.....	19
2. Metoodika ja valim	20
2.1. Metoodika.....	20
2.2. Valim.....	23
3. Meediatekstide analüüsist saadud uurimistulemused	25
3.1. Skandaali aegjoon.....	25
3.1.1. Rahastamiskandaali kulg.....	27
3.2. Skandaali kõneained.....	36
3.2.1. Erakondade rahastamine.....	38
3.2.2. Skandaali tegelased.....	41
3.2.3. Poliitiline kultuur.....	47
3.3. Hinnangud skandaali osapooltele.....	51
3.3.1. Hinnangud Reformierakonnale.....	52
3.3.2. Hinnangud Kristen Michalile.....	55
3.3.3. Hinnangud Silver Meikarile.....	56
4. Intervjuude analüüsist saadud uurimistulemused	58
4.1. Sissejuhatus intervjuude analüüsi.....	58
4.2. Poliitikute enda rolli konstrueerimine.....	60
4.3. Osapoolte suhestumine ajakirjandusega.....	69
4.4. Skandaali mõju.....	79
4.5. Kokkuvõte.....	83
5. Järeldused ja diskussioon	86
5.1. Järeldused.....	86
5.2. Diskussioon.....	90

5.3. Meetodi kriitika.....	93
Kokkuvõte.....	95
Summary.....	97
Kasutatud kirjandus.....	99

LISAD

1. Skandaali aegjoon.....	101
2. Kvalitatiivse kontentanalüüsi meediatekstid (aegjoone konstrueerimiseks)	105
3. Kvalitatiivse kontentanalüüsi meediatekstid (kõneaine kategooriate loomiseks) ..	114
4. Kvantitatiivse kontentanalüüsi kodeerimisjuhed.....	116
5. Intervjuude kavad.....	118

SISSEJUHATUS

2012. aasta 22. mail avaldas Reformierakonna liige Silver Meikar Postimehes arvamust „Erakondade rahastamisest. Ausalt.“. Ta tunnistas, et annetas 2009.-2010. aastal erakonna kontole raha, mille päritolu tema ei tea ning mille andis talle Kalev Lillo ja annetuse palus tal teha toonane peasekretär Kristen Michal. See avaldus hakkas levima meedias ja juba samal päeval nõuti vastuseid erinevatelt poliitikutelt ja hinnanguid arvamusiidritelt. Meikari artiklist kujunes välja skandaal, mille jooksul langes Reformierakonna toetajaskond ja usaldusväärsus. Skandaali järelmõjudega tegeletakse Eestis veel praegugi.

Tekkinud poliitiline skandaal tituleeriti üsna pea Silvergate'ks ja meediakajastus antud teemale oli väga suur. Ajalooliselt on meedia roll skandaali kujunemisel muutunud, seoses meedia töö põhimõtete muutusega – meedia ei ole pelgalt vahendaja rollis, vaid omab ka edasiviija ja arendaja rolli. Nii on poliitilise skandaali arengus olulisel kohal meedia, kelle tööst sõltub, milline saab olema juhtumi mõju süüdistajale ja süüdistatavale.

Poliitilised skandaalide jõudmine meediasse on hea, sest meedia poolt levitatav informatsioon taotleb selgusele jõudmist antud juhtumi puhul. Avalikkuse ette jõudmist on peetud ka demokraatlikus riigis poliitikute usaldustestiks (Thompson 2000: 115). Ent teisalt on meedia filter, millel on reeglid, kuidas teemat käsitletakse ja milline informatsioon jõuab avalikkuse ette. Siit nähtub, et meedia roll poliitilises skandaali kajastamisel on äärmiselt oluline ja seepärast vajaks selgitamist suhted skandaali klassikalises kolmnurgas: „poliitikud-meedia-avalikkus“.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on uurida, millised oli ajakirjanike ja poliitikute roll ja suhted Silvergate'i skandaali jooksul. Töö teoreetiline osa määratleb, mis on poliitiline skandaal ja milline on selle roll ühiskonnas. Edasi selgitab teoreetiline osa, kuidas jõuab skandaal avalikkuseni ehk milline on skandaalis meedia kui vahendaja ülesanne. Seejärel vaatleb töö, milline on enamasti poliitilise skandaali kulg ja etapid ning teoreetilise osa lõpuks määratleb, milline on poliitilise skandaali mõju poliitikute usaldusväärsusele.

Uurimise meetodina on töös kasutatud kvalitatiivset ja kvantitatiivset kontentanalüüsi ja semistruktureeritud intervjuud.

Bakalaureusetöö empiiriline osa on jaotatud kahte peatükki. Esimene neist kätkeb meediatekstide analüüsi, vaadeldes aegjoonel poliitikute ja meedia tegevust skandaali jooksul. Tuuakse välja skandaali peamised kõneained, analüüsitakse, kes olid skandaali jooksul

peamised hinnangute andjad. Empiirilise osa teises peatükis analüüsitakse skandaali osapoolte – poliitikute ja ajakirjanike – seisukohti ja hinnanguid.

Töö lõpuosas võtab autor kokku teoriast ja empiirilisest osast tulenevad järeldused ning diskuteerib, milline on saadud tulemustest lähtuvalt ajakirjanike ja poliitikute suhted ning rollid poliitilises skandaalis.

1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Skandaalide mõju erakondade usaldusväärsusele on Eestis vähe uuritud. Antud töös püütakse rahastamisskandaali näitel avada skandaali kujunemise ja mõju muutumise tagamaid.

Teoreetilisi ja empiirilisi lähtekohti tutvustavas esimeses osas käsitleb autor skandaali ja poliitilise skandaali olemust varasemalt ja tänapäeval. Teises osas antakse ülevaade, milliseks on kujunenud skandaali roll ühiskonnas. Kolmandaks tuuakse välja eripärad, mis saavad skandaalile omaseks tänu meedia vahendamisele. Seejärel vaatleb autor, kuidas kujuneb meedia poolt konstrueeritud sündmus. Viiendas osas antakse ülevaade skandaali tegelaste suhestumisest väljadel. Seejärel antakse ülevaade skandaali kulgemise teoreetilisest lähtekohast. Teoreetilise osa lõpetuseks vaatab autor, milline on olnud skandaali mõju poliitikute usaldusväärsusele. Seejärel annab autor ülevaate empiirilistest lähtekohtadest ja lõpetuseks püstitab antud töö uurimusküsimused.

1.1. Skandaal ja poliitiline skandaal

Meediakesksel ajal võime ajakirjandusest leida üha enam pealkirju, mis algavad sõnaga: „SKANDAAL!“ ja seejärel jätkub antud uudise pealkiri. Selleks, et arutleda edasi, kas meedia tituleerib poliitilisi konflikte skandaaliks seetõttu, et neil oleks rohkem tarbijaid või selleks, et ühiskonda paremaks muuta tuleb esmalt leida sellele sõnale definitsioon.

Sõna skandaal (*scandal*) tuli tänapäeva Euroopa keeltes kasutusele kuueteistkümnendal sajandil, kuid ajalooliselt ulatub see tagasi kreeka ja ladina kultuuri. Üks peamisi poliitiliste skandaalide uurijaid John B. Thompson defineerib tänapäevase skandaali järgnevalt: „Skandaal viitab tegevusele või sündmusele, mis sisaldab teatavat üleastumist ning saab teadlikuks teistele ja toob kaasa tõsise avaliku reaktsiooni“ (Thompson 2000: 13).

Veel täpsemalt soovib Thompson skandaali defineerides lähtuda juhtumistest, millel on järgnevad omadused:

1. ilmnemine või olemasolu sisaldab üleastumist kindlatest väärtustest, normidest ja moraalsetest koodidest;
2. ilmnemine või olemasolu sisaldab saladuse või varjamise elemente, kuid neid teatakse või usutakse sügavalt olemasolevana teiste poolt;

3. mitteosalejad taunivad tegevust või sündmust ja võivad olla solvunud üleastumisest;
  4. mitteosalejad väljendavad rahulolematust avaliku hukkamõistu teel antud sündmusele või tegevusele;
  5. sündmuse avalikuks tulek ja hukkamõist kahjustab vastutavate inimeste mainet.
- (Thompson 2000: 13-14)

Minnes konkreetsemalt poliitika juurde, defineerib Thompson poliitilise skandaali kõigepealt pinnapealselt: „Poliitiline skandaal on skandaal, mis sisaldab poliitika liidreid ja persoone.“ (Thompson 2000: 91). Selline definitsioon jääb liiga individikeskseks ja arvestada tuleks ka sotsiaalseid suhteid ja institutsioone. Teine viis poliitilise skandaali defineerimiseks on seda teha tegevusest lähtuvalt. Oluline on siin mõista, et seejuures nähakse skandaali puhul alati üleastumist mingist normist ja selliselt eristab Thompson (2000: 94) poliitilise skandaalina peamiselt kolme liiki: seksi-, rahastamis- ja võimuskandaali. Ta kasutab ka terminit poliitiline väli (*political field*), millena ta peab silmas välja, kus tegutsevad riigiasutused.

Nimetatud kriteeriumitest lähtuvalt võib konstrueerida ühise definitsiooni: Poliitiline skandaal on skandaal, mis leiab aset poliitilisel väljal, kus mõne poliitiku üleastumine kehtestatud normist saab avalikuks ja toob kaasa tugeva avaliku reaktsiooni.

Avaliku reaktsiooni tekkimine viitab, et skandaalid saavad esile tõusta vaid ühiskonnas, kus on võimalik avaliku reaktsiooni esiletõus. Järgmine alapeatükk toobki välja, millises ühiskonnas skandaalid tekivad ja mis on nende roll.

1.2. Poliitilise skandaali roll ühiskonnas

Skandaale uurinud Markovitsi ja Silversteiniga (1988, Thompson 2000 kaudu) tõid välja, et poliitilised skandaalid avalduvad ainult liberaal demokraatlikes ühiskondades, sest just nendes riikides rõhutatakse protsesside läbipaistvust, mis eksimuse korral saab karistatud skandaaliga.

Kuigi Thompson ei nõustu täielikult eelpool öelduga, möönab ta, et ilmselt on teatav seos liberaaldemokraatia ja skandaali vahel olemas. Ta toob välja mitu põhjust (Thompson 2000: 94-95). Esiteks, eksisteerivad liberaaldemokraatlikes ühiskondades parteid ja huvigrupid, kes soovivad edu saavutada. Vabas ühiskonnas tekkiv konkurents toob kaasa suurema konflikti ohu ja skandaali avaldumine võib olla ka poliitilise konkurendi poolt välja käidud trikk teise

vastu edu saavutamiseks. Teiseks, on skandaali avaldumine seotud demokraatlikus ühiskonnas toimuvate valimistega, mille korral teatud aja tagant peab poliitik end taas avalikkusele tõestama, kuid skandaali õhutamine vastase poolt võib tuua edu hoopis talle. Kolmandaks, on liberaalses ühiskonnas ajakirjandusvabadus, mis mängib suurt rolli skandaalse materjali levikul. Neljandaks, võimuvõitluse hirmus otsustavad erakonnad varjata üleastumisi erinevatest normidest.

Seega võib väita, et vaba konkurents üldiselt ongi põhjus, mis liberaaldemokraatlikes ühiskondades skandaalid avalduvad ning autoritaarses ja totalitaarses seda ei juhtu. Ka autoritaarses ja totalitaarses ühiskonnas võib eksisteerida üleastumisi normidest, kuid seoses kontrolliga on nende avalikuks tulek vähetõenäoline. Õeldust nähtub, et skandaalide avalikuks tulek ei ole mitte märk ühiskonna kaugenemisest demokraatiast vaid vastupidi. Seni kuni skandaalid saavad avalikuks tulla võib rääkida vabast demokraatlikust ühiskonnast.

Seda, miks üha rohkem skandaale avalikus tuleb põhjendab Thompson ajalooliselt (2000: 108-114) järgnevalt:

1. poliitiliste liidrite suurem nähtavus toob kaasa tõenäosuse eksimuste avastamiseks;
2. kommunikatsioonivahendite muutumine ja parem kättesaadavus;
3. ajakirjanduse kultuuri muutumine (uurivate toimetuste tekkimine);
4. poliitilise kultuuri muutumine erakondadepõhiseks ja avalikkuse tähelepanust sõltuvaks;
5. kasvav poliitilise elu seadustamine (eelkõige USAs).

Eelpool nimetatud põhjused, mis on esile tõstnud rohkelt skandaale, mõjutavad otseselt skandaalide esinemise sagedust. See omakorda mõjutab poliitilist usaldusväarsust ja poliitilise elu seadustamist, mis teeb skandaalist n-ö usaldustesti antud erakonna või poliitiku jaoks. Usaldustestist lähtumine toob aga suurema meedia tähelepanu, mis omakorda viib tagasi ajakirjanduse kultuuri muutumiseni. Sellest johtub ka skandaalide kumulatiivne efekt: „Rohkem poliitilisi skandaale toob tõenäoliselt kaasa uusi skandaale, mis tõstatuvad tänu meediale.“ (Thompson 2001: 116)

Lähtudes strukturaalfunktsionalistlikust teooriast, mis ütleb, et ühiskonda hoiab koos harmoonia või tasakaal struktuuri osade vahel, võib skandaali avaldumises näha ohtu kehtivale ühiskonna korrale. Talcott Parsoni nimetatud väärtuskonsensus (Hess et al 2000)

ollakse demokraatlikus riigis justkui saavutanud ja skandaali esiletõusmine ning sellest tulenev arutelu soovitakse summutada.

Joseph N. Capella ja Kathleen Hall Jamieson (1997) esitlevad sellist lähenemist kui küünilisuse spiraali (*spiral on cynisim*). Nende hüpoteesid väidavad, et meedia kajastab suure strateegiaga poliitikuid, mis õhutab avalikku usaldamatust ning küünilisust poliitika ja poliitikute vastu. Küünilisus murendab rahva usaldust ja vähendab ka nende kaasatust. Autorid toovad välja, et spiraali efektina hakkavad poliitikud kasutama kõneisikuid, sest ajakirjanikke nähakse vaid otsimas kindlaid mudeleid ja raame. Selle vältimiseks on vahemeestena kasutusel pressiesindajaid, kes püüavad kõneainet muuta ja skandaalilt tähelepanu eemale juhtida.

Kui lähtuda konfliktiteooriast, mis ütleb, et võitlus võimu ja ressursside pärast on normaalne ning just stabiilsus ühiskonnas on olukord, mis vajab muutmist (Hess et al 2000: 14), tuleks skandaalis näha demokraatia parandaja ja edendaja rolli. Sellest lähtuvalt tulevad skandaali abil välja varjatud faktid, mida avaliku arutelu käigus saab muuta. „Püsiv ja aktiivne ajakirjandus võib meid paremini informeerida, mis toob kaasa demokraatia sisese dialoogi tugevnemise,“ loodavad põhjamaades skandaale uurinud Allern ja Pollack (2012: 10).

Selleks, et arutelu skandaali tekitatud teemal saaks laiemat kõlapinna on tarvis skandaalile vahendajat, milleks tänapäeval on paljuski meedia. Sellest räägib täpsemalt järgmine alapeatükk.

1.3. Vahendatud skandaal

Tänu meedia vahendajarollile ühiskonnas on skandaalide olemus oluliselt muutnud (Thompson 2000: 31): Kui varem olid skandaali kohalikud sündmused, mis tekkisid näost näkku suhtluses ja väikese grupi siseselt, nagu pere ja naabrid, siis tänapäeva skandaali võib kutsuda „vahendatud skandaaliks“ (*mediated scandal*), mis jõuab suurema rahva hulga meedia vahendusel.

Seejuures on oluline märkida, et ka meedia roll skandaalis on muutumas: Varem ainult skandaali vahendajana tegutsenud meedia on hakanud mängima üha suuremat rolli skandaali arengus ja elushoidmisel (Allern & Pollack 2012: 9). Põhjuseid skandaali elushoidmiseks võib enamasti leida kaks: ühelt poolt, see müüb ehk lugejaid ja vaatajaid skandaalile on alati

palju, kuid teisalt, võib lähtuda põhjus ka avalikust huvist. Vahendatud skandaalid defineerisid ümber avaliku (tähenduses avatud ja teistele kättesaadav) ja isikliku (tähenduses peidetud, salastatud) vahelise suhte ning tõid kaasa uut tüüpi „avalikkuse“ (*publicness*), mida Thompson (2000: 37) kutsub „vahendatud avalikkuseks“ (*mediated publicness*), sest selle kogemiseks pole vaja enam otsest kontakti algobjektiga. Sellist võimalust skandaali kui kohaliku sündmuse puhul ei eksisteerinud. Skandaalid võivad saada avalikkuses palju suurema tähelepanu kandudes tuhandete ja miljonite inimesteni.

Suurema hulga jõudmisel on mõju ka inimeste arvamusele ja hoiakutele skandaali suhtes. Seda mõõdetakse sageli populaarsusuuringute abil, mis tegelikult näitavad vaid ühte osa avalikust arvamusest. Robert M. Entman ja Susan Herbst (2001: 206) nimetavad seda massi arvamuseks (*mass opinion*), mis on mõjutatav meedia poolt. Teiste avaliku arvamuse vormidena toovad nad välja aktiveerunud avaliku arvamuse (*activated public opinion*), kuhu kuuluvad seotud, informeeritud ja organiseeritud kodanikud. Nendeks on erakondade liikmed, kohaliku elu aktivistid, huvigruppide kõneisikud, aramusliidrid ja teised, kes pööravad suurt tähelepanu poliitikale. Kolmandaks, tuuakse välja latentne avalik arvamus (*latent public opinion*), mille puhul on tegemist osaga massist, kelle arvamus ei kajastu massi arvamuses ja kelle eelistused on enamasti varjus. Viimasena esitlevad autorid tajutud enamust (*perceived majorities*), keda võetakse tegelikult antud teema kohta avaliku arvamuse esindajana. Siia kuuluvad näiteks poliitikud ja ajakirjanikud. (Entman & Herbst 2001: 206-210)

Poliitiliste valikute tegemisel ja edu saavutamiseks käib erakondade vahel võitlus ikkagi massi arvamuse eest. Massi arvamust mõjutab enamasti meedia, kus kujuneb välja kõneaine. Kõneaine kujunemine (*agenda setting*) on protsess, mille käigus massimeedia komuniqueerib avalikkusele erinevate probleemide ja ürituste osatähtsust. (Rogers & Dearing 2000: 69). Seega saab oluliseks massimeedia valik kogutud informatsiooni hulgast. Ka skandaalide puhul muutub oluliseks, millest räägitakse.

Kõneaine kujundamist on peetud ka raamide seadmiseks ühele teemale. Tuginedes Goffmani „raami“ mõistele lõi raamistamise meediateooria Robert Entman. Raamistamine tähendabki teatud tajutud reaalsuse aspektide valimist ja nende esiletõstmist sõnumis, mis toetab teatava seletuse, tõlgenduse, hinnangu, soovitusel domineerimist (Entman 2002: 391). Raamistamisega tegeleb Entmani sõnul eelkõige meedia, kuid seda püüavad teha ka poliitilised jõud. Püütakse esile tõsta teatavaid hoiakuid ning samas maha vaikida teisi aspekte antud sündmusest. See toob kaasa tõlgenduste suunamise ja teiste tõlgenduste vältimise.

Scheufele (2000) sõnab, et kõneaine kujunemine ja raamistamine pole samad protsessid. Ta ütleb, et kõneaine kujunemisega tuuakse mälust massimeedia vahendusel esile mingi teema ja selle abil paneb inimene maailmas toimuvale hinnangu. Raamistamise puhul on aga tegemist tuginemisega faktile, et inimesed ei suuda kogu maailma hallata ja seetõttu esitleb meedia mõnda sündmust lihtsustatult. Sedasi aitab ajakirjandus inimestel kategooriaid ja tõlgendusi mõjutada ja kujundada.

On tavaline, et ka skandaali avalikustamise puhul ei saa meedia välja tuua kõiki sündmusi, vaid seab skandaalile raamid, milles juhtunust kõneldakse. See on seotud skandaali „puhkemise“ momendiga, kus avalikkuse huvi antud teema vastu kasvab plahvatuslikult suureks. Uudislikkuse äkiline kasv ühe sündmuse puhul välistab selle täieliku kajastamise, mis on tingitud ka sellest, et meedia valduses ei ole kogu informatsiooni vaid osa sellest. Uue informatsiooni tekkimisel võidakse raamid ümber paigutada või neid laiendada.

Meedia seatud raamides saavad ka skandaali juures oluliseks kindlad sündmused ja väljaütlemised, mille puhul sündmus kui fakt kaob vaateväljast. Järgnevalt arutlengi reaalse sündmuse ja meediasündmuse suhte üle ajakirjanduslikus faktiloomes.

1.4. Reaalne sündmus ja meediasündmus

Indrek Treufeldt (2012: 27) toob ajakirjandusliku faktilooma juures välja, et ajakirjandusega seostuvad eelkõige sündmus ja uudis. Ta ütleb, et sündmuste najal struktureerib ajakirjandus tegelikkust. Sündmus seob eraldiseisvaid tegelikkuse elemente ja sündmustega kujuneb teatud tähendusstruktuur (Gerbner 1964, Treufeldt 2012: 27 kaudu). Sündmused ei tähenda siinkohal, aga mitte üksnes faktina aset leidnud juhtumeid, vaid tihti esitatakse väidet faktina kui tegelikkuse teatud peegeldust. Vahendatuses väljendubki ajakirjanduse põhiloomus kirjeldada tegelikkust. (Treufeldt 2012: 262)

Tegelikkusele (reaalsusele) vastavaks peetakse ennekõike seda, mida tegelikkus vahetult ilmutab. Argielus on aga pea võimatu tegelikkust täies ulatuses hoomata ja siin tuleb appi meedia, mis laiendab inimeste teadvust (Treufeldt 2012: 28).

J. Benthall (1995; Plogham 1995 kaudu) ütleb, et suur osa meedias diskuteeritavast lähtub meediast endast ja sellel pole tegelikkuses vastet. On rida sündmusi, mis toimuvadki vaid meedias eneses nn. meediasündmused. Seega on meedia paljude sündmuste genereerijaks.

Uudised ja tõde pole üksüheses vastavuses – uudiste ülesandeks on sündmustest märku anda. Niinimetatud „puhta tõe“ ülesanne on heita valgust varjatud faktidele, paigutada need õigesse järjekorda ja saada koondpilt. Koondpildi saamine näib aga võimatu ja sellest tulenevalt ei saa meedia kunagi esitleda puhast tõde. Seepärast saab meedia poolt avaldatav materjal raamistikuks, mis teeb reaalsuses toimuva avalikult diskuteeritavaks. (Treufeldt 1996: 32) Avalikkuses tunnetatav skandaal või kriis sünnib just avalikus diskussioonis.

Treufeldt väidab, et avalikkuse esmakordne teavitamine toimunust on ka üks meediasündmusest, nagu ka teatud informatsiooni liikumisest või selle puudumisest. Sündmus toimub suure osa auditooriumi jaoks alles siis, kui sellest meedia kaudu teatakse. „Sellised meediasündmused seisavad tavaliselt tegelikest sündmustest, millele need viitavad, mingi ajanihke kaugusel.“ (Treufeldt 1996: 32) Nii saab reaalsuses tajutavaks reeglite rikkumine alles siis, kui esimene skandaali artikkel ülestunnistusega on ilmunud.

Tüüpilised meediasündmused on ka ühe või teise inimese meedias väljaöeldud arvamused, mis mõjutavad tavaliselt just edasise käsitluse käiku. Mõned sündmused põhinevad reaalsusel, mõned pelgalt vaadatel. Iga kommentaar või väide võib kutsuda esile uue väite või terve väidete jada, mis ei ole enam reaalsusega seotud ja sedasi tekib meediasündmuste jada (aegjoon). (Treufeldt 1996: 33)

Skandaali meediakäsitluse analüüsimiseks tuleb rekonstrueerida tegelike sündmuste jada ning meediasündmuste jada.

1.5. Poliitiline väli ja meediaväli

Lähtuvalt Treufeldti käsitlusest reaalsete sündmuste ja meediasündmuste konstrueerimise kohta, võib arendada edasi sündmuste toimumist Pierre Bourdieu väljade teooriale tuginedes. Bourdieu (2003: 61) toob välja, et võimuväli, mida ei tohi segi ajada poliitilise väljaga, ei ole lihtsalt üks väli teiste seas: ta on jõusuhete ruum eri liiki kapitalide vahel või täpsemalt öeldes agentide vahel, kes on küllaldaselt varustatud eriliikidest, et suuta domineerida vastaval väljal, ning kelle võitlused hoogustuvad alati, kui seatakse küsimuse alla erinevat liiki kapitalide suhteline väärtus. Eelnevast võib järeldada, et ka poliitiline skandaal toimub võimuväljal ja selle domineerimise nimel.

Veel toob Bourdieu (2003: 101) välja, et sarnaselt teiste valdkondadega, käib ka kognitiivses valdkonnas, gruppide või rühmituste vahel võitlus selle pärast, mida Heidegger nimetas „reaalsuse avalikuks tõlgenduseks“. Rohkem või vähem teadlikul viisil tahavad võistlejad maksma panna oma arusaama sellest, kuidas asjad olid, on ja milliseks kujunevad. Bourdieu tunnistab, et temale meeldib väide, et kui tõde üldse on, siis saab see olla vaid võitluse küsimus. See väide kehtib iseäranis autonoomsete sotsiaalsete universumite puhul, mida ta nimetab väljaks.

Sellisest käsitlusest võib tuletada, et ka poliitilise skandaali puhul selgub tõde enamasti välja võitluses. Seostades Treufeldti sündmuste käsitlust ja Bourdieu väljade teooriat või näha, et poliitilises skandaalis on ühel pool poliitiline väli, kus tegutsevad poliitikud ja mida võib ka defineerida skandaali reaalse väljana, ja teiselt poolt on meediaväli, kus vahendatud skandaal aset leiab. Skandaali puhul sisenevad erinevad osapooled meediaväljale ning proovivad sealse käitumisega mõjutada avalikkuse arvamust, sest just selle nimel võitlus väljal käibki.

Analüüsima erinevate osapoolte suhestumist poliitilises skandaalis, tuleb vaadelda nende tegevust poliitilisel väljal ja meediaväljal, mis mõlemad tahavad domineerida avaliku välja tähelepanu, et tuua esile oma tõde.

1.6. Skandaali kulg

Varasemate skandaalide analüüsidele tuginedes annab bakalaureusetöö autor ülevaate sellest, kuidas on skandaalid kulgenud. Hoolimata sellest, kas üks skandaal püsib õhus ühe päeva, mitu kuud või aasta, toob Thompson (2000) välja, et vahendatud skandaal areneb enamasti neljas olulises etapis. Kõigepealt on eelskandaal, siis tegelik skandaal, kulminatsioon ja tagajärg ning lõpuks kokkuvõte:

(1) Skandaali eelsesse etappi kuulub normist üleastumine, mis toimub enamasti enne skandaali algust. Normi vastu eksimine iseenesest ei põhjusta skandaali vaid selle põhjustab eksimuse avalikuks tulek. Näiteks Bill Clintoni ja Monika Lewinsky afäär tuli avalikuks aastaid hiljem, kui nende suhe aset leidis. Enamasti tulevad normide vastu eksimised avalikuks tänu ajakirjanike, politsei ja teiste uuringute või asjast teadlike inimeste kuuljuttude põhjal. Thompson (2000: 74) ütleb: „Poliitiku (seksuaalne) üleastumine võib olla „üldiselt teada“ eliitringkondades enne kui sellest saab avalik skandaal.“

(2) Skandaali põhiosa algabki info avalikus saamisega. Kusjuures avalikukstulek ise võib olla üsna tagasihoidlik, piirdudes vaid ühe artikliga, kuid väline surve võib valla päästa kiiresti areneva sündmusteahela. Skandaali laienedes korjavad enamasti ka teised meediaväljaanded algmaterjali üles ja avaldavad. Laienemine toob kaasa süüdistused ja avaliku hukkamõistu. Süüdistused viivad tihti ka eitamiseni süüdistatavate poolt, mis omakorda kasvavad välja teise astme üleastumisteks (*second-order transgression*), kus skandaal paisub üha suuremaks ja kõneaineks saab ka valetamine. Sellise skandaali arengu juures võivad süüdistatavad osapooled tunda ennast lukustatuna meedia organisatsioonide poolt seatud lõksu, kus iga reaktsioon võib näida valena. Sellises olukorras on skandaali peategelasel äärmiselt raske leida head käitumisviisi.

Skandaali arengu mõttes on siin heaks näiteks Watergate, kus esialgne info sissemurdjatest, kes paigaldasid jälitusseadmeid, ei töotanud põhjustada suurt skandaali, kuid selle tekitas hoopis juhtumi edasine käsitlemine ja sealt edasi juba president Richard Nixon eitamise ja uurimise abistamisest keeldumine.

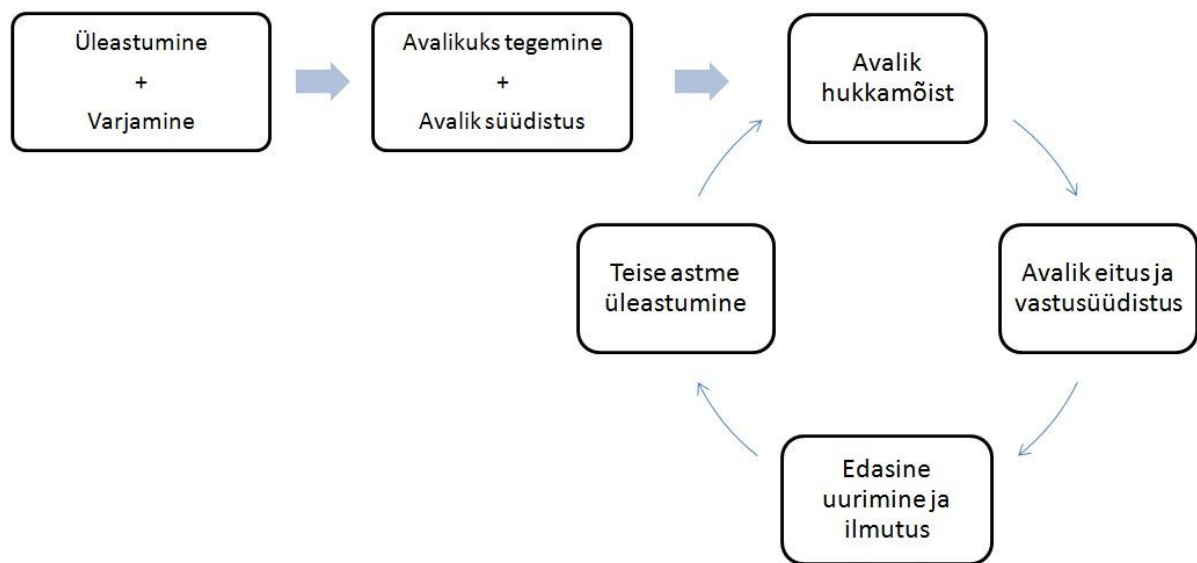
Thompson pakub välja, et üldiselt loodetakse eitusega meedia ära kurnata ja selle tulemusena skandaalist vabaneda. Samuti võib skandaali osapool loobuda igasuguse informatsiooni andmisest või hakata süüdistama meediaväljaandeid kellegi eelistamises, ebaeetilises käitumises või avaliku debati alandamises. Sedasi loodetakse saada enda kätte võti avaliku arvamuse kujundamiseks. Teine osapool saab sellest aga innustust ja tunneb, et teema üleval hoidmisega ning uue info ja arvamuste avaldamine toob kaasa süü tunnistamise ja hilisema konsensuse. (Thompson 2000)

(3) Kolmanda etapina tuleb kulminatsioon või lõpplahendus, mille puhul on skandaal jõudnud avalikkuse teadvusse ja iga uus avaldus suurendab survet skandaali keskmes olevatele isikutele. Skandaali kulminatsiooniks peetakse hetke, mil süüdistatav tunnistab oma süüd (näiteks Clintoni avalik pöördumine), astub ametist tagasi (Nixon ametist lahkumine pärast Watergate'i), vallandatakse või mõistetakse kohtus süüdi. Samas võib skandaal lõppeda lihtsalt hajumisega, milles pole ühtegi eelnevalt kirjeldatud hetke vaid pikast venimisest kurnatud avalikkus ei pööra teemale enam tähelepanu.

(4) Skandaali viimane etapp kujutab endast kokkuvõtete tegemise aega. Kokkuvõtteid ja järeldusi teevad ajakirjanikud, poliitikud, aramusliidrid ja teised. Need kokkuvõtted jõuavad hinnanguna enamasti ka meediasse.

Vahendatud skandaalid on esitatud selgete narratiividena, mis kipuvad korduma. See tuleneb paljus meedia ja avalikkuse poolt seatud ootustest. Juhul kui skandaali kulg ei ole tavapärane ja põhiosale ei järgne kulminatsioon võib skandaali narratiiv muutuda omanäoliseks, kuid lõpuks jõutakse ikka klassikalise kulminatsioonini, näiteks tagasiastumise näol.

Skandaalide analüüsimisel lähtub Thompson (2000) kahest mudelist. Esimese puhul on tegemist lineaarse mudeliga, kus normist üleastumisele ja varjamisele järgneb avalikuks tulek ning seejärel hukkamõist. Keerulisemate skandaalide juures läheb ka skeem laiemaks (vt Joonis 1). Kui avalik hukkamõist püsib ja selle juures osapool eitab tegu ja teeb vastusüüdistuse, siis see viib edasise uurimiseni, mille käigus sünnib järjekordne normist üleastumine. Thompson nimetab sellist käitumist kassi ja hiire mänguks, mille puhul iga eitus kasvatab panuseid ja teise üleastumise hind võib olla palju kõrgem kui esimese puhul.

Joonis 1 Skandaali koostisosad (Thompson 2000: 24)

Thompson kasutab väljendit „teise astme üleastumine“ (*second-order transgression*), mille juures esmaselt põhjuselt, mis skandaali tekitas, liigutakse edasi teise põhjuse peale ja skandaali fookus selle juures muutub. Selle põhjuseks võib olla pettus, takistus, eitamine ja otsesed valed. Sedasi võib muutuda järgnev skandaal algsest teost isegi veel olulisemaks. Esimesest skandaalist areneb edasi järgnev skandaal. Näiteks Watergate'i järgselt pidi Nixon tagasi astuma mitte esialgse tegevuse tõttu vaid seepärast, et ta püüdis takistada juurdlust, mis paljastas tema seotuse salvestusseadmete paigaldamisega.

Seega saab skandaali kulgemise puhul äärmiselt oluliseks süüdistatava osapoolle käitumine reageerides skandaalile. Meedia survele õige reageerimine võib hoida ära skandaali mõju poliitikute usaldusväärsusele, millest tuleb juttu järgmises alapeatükis.

1.7. Skandaali mõju usaldusväärsusele

Varasemad uuringud on näidanud, et avaliku arvamuse kui massi arvamuse mõjutamine skandaali vahendamisel ei ole sugugi kerge. Kuigi võiks eeldada, et skandaali kui üldiselt konfliktne ja negatiivne sündmus langetab juhtumi keskmes olevate poliitikute usaldusväärsust, siis uuringud seda ei kinnita. Tor Midtbo (2012: 161) analüüsis Norra näitel kuut poliitilist skandaali. Ta vaatles iga skandaali keskmes olnud erakonna populaarsust viie aasta jooksul ja selgus, et ainult ühe erakonna populaarsus muutus varasemast trendist (tõusev) negatiivsemaks. Midtbo toob välja kaks põhjendust: esiteks, skandaalid mõjutavad osade inimeste erakonna eelistusi, kuid on rohkem valijaid, kellele skandaali keskmes olev poliitik on sümpaatne ja skandaal nende eelistust ei mõjuta. Teiseks pakub ta välja variandi, et valijad lihtsalt ei hooli skandaalidest ja suuremat mõju avaldavad ideoloogia, poliitilised probleemid ja majandus.

Sarnast tulemust näitas ka USAs läbi viidud uuring, mis kätkes endas kahekümne aasta jooksul juhtunud skandaale ja tulemusena selgus, et 75% poliitikuid, kes olid skandaali keskmes, said kongressi tagasi valitud (Shea 1999; 45).

Juhtumipõhise analüüsi käigus käsitles John R. Zaller (2000) Clinton-Lewinsky skandaali mõju presidendi usaldusväärsusele. Ta analüüsis skandaali jooksul iga päev läbiviidud arvamusküsitluste tulemusi. Kogu skandaali läbilõikes näitasid tulemused, et skandaalil ei olnud mõju presidendi usaldusväärsusele. Ühe faktina tuli välja ka see, et skandaali jooksul oli hetk, mil presidendi toetus tõusis kümme protsenti (60%-lt 70%-le). Kuigi skandaali jooksul langes tulemus tagasi eelnenud tasemele jäi presidendi toetajaskond alles ja mõne kuu pärast toimunud vahevalimistel oli Demokraatide partei edukas.

Eelpool öeldust järeldub, et seos skandaali ja erakonna toetuse vahel ei ole üheselt oletatav ja seepärast tasub uurida ka seda, milline oli rahastamisskandaali mõju Reformierakonna usaldusväärsusele.

1.8. Empiirilised lähtekohad

Järgnevalt annab autor ülevaate, millisest lähtekohast alustatakse uuringut ajakirjanduse ja Reformierakonna vaheliste suhete analüüsiks poliitilise skandaali jooksul.

Seni on Eestis poliitilisi skandaale uuritud mitmest erinevast vaatekohast. Näiteks Sigrid Sõerunurk (2005) analüüsis, kuidas konstrueeritakse skandaal meedias ühe väljaande näitel, Lauri Tankler (2005) vaatles poliitilise vastutuse olemust Eesti meedias kolme skandaali põhjal ja Kristi Märk (2005) uuris kui aktiivselt meedia ühe skandaali kajastamisega tegeles. Kõik nimetatud tööd lähtuvad küll poliitilisest skandaalist, kuid need ei viita skandaali anatoomia analüüsimisele, milles autor peab oluliseks panna rõhk nii poliitikute kui ka ajakirjanike tegevusele.

Nagu teooria osas viidatud, on välismaal poliitiliste skandaalide mõju uuritud rohkem ja siin on mitmeid uuringuid Clinton-Lewinsky, Watergate'i ja mitme põhjamaades aset leidnud skandaalide kohta. Kõige enam on rahastamisskandaal sarnane Watergate'le ja antud skandaali uuringutest püüab ka töö autor eeskuju võtta.

Vaatluse alla võetav skandaal sai alguse 22. mail 2012. aastal, millal ilmus Reformierakonna liikme Silver Meikari arvamuskirjeldus „Erakondade rahastamisest. Ausalt.“ Skandaali alguses oli valitsust juhtiva Reformierakonna toetus 34%, mis oli võrreldes teiste erakondadega kõige suurem. Tänu heale tegutsemisele majanduskriisi aastatel näis Eesti kriisist hästi väljuvat ja see oli valitsuse poolehoidu üks mõjuritest. Juhtivpartei võis tunda rahva toetust oma tegevusele. Reformierakonna usaldusväärsust kõigutas enne rahastamisskandaali paar kuud varem aset leidnud nn ACTA skandaal, kuid see avaldus vaid avalikus pahameeles, mida võis lugeda meedias ja näha meeleavaldustes, kuid mitte toetusreitingutes.

Sarnaselt välismaal analüüsitud skandaalidega ei näinud vaadeldav rahastamisskandaal langetavat Reformierakonna toetust. Vastupidi, see hakkas aja jooksul hoopis tõusma, ulatudes augustis koguni 39%-ni. Kuivõrd skandaal tõusis pärast suve uuesti kõneainesse ja rünnakud erakonna vastu meedias ei näinud vaibuvat, avaldas see lõpuks mõju ka partei usaldusväärsusele. 6. detsembriks, millal astus tagas tugevate süüdistuste all olev justiitsminister Kristen Michal, oli erakonna toetus langenud 22%-ni.

Kuna töö üheks peamiseks ülesandeks on mõista meediakäsitluse, avaliku arvamuse ja poliitikute vastastikust suhestumist poliitilises skandaalis, siis antakse töö empiirilises osas esmalt ülevaade skandaali ajalisest kulgemisest ja teemade muutumisest selle jooksul.

Kuivõrd skandaal kujuneb avalikuks kõneaineks meedia vahendusel, püüab autor leida üles need raamid, mis skandaalist rääkides meedia poolt peale pannakse ja milliseid teemasid meedia lisaks reaalsündmustele ise esile toob ning neist kõneaine kujundab. Veel on oluline vaadelda, kes mõjutavad avaliku arvamuse kujunemist skandaali jooksul ehk kes annavad hinnanguid erinevatele osapooltele. Meedias sõna saavate tegelaste hinnangud saavad oluliseks, sest nende tegevusest näib muutuvat ka erakonna usaldusväärsus laiema massiauditooriumi seas. Samuti võetakse uurimise alla skandaali osapoolte ja meedia omavaheline suhestumine.

Kõige selle abil püüab töö autor mõista, millised olid ajakirjanike ja poliitikute rollid ning suhted poliitilises skandaalis ja kuidas mõjutas meediakäsitluse ning avaliku arvamuse vastastikune tegevus skandaali kulgu. Selle kõige uurimiseks püstitatakse järgmises alapeatükis uurimisküsimused.

1.9. Uurimusküsimused

Käesolevas alapeatükis toob autor välja planeeritava bakalaureusetöö uurimisküsimused. Töö empiirilise osa eesmärgiks on mõista ajakirjanike ja poliitikute rolli ning suhteid poliitises skandaalis Silvergate'i näitel. Selleks püstitati järgmised küsimused:

1. Milline oli Silvergate'i ajaline kulg?
  - 1.1. Millised oli skandaali sündmusi muutvad sõlmpunktid?
  - 1.2. Kuidas muutus skandaali jooksul erakonna toetusreiting?
2. Millised on peamised kõneained, millest skandaali jooksul räägitakse ja kuidas need ajas muutuvad?
3. Milliseid hinnanguid Reformierakonna ja osapoolte tegevusele anti ajakirjanduse vahendusel?
  - 3.1. Milline oli ajaliselt hinnangute andmine?
  - 3.2. Kes andsid hinnanguid, kelle suhtes?
4. Millisena näevad osapooled poliitilise skandaali rolle ja suhteid?
  - 4.1. Millises positsioonis näevad poliitikud ja ajakirjanikud ennast poliitilises skandaalis?
  - 4.2. Kuidas suhestuvad osapooled teiste skandaali tegelastega?
  - 4.3. Millisena näevad osapooled skandaali mõju ühiskonnas?

2. METOODIKA JA VALIM

2.1. Metoodika

Selles alapeatükis kirjeldab autor bakalaureusetöoks valitud metoodikat. Lähtuvalt töö uurimusküsimustest kasutatakse uuringu tegemiseks kombineeritud uurimismeetodeid, rakendades nii kvalitatiivset kui ka kvantitatiivset uurimisviisi.

Peamiselt on eelistatud kvalitatiivse kontentanalüüsi meetod, sest see võimaldab analüüsi puhul lähtuda otseselt skandaali kajastusest tulenevatest andmetest, ega sea sarnaselt kvantitatiivsete uuringutega ette kategooriaid ja piire, mille sisse peab andmestik mahtuma. McQuail (2000: 295) on öelnud, et on meetodeid, mille paigutamine konkreetse lähenemise alla on keeruline. Teatud juhtudel on lubatud ja vajalik eemalduda klassikalise analüüsi ehedast vormist ja kombineerida erinevaid lähenemisviise, vaatamata nende erinevatest eeldustest.

Kvalitatiivne tekstianalüüs võimaldab keskenduda tekstide sisule või kontekstilisele tähendusele ning pöörata tähelepanu ka vähemesinevatele tekstinähtustele (Laherand 2008). Selline meetod pakub võimaluse läbi viia sisulist süvaanalüüsi, mille käigus materjal struktureeritakse, süstematiseeritakse ja kodeeritakse tulenevalt tekstide sisust. Kuna kvalitatiivsete meetodite põhiküsimusteks on „kuidas“ ja „milline“, siis vastavad need antud töö uurimusküsimustele, pakkudes seega piisavat võimalust kirjeldada ajakirjanike ja poliitikute rolli ning suhteid Silvegate'i jooksul.

Nüüd toob autor välja meetodid vastavalt püstitatud uurimusküsimustele:

1. Reformierakonnaga seotud rahastamisskandaali kujunemist ja käsitluse muutumist kirjeldatakse lähtuvalt kvalitatiivsest kontentanalüüsist. Selle käigus märgib autor välja meediakajastuses silma jäävad sõlmsündmused, mis leidsid kandepinda paralleelselt mitmes meediakanalis. Vastus antud uurimusküsimusele saadakse enamasti kirjeldav-fikseeriva (Treufeldt 1996: 58) meetodi abil. Analüüsi käigus kaardistatakse kõik Silvegate'ga seotud sündmused ajateljel, selekteeritakse neist olulisemad ja leitakse nn sõlmpunktid skandaali käsitluse kujunemisest ja muutusest.

Peamiseks ülesandeks selles osas on Reformierakonna skandaaliga seotud sündmuste reastamine ajavahemikus 22. mai – 6. detsember 2012. aastal. Sündmuste reastamise abil konstrueeritud aegteljel saab olema kaks telge: reaalsete sündmuste jada ja meediasündmuste jada.

Reaalsündmuste ja meediasündmuste kaardistamisel lähtub autor järgnevatest suunavatest küsimustest:

- a) Millised on skandaaliga seotud reaalset aset leidnud sündmused?
  - b) Millised on meedia poolt esile toodud sündmused?
  - c) Kuidas muutus erakonna reiting skandaali jooksul?
2. Empiirilise osa teises alapunktis selgitatakse välja, milline on skandaali peamine kõneainestik. Selleks uurib autor kvalitatiivsest kontentanalüüsi abil ajakirjandusest kogutud materjali ning struktureerib ja püüab mõtestada saadud tulemusi. Kasutatakse meetodit, mille abil luuakse põhistatud teooria. Antud meetod järgib andmete kogumisel ja analüüsil valdavalt induktiivset loogikat. Alustatakse kogumisest, milles luuakse üha abstraktsemaid kontseptuaalseid kategooriaid, mis selgitavad, millele andmed osutavad. Loodud kategooriad sünteesivad ja tõlgendavad andmeid ning näitavad nende vaheliste suhete mustreid (Charmaz 2006: 82). Lühidalt ei tugine põhistatud teooria varasematel andmetele vaid tuletatakse välja empiirilistest andmetest.

Põhistatud teooria on Anselm Straussi ja Barney Glaseri tuletatud metodoloogia, varasemalt teadlaste poolt kõrgelt tunnustust leidnud kui kvalitatiivne andmeanalüüsi meetod. Põhistatud teooria põhimõtteks on, et teooria sünnib andmetest. (Titcher et al 2000: 74).

Meetodi abil saab hinnata, kuidas tekivad meedias raamid, mille sees räägitakse vaadeldavast rahastamisskandaalist. Põhistatud teooria koosneb erinevatest faasidest: uuringu planeerimine, täideviimine ja analüüs. (Titcher et al 2000: 75-76)

Põhistatud teooria tuumaks on pidev võrdlus, mis tähendab süstemaatilist ja laiaulatuslikult kogutud andmete analüüsi, sageli lausete või fraaside kaupa. Samuti võib võrdlus toimuda ka täistekstide vahel nagu ajaleheartiklid (Strauss 1987: Titcher et al 2000: 76 kaudu). Meetodi puhul on oluliseks memode ehk analüütiliste märkmete tegemine. (Titcher et al 2000) Teooria keskmeks on kodeerimine, mis koosneb mitmest

erinevast etapist. Straussi (1987) järgi on andmete tõlgendamine empiirilise protseduuri tuumaks, mille abil on võimalik otsustada, milliseid täiendavaid andmeid tuleb koguda. Tõlgendamist võib jagada kolmeks peamiseks etapiks: avatud kodeerimine, telgkodeerimine ja valikuline kodeerimine.

3. Selleks, et vaadata, milline hinnang antakse erakonna tegevusele erinevate osapoolte ja kõneisikute poolt, kasutatakse kvantitatiivset kontentanalüüsi meetodit. Meetodi peamiste lähtekohtade loomise ja arendusega tegeles B. Berelson (Titscher et al 2000). Meetodi olulised märksõnad on kvantitatiivsus, objektiivsus ja süstemaatilisus. Kvantitatiivsus pakub võimaluse mõõta teksti sisu arvuliste näitajatega. Oluline on analüüsis lähtuda ka teksti loomise kontekstist (Titscher et al 2000). Meetodi objektiivsuse tagab selgelt formuleeritud reeglite alusel uuringu läbiviimine. Süstemaatilisuse nõue meetodi juures tähendab kindlat süsteemi, mille alusel on tekstid valimisse võetud, seejuures püüdmata kallutada kvantitatiivse uurimuse tulemusi soovitud suunal (Titscher et al 2000). Antud töö jaoks loodi kvantitatiivse kontentanalüüsi tegemiseks kodeerimisjuhend (vt Lisa 4). Selle abil märgitakse üles iga artikli tunnused ning hinnangud Reformierakonna, Kristen Michali ja Silver Meikari suhtes. Hinnanguid iseloomustatakse kodeerimistabelis tsitaatide väljavõtetega.
4. Bakalaureusetöö viimase osa jaoks viidi läbi kuus semistruktureeritud intervjuud kahe osapoolega, kahe ajalehe peatoimetajaga ja kahe ajakirjanikuga. Neid intervjuusid analüüsitakse kvalitatiivse sisuanalüüsiga. Hsieh ja Shannon (2005: 1278) defineerivad kvalitatiivse sisuanalüüsi järgnevalt: „Uurimismeetod, mida rakendatakse tekstiandmete sisu subjektiivseks tõlgendamiseks süstemaatilise liigendamise- ja kodeerimisprotsessi ning teemade või mustrite kindlaks tegemise abil.“ Autorid toovad välja kolme liiki sisuanalüüsi mudeli: tavapärane, suunatud, summeeriv. Lähtuvalt töö eesmärgist, kasutatakse bakalaureusetöös tavapärase sisuanalüüsi, mille käigus luuakse lähtuvalt induktiivsest loogikast teemade kategooriad, mille abil mõtestatakse lahti kogutud informatsioon. Intervjuude analüüsis kasutatakse vastajate tsitaate, vastuste interpretatsiooni ja mõtestamist autori poolt. Tsitaate eristatakse kursiiviga ja neile lisatakse intervjuueeritava kood.

2.2. Valim

Selles peatükis annab autor ülevaate empiirilise osa valimist uurimisküsimuste kaupa:

1. Kahele esimesele uurimisküsimusele saadakse vastus kvalitatiivse kontentanalüüsi käigus. Selleks võetakse töös vaatluse alla ajaperioodil 22. mai kuni 7. detsember ilmunud artiklid ja telesaated. Esimesena võetakse valimisse Postimees online, Delfi ja ERR portaal, milles kasutatakse otsingusõna „Reformierakond + rahastamine“. Saadud tulemuste artiklid võetakse ette ajalisest järgnevusest lähtuvalt ning sealt edasi kasutatakse võimalusel väljaannete enda viiteid järgmistele artiklitele, mis nii Postimehes, ERRis kui ka Delfis on kuupäevaliselt eristatavad. Antud linkide kaudu edasi liikumine toimib sarnaselt nn lumepallimeetodile. Läbi loetud artiklitest määratakse induktiivselt tõstatuvad teemad, mis käivad läbi vähemalt kahest kanalist ja muudavad uuritava skandaali käiku. Lisaks pöörduakse online väljaannetest ka esimeste teematõstatuste juurde paberväljaannetes või televisioonis. Näiteks lugedes Postimees onlinest, et TV3 „Kolmeraudse“ saates ütles keegi midagi olulist, mis hiljem püsib kõneainena, siis pöördub autor tagasi algallika juurde.

Seejärel uuritakse Postimehe ja Eesti Päevalehe paberväljaandeid samast perioodist. Tekstid, mis korduvad veebis ilmunud artiklitega, jäetakse uuesti kodeerimata, kuid kui ilmneb uusi tekste antud perioodist siis need lisatakse kodeerimistabelisse. Antud valimisse tuli kokku 406 meediateksti (vt Lisa 2).

2. Skandaali kõneainete määramiseks märgiti kvalitatiivse kontentanalüüsi käigus artiklite juurde märksõnu neis esinevate kõneainete kohta. Selliselt moodustus oluliste tekstidega valim, mille abil konstrueeritakse kõneaine kategooriad. Antud valimisse märgiti ühtekokku 81 artiklit (vt Lisa 3)
3. Kvantitatiivse kontentanalüüsi tegemiseks võetakse eelduseks, et eelneva kahe meetodi käigus kogutud artiklid annavad tervikliku pildi skandaali kajastusest. Seetõttu võetakse hinnangute kodeerimiseks eelmise kahe uurimisküsimuse jaoks kasutatud artikleid, kuid

hinnangute väljatoomise liigse keerukuse tõttu jäetakse välja telesaated. Ühtekokku kodeeriti 389 artiklit.

4. Töö viimases osas viidi läbi intervjuud kuue inimesega. Esimesed kaks intervjuueerivat olid skandaali kohta rohkelt artikleid kirjutanud Postimehe ajakirjanik Mikk Salu ja Eesti Päevalehe ajakirjanik Kärt Anvelt. Mõlemad intervjuud viidi läbi vastava väljaande Tallinna toimetuses ja kestsid vastavalt 36 minutit ja 40 minutit.
Järgnevalt viis autor läbi intervjuu skandaali algataja Silver Meikariga, kellega kohtuti Tartu „Vilde“ restoranis. Intervjuu kestis kokku 1 tund ja 30 minutit.
Endise justiitsministri Kristen Michaliga tehtud intervjuu viidi läbi Tallinnas, Riigikogu kohvikus ja see kestis ühtekokku 1 tund 45 minutit.
Varasemate intervjuude tulemustest lähtuvalt otsustas autor teha veel kaks intervjuud, et täpsustada ajakirjandusorganisatsiooni seisukohtasid, mida ajakirjanikud nii selgelt esitleda ei saanud. Intervjuud tehti Postimehe vastutatava peatoimetaja Anvar Samostiga ja Eesti Päevalehe ja Delfi peatoimetaja Urmo Soonvaldiga. Mõlemad intervjuud viidi läbi väljaannete Tallinna toimetustes ja kestsid vastavalt 40 minutit ja 30 minutit. Kõik intervjuud transkribeeriti (vt Lisa 6) ja neid kasutati analüüsis.

3. MEEDIA TEKSTIDE ANALÜÜSIST SAADUD UURIMISTULEMUSED

3.1. Skandaali aegjoon

Meediatekstide esmase analüüsi eesmärk oli tuua ajateljele olulisemad rahastamiskandaali puudutavad sõlmpunktid, mida meedia avalikkusele esitab.

Esialgu koostati läbi loetud artiklite põhjal olulistest rahastamiskandaali sündmustest tabel. Kasutatud artiklid tulid järgnevatest väljaannetest: Postimees online, Postimees, Delfi, Eesti Päevaleht, Eesti Ekspress, Äripäev, TV3 ja ERR portaalist. Esialgse lugemise põhjal märkis autor tabelisse 316 artiklit (k.a tele- ja raadilood), kust jäeti välja artiklid online väljaannetest, mis kajastavad mõne teise väljaandega identselt juba kodeeritud artiklit. Kodeerimata korduvaid teemakäsitusi on analüüsis arvestatud, sest see näitab, et teema on meedia jaoks oluline. Sellest tabelist lähtuvalt konstrueeris autor aegjoone, millele märkis skandaali arengu jaoks olulisemad sündmused.

Aegrea konstrueerimisel lähtuti põhimõttest, et reaalsed sündmused kanti ühele poole aegtelge ja meediasündmused (ütlused ajakirjanikele, arvamused jne) teisele poole joont. Ajajoonele ei ole kantud kõiki käsitusi olnud teemasid, vaid üles on märgitud induktiivse lähenemisel kõige olulisematena näivad sündmused, mis suunasid skandaali kulgu ja kõneainet.

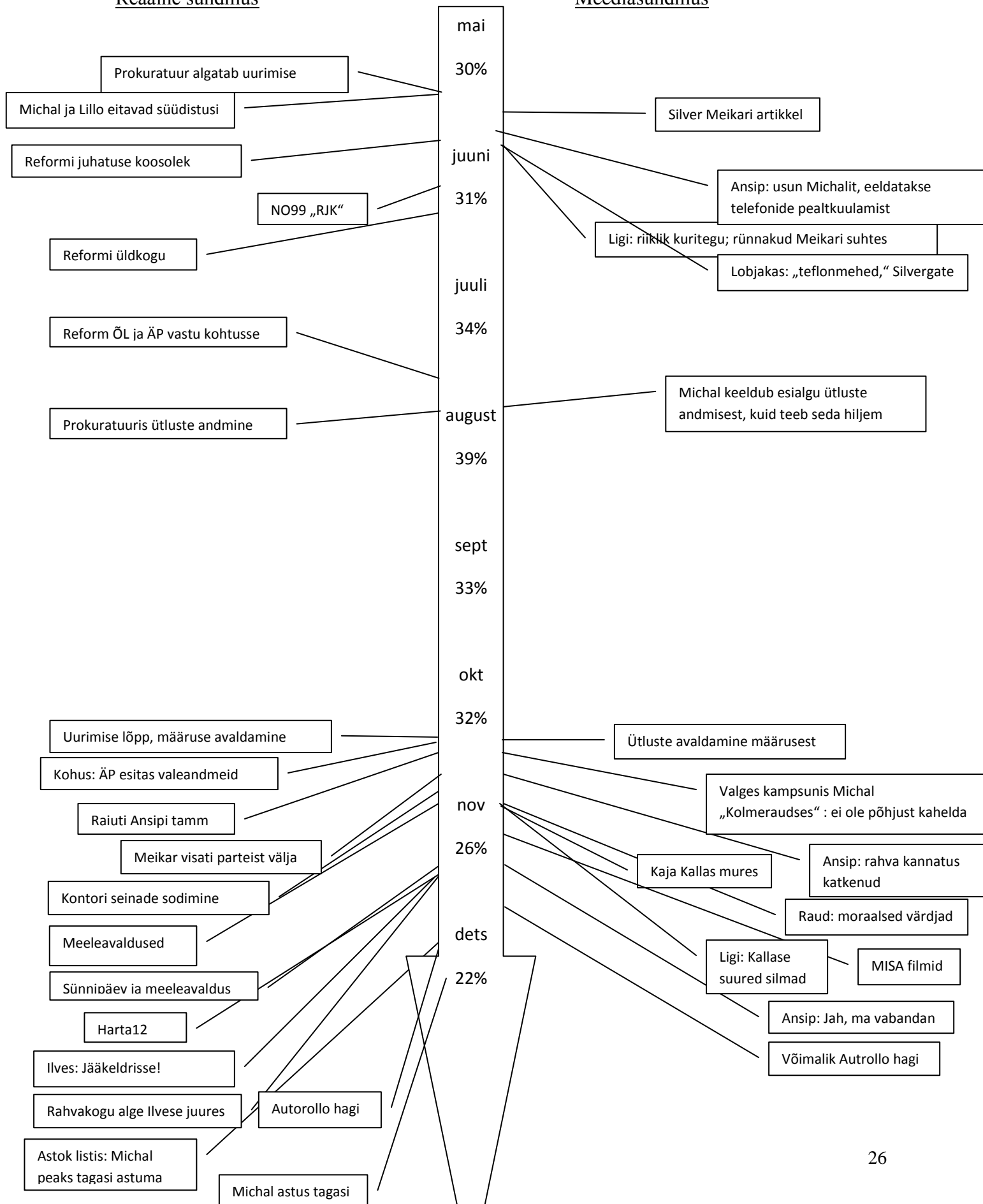
Aegrea keskele märkis autor välja ka erakonna muutuva reitingu TNS Emori uuringute põhjal. Toetusreitingu vaatlemine kuude lõikes annab piltliku ülevaate selle kohta, kuidas on seotud skandaali sündmused ja toetus Reformierakonnale.

Aegjoon koos pikemate kommentaaridega on esitatud lisades (vt Lisa 1) ja piltlikum aegrida siinses tulemuste osas (vt Joonis 2).

Joonis 2. Skandaali aegjoon

Reaalne sündmus

Meediasündmus

3.1.1. Rahastamiskandaali kulg

Tuginedes Thompsoni (2000: 74) vahendatud skandaali mudelile konstrueeris autor rahastamiskandaali skeemi. Thompsoni mudel näeb skandaali kulgu neljas etapis, kuid lähtuvalt aegjoonest tuli välja, et antud skandaal on laiem. Silvergate'i puhul võib rääkida hoopis kahest üksteisele järgnenud skandaalist, kus esimesest skandaalist arenes välja teine skandaal.

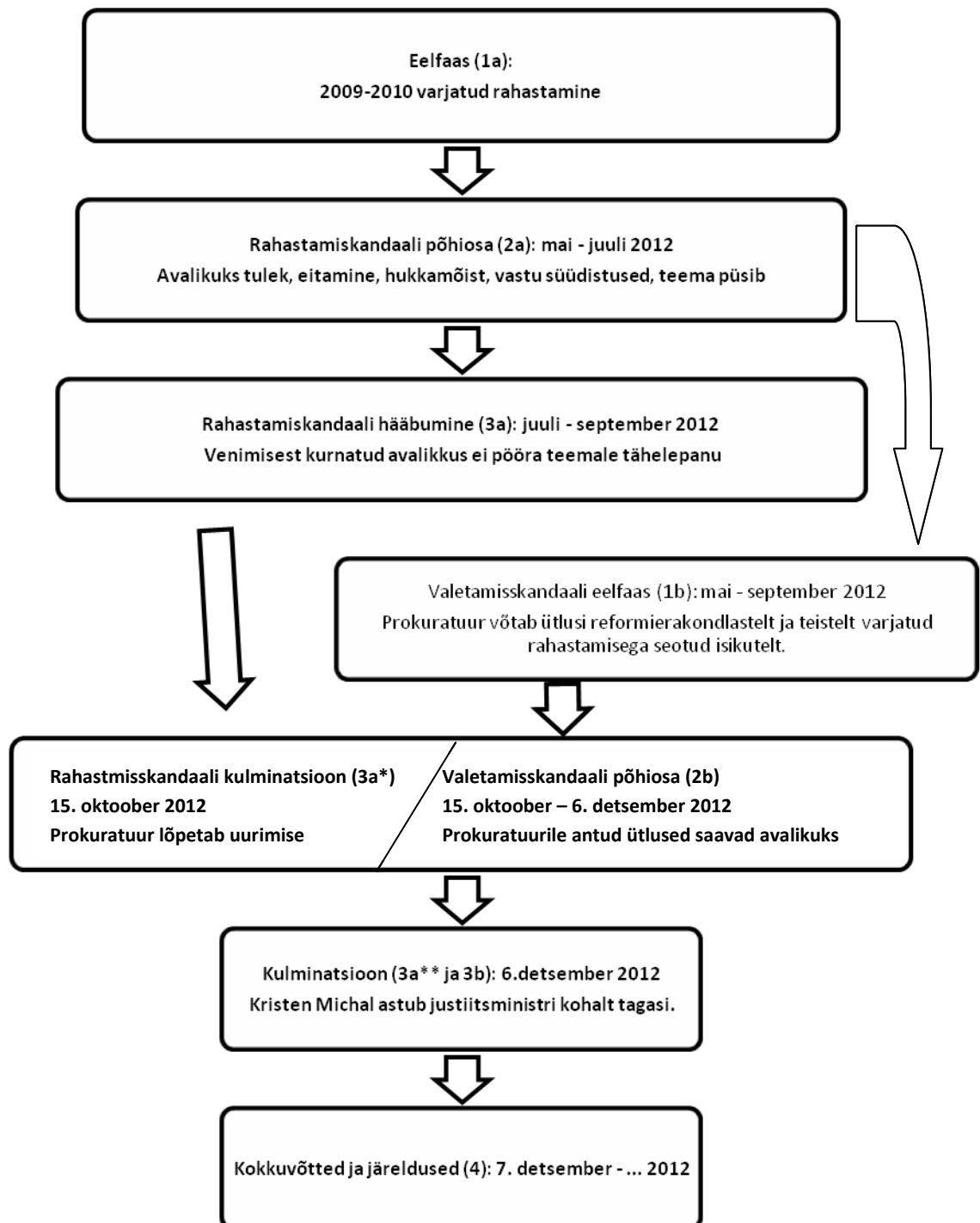
Sellest tulenevalt jagas autor skandaali seitsmeks etapiks (sulgudes on toodud Thompsoni mudeli etapi nummerdus): Eelfaas (1a), mille jooksul toimus reaalselt varjatud rahastamine. Rahastamiskandaali põhiosa (2a), kus skandaal sai avalikuks kõneaineks, millele järgnes eitamine, hukkamõist, vastusüüdistused ja teema püsimine. Seejärel rahastamiskandaali hääbumine (3a), mille jooksul avalikkuse huvi teema suhtes jahenes ja peaaegu kadus. Selle varjus leidis aset teise skandaali eelfaas (1b), mille ajal toimus teine normist üleastumine ehk kahtlaste ütluste andmine prokuratuuris. Järgnevalt leidis aset skandaali etapp, mis on teataval määral kahe funktsiooniga, olles teooriast lähtuvalt rahastamiskandaali kulminatsiooniks (3a*) ja valetamiskandaali põhiosa alguseks (2b). Nimelt lõpetas prokuratuur kriminaalasja ja tegi avalikuks uurimise mahuka määruse, kust tulid avalikuks reformierakondlaste ütlused seoses rahastamisega. Klassikaline skandaal toob kaasa kulminatsiooni või tagajärje (3c), milleks antud juhul oli Kristen Michali tagasiastumine justiitsministri kohalt. Lõpuks tehakse meedias kokkuvõtteid ja järeldusi (4c) skandaali kohta. (vt Joonis 3)

Järgmiseks annab autor ülevaate eelpool käsitletud etappide kaupa, kuidas rahastamiskandaal ajas kulges.

Esimene etapp

Rahastamiskandaali eelfaas (1a) jäi ajavahemikku 2009.-2010. aasta, kui leidis väidetavalt aset varjatud rahastamine ja sularaha toimetamine Reformierakonna pangakontole. Eelfaasi lõpuks loetakse seda kui info tuleb avalikuks, mis vaadeldud skandaali puhul juhtus kaks aastat pärast normidest üleastumisi. Silver Meikar tunnistas 22. mail 2012 Postimehe arvamuses „Erakondade rahastamisest. Ausalt.“, et viis erakonna kontole sularaha ja see

raha ei tulnud temalt endalt, vaid selle andis talle Kalev Lillo. Nõusolekut kahtlase päritoluga raha kontole viia küsis Meikarilt väidetavalt Kristen Michal.

Joonis 3 Rahastamiskandaali kulg

Teine etapp

Kahtlaste rahastamise skeemide avalikus tulek, eitamine ja hukkamõist käivitasid rahastamisskandaali põhisoa (2a).

Pärast Meikari arvamuskirjeldus öeldud väiteid võttis teema üles nii prokuratuur, kes algatas kriminaalmenetlust, kui ka meediaväljaanded, mis asusid teemat kajastama. Koheselt hakkasid erinevat infot ja kommentaare avaldama veebiväljaanded ja seejärel ka päevalehed. Teema plahvatuslik avalikustulek tõi endaga kaasa ka avaliku hukkamõistu. Vaadeldud skandaali puhul kõige kõrgemal tasemel. 22. mail läkitas president Toomas Hendrik Ilves teate, milles ütles: „*Meie riigi tuleviku, demokraatia tervise ja poliitikute usaldusväärsuse huvides tuleb välja selgitada, kas kirjeldatud sündmused on sellisel kujul aset leidnud /---/ Seesuguse topeltmoraali taunimine on meie kohus ning poliitilise kultuuri paranemise vältimatu eeldus.*“

Sarnaseid seisukohtasid tõid meediaväljaanded välja teisigi, mis viis skandaali laienemiseni. Skandaali puhkemisele andis jõudu ka Meikari poolt mainitud kahe võtmetegelase, Kristen Michali ja Kalev Lillo, eitamine säärases skeemis osalemise kohta. 22. mai avalduses ütles Kalev Lillo: „*[E]i vasta tõele väide, et Kristen Michal tollase peasekretärina oleks Silver Meikarilt annetust palunud. Kindlasti lükkab ümber väited, et oleksin Silver Meikarile raha andnud.*“ Koos teiste Reformierakonna liikmetega asus kahte süüdistatut toetama ka erakonna esimees, peaminister Andrus Ansip.

Eitamisele järgnes arutelu selle üle, kumb osapool valetab. Antud teema puhul paistis välja, et ajakirjandus esitas enam väiteid, mille põhjal valetasid Michal ja Lillo. Erakonna liikmete jäik hoiak tõi kaasa, aga veel suurema meedia tähelepanu Meikari poolt kirjeldatud sündmustele ja skandaali osapoolena ei nähtud sedavõrd enam Michalit ja Lillot vaid Reformierakonda tervikuna. Juhtum ristiti meedias „*Silvergate*’ks“ ja Reformierakonna poliitikutid hakati kutsuma „teflonmeesteks“.

Tugevam surve juhtivpoliitikutele tõi kaasa ka teravad väljaütlemised reformierakondlaste poolt nagu rahandusminister Jürgen Ligi lause ajakirjanikele pärast partei juhatuse koosolekut 30. mail: „*[J]ulgeolekuhoht pole mitte see, kui näiteks ärimees Rein Kilg annab Meikarile annetuse tegemiseks raha, vaid see, kui usaldus riigivõimu vastu teenimatult langeb.*“ Teine väljavõte on võetud Andrus Ansipi ütlusest 28. mai valitsuse pressikonverentsil: „*[P]araku on see nii, et ettevõtete juhid, ammugi mitte erakonna peasekretärid ei eelda, et nende*

telefonikõnesid ei kuulata pealt. Eeldus on pigem selline, et kõik telefonikõned on salvestatavad ja sisuliselt avalikud.“

Ajakirjanike küsimuste ja skandaali uurivate artiklite poolt nurka surutud reformierakondlased asusid süüdistama Silver Meikarit isiklike huvide edendamises ja erakonna reetmises. Veel tulid erakonna liikmed sel perioodil välja kahe ettepanekuga, mille puhul võis aimata *spinni* momenti ehk püüdlust teema rahastamiselt ja süüdistustelt eemale juhtida. Esimene idee oli luua erakonna juurde „Tarkade kogu“, mis nõustaks erakonna tegevpoliitiku ja koosneks sõltumatutest erakonna liikmetest. Teise ideena käis Kristen Michal juuni lõpus välja idee riigireformi algatamiseks, mis oli suvel ka suuremaks kõneaineks.

Kuna skandaali meediakajastus oli väga intensiivne, siis hakkas erakond sarnaselt varasemate skandaalidega süüdistama ka ajakirjandust kallutatuses ja skandaali võimendamises. Ajakirjanduse süüdistamine jõudis selleni, et Reformierakond kaebas kohtusse nii Äripäeva kui ka Õhtulehe selle eest, et nad avaldavat eksitavat informatsiooni. Meediaväljaannete süüdistamisega püüti ilmselt vähendada avaldatud informatsiooni usaldusväärsust.

Meedia otsene süüdistamine toob tavaliselt kaasa vastupidise efekti ja nii jätkas ajakirjandus üha uusi otsinguid seoses Reformierakonna rahastamisega. 30. mai Äripäev seostas näiteks Reformierakonna rahastamist Šveitsi firmaga. Lisaks meediale oli tegutsema asunud ka Teater NO99, kus kanti 5. juunil esimese lugemise korras ette näidend „Reformierakonna juhatuse koosolek“.

Kolmas etapp

Kolmandas etapis tavapärase kulminatsiooni või lõpplahenduse asemel rahastamisskandaal hoopis hääbus (3a).

Kuigi skandaal oli juuni keskpaigaks jõudnud avalikkuse teadvusse ja iga uus avaldus tõstis survet skandaali keskmes olevatele isikutele ei avaldanud see mõju süüdistatavatele ja teema kadus vaikselt päevakorralt.

Kulminatsioon jäi tulemata ilmselt kahel põhjusel: Esiteks, oli käimas kriminaalmenetlus, mis pidi skandaali tagamaid uurima ja selle tulemustest pidi sõltuma edasine käsitus. Teiseks,

avalikkus näis olevat väsinud pikale veninud teemast ja suvine meeleolu tõstis meedias üles teised teemad.

Seda ei muutnud ka juuli lõpus esitatud kahtlustus Kristen Michalile ja Kalev Lillole, mis sai küll meedia tähelepanu mõneks päevaks, kuid augustis see kadus taas.

Ka uue poliithooaja algus ei toonud tagasi suurt kajastust rahastamiskandaalile. Leidus endiselt üksikuid teemapüstitusi ja arutelusid, kuidas peaks erakondade rahastamist paremaks muutma, kuid suuremat tähelepanu ei järgnenud. Poliitikud arutasid isekeskis Riigikogu eetikakoodeksi loomise üle ja Sotsiaaldemokraatlik erakond soovis umbusaldada Kristen Michalit, kuid seda ei saatnud teiste parteide toetus ning tema vaibus.

Neljas etapp

Skandaali hääbumise keskel sai alguse teise skandaali eelfaas (1b) kui prokuratuuris käisid ütlusi andmas reformierakondlased.

Pärast Silver Meikari arvamusloo ilmumist Postimehes teatas prokuratuur samal päeval, et nad algatavad kriminaalasja ütluste kontrollimiseks. Prokuratuur kutsus salajasest annetamisest teadlikke inimesi tulema tunnistusi andma. Maist kuni septembrini toimusid ülekuulamised, kus käis vähemalt 60 tunnistajat. Sellal, kui ülekuulamised toimusid, ei võinud aimata, et sellest saab tõuke teine skandaal, kui tulevad avalikuks reformierakondlaste selgitused sularaha annetamise kohta.

Viies etapp

Prokuratuuri otsus tõi kaasa rahastamiskandaali kulminatsiooni ja algatas valetamiskandaali põhiosa.

15. oktoobril teatas prokuratuur, et lõpetas kriminaalasja ja kellegi vastu selle teemalist süüdistust ei esitatud. Näiliselt võis seda pidada mais alguse saanud rahastamiskandaali uueks kulminatsiooniks ehk kolmandaks etapiks (3a*), mille kohaselt lõppeb skandaal õiguskaitseorgani otsusega. Antud juhul, lõpetati uurimine, sest puudusid piisavad tõendid. Ometi ei ole kogu sellel protsessil vastupidine efekt ja skandaal sai hoopis hoogu juurde.

Lõpetamisega koos avaldas prokuratuur mahuka määruse, mille vahendusel said avalikuks reformierakondlaste ütlused ülekuulamistel. Seda etappi võib pidada skandaali teise põhiosa alguseks (2b), sest meediaväljaanded korjasid kiiresti üles prokuratuuri määruses öeldud laused ja hakkasid neid avaldama. Näiteks 15. oktoobri Delfist võis leida selliseid väljavõtte reformierakondlaste ütlustest: „*[L]aenasin ämmalt, kes sai selle suvila müügist; tegemist oli mu isikliku sularahavaruga, mille võtsin seifist (50 000 EEK); tegemist oli mu enda rahaga, mille võtsin välja oma teiselt kontolt (200 000 EEK); võtsin raha oma kapist, need olid palga arvelt kogunenud pere säästud (200 000 EEK)...*“

Lähtuvalt määruse otsusest, et kahtlustatavate vastu kogutud materjale ei peetud piisavaks süüdistuse esitamiseks, asusid Kristen Michal ja Kalev Lillo positsioonile, et nad on süüst puhtaks tehtud ja ilmselt tänu sellele ka skandaalist pääsenud. Meediale avatud reformierakondlased avastasid peagi, et meedia ei ole skandaali lõpetanud ja iga nende ütlusele järgneb vastureaktsioon. Sedasi oli läinud situatsioon erakonna jaoks veel ebamugavamaks, kus näiliselt ühe etapi võitjana pidid nad jätkama avalikkuse süüdistuste all ning tõusid üles küsimused üleoleva suhtumise ja käitumise kohta kogu skandaali jooksul.

Ajakirjanduses ilmus üha enam arvamuskirjandeid, mis mõistsid hukka Reformierakonna tegevuse. Reformierakond otsustas enda seast välja visata skandaali algataja Silver Meikari. See otsus põhjustas taas väikese üleastumise normist, mille kohaselt demokraatlikus riigis on lubatud erakonna sees teistsugune arvamus. Tekkis järjekordne teema, mille üle arutada, ja sellel tegevuse tagajärjeks olid ka reaalsed sündmused: inimesed otsustasid tulla tänavatele, et avaldada oma arvamust. 29. oktoobril Tallinnas ja 13. novembril Tartus toimusid meeleavaldused Reformierakonna kontorite juures, mis võitlesid valeliku poliitika vastu. 26. oktoobri ööl soditi Reformierakonna Tallinna kontori seina.

Hinnangu andis ka Tooma Hendrik Ilves, kes ütles 25. oktoobril Postimehe arvamusportaalile: „*Inimesed, kes on valitud rahvast esindama, ei tohi seadust rikkuda ega seaduse rikkumise varjamiseks valetada. Kahtlused, valetamine, sõnasõda – see kõik määrab Eesti riiki.*“ Samuti jõudsid ka arvamusiidrite hoiakud üha tugevamate seisukohtadeni. Rein Raud kirjutas 29. oktoobril Eesti Päevalehes avaldatud aramusloos, et Eesti on tagasi jõudnud Nõukogude Liitu ning Eestit valitsevad moraalsed vördjad: „*Kui ma kuulen, et kellelgi oli kodus sularaha, mille eest ta kavatses maad osta, siis on vaid kaks võimalust: kas peab ta mind täielikuks idioodiks või siis on tal absoluutselt ükskõik, mida ma temast arvan,*

sest tema võib. Tal on võim. Ta teeb, mis tahab. Teda ei koti. Ta määratleb ennast ise, informatsiooniliselt ja juriidiliselt.“

Reformierakondlased olid segaduses, sest iga nende sõna näis olevat vastuolus üldiste hoiakutega. Lisaks oli ka erakonna sees näha teatavat vastuseisu senisele poliitikale. Asutajaliige Olev Vaher ja endine minister Jaak Jõerüüt astusid parteist välja, sest nad ei nõustunud partei tegevusega. Kaja Kallas kirjutas oma blogis 31. oktoobril kriitiliselt: *„Mul on kurb näha, et praeguse skandaali tõttu saavad kahtluse varju kõik otsused, mis on tehtud ja head asjad on sootuks unustatud. Liberaalsel maailmavaatel on senini palju austajaid, aga skandaaliga seonduv kipub ideed varjutama. Kuidas saame enne asjale poliitilise lahenduse leidmist mingite tõsiseltvõetavate algatustega välja tulla?“*

Novembris oli skandaal endiselt üleval ja arvamuskülgedel jätkus selles etapis arutelu rahastamise muutmise teemadel, kuid üha enam räägiti valetamisest, demokraatia ja poliitilise kultuuri kriisist. Varem skeemi eitanud reformierakondlased mõõnsid, et selline rahastamine võis olemas olla, kuid nemad ei olnud sellest teadlikud. Samuti tõdeti, et erakonnas on esinenud probleeme. Selle valguses ei teinud erakond ühtegi muudatust oma senises tegevuses. Teisitimõtlejate kohta avaldati kriitilist arvamust. Näiteks Jürgen Ligi ütles 1. novembri „Kolmeraudses“ Kaja Kallase postitust kommenteerides: *„Eks ma ka olen käinud koosolekul ja vaadanud, kuidas noored debattidel osalevad, siis tema kaunid suured silmad on tavaliselt tema kinnise suu kohal.“* Taas anti avalikkusele märk, mis viitas üleolevale suhtumisele ja naiste ebavõrdsele kohtlemise ning see tõusis üheks kõneaineks skandaali käigus. Veel üks väike skandaal kogus hoogu Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed poolt tehtud venekeelsete filmidega, mis rääkisid enamasti reformierakondlaste tegevusest ja näisid reklaamfilmidena nende poliitikutele.

Pärast jõulist meediakajastust Reformierakonna sünnipäeval valitseva meeleolu suhtes, avaldasid 17. ühiskonnategelast Harta 12, milles kutsuti üles avatud debati käigus Eesti poliitilist kultuuri korrastama: *„Aina rohkem Eesti inimesi ei suuda võimuse ära tunda ei oma poliitilist tahet ega eetilist palet. Meie poliitiline kultuur on kannatlik ja seda asjaolu on kerge kuritarvitada. Siin varitseb kahekordne oht: niimoodi võivad vale, pettus ning teesklus saada normiks mitte üksnes võimukandjate, vaid ka avalikkuse jaoks. Tänapäev, valitsemise ja poliitilise kultuuri kriis võib põlistuda.“*

Mõne nädala jooksul kirjutas hartale internetis alla üle 17 000 inimese. President Toomas Hendrik Ilves reageeris hartale samal päeval, olles kriitiline nii poliitikute kui ka vabakonna nimel sõna võtvate ühiskonnategelaste suhtes: „*Demokraatliku ühiskonna mängureeglid on lihtsad: kellelgi ei ole õigust mis tahes ettekäändel demokraatiat kaaperdada. Nagu valitsus ei saa rääkida avalikkuse ja kogu rahva nimel, nii ei saa ka valitsuse kriitikud kuulutada end kogu vabakonna esindajaks, olgu nende kavatsused kui tahes õiged ja õilsad.*“ Ilves reageeringu osaks oli vabakondade, erakondade ja ekspertide esindajate kutsumine Kadrioru Jäakeldris toimuvale arutelule.

Reformierakondlased tunnistasid pärast harta ilmutumist veel, et nad on eksinud ja probleeme ka isekeskis arutanud. 15. novembril ütles Andrus Ansip pressikonverentsil: „*Jah, ma vabandan.*“ Meedia tõi välja, et vabandamise taga võib-olla erakonna reitingu langus, mis pikka aega oli püsinud kõrgena. Meedias levis arusaam, et varsti tuleb ka erakonna poolt poliitiline samm.

21. novembril toimunud ümarlaud presidendi juures rahustas skandaali ja meedia hakkas üha enam tegelema erakondade rahastamise teemaga. Jäakeldris otsustati hakata tegema ettevalmistusi selleks, et koguda rahva arvamust, mida peaks poliitilises kultuuris muutma.

Vahetult enne seda kui avalikkus näis konkreetselt Reformierakonna seest vastutuse võtmise nõudest väsivat, tuli Äripäev välja Keit Pentus-Rosimannuse ja Rain Rosimannuse suhtes alगतatava võlanõudega, mis on seotud Väino Pentuse pankrotistunud firmaga OÜ Autorollo. Rosimannused eitasid avalikkuses seost antud firma juhtimisega, kuid meedia otsis välja üha enam tõendeid seose kohta.

Detsembri esimesel päeval avaldas Postimees Reformierakonna liikme Hannes Astoki siselisti saadetud kirja, milles ta soovitas erakonna juhtimises teha muudatusi ja justiitsministril tagasi astuda.

Kuues etapp

Kahe skandaali ühine kulminatsioon (3c*) saabus justiitsministri Kristen Michali tagasiastumisega.

6. detsembril teatas Kristen Michal, et astub justiitsministri ametikohalt tagasi. Ta ei tunnistanud osalemist antud rahastamisskeemis vaid nägi ebaproportsionaalset uurimist: „*Näen probleemi, et prokurörid ei arutagi eetikakoodeksi piiridel käimist, mis keelab ühte*

konkreetsed juhtumid kasutada enesereklaamiks. Mida muud kui enesereklaam on pikad persoonintervjuud ühe kriminaalasja alguses? Kas see on erapooletu infojagamine või juba ette publiku häälestamine?” Michal mõistis, et olukorra muutmiseks on vaja taandumist ja probleemiga tegelemiseks rahva mandaati, mis oli kadunud.

Seitsmes etapp

Kokkuvõtete ja järelduste tegemine skandaali kohta kestab pikalt pärast skandaali.

Skandaali kulminatsiooniga sai alguse viimane etapp, mis jääb välja antud töö vaadeldavast perioodist (22. mai – 7. detsember 2012). Tegemist on perioodiga, kus avalikkuse tähelepanu Michaliga seotud skandaalilt vaibus ja meedias tehti järeldusi ja kokkuvõtteid skandaali jooksul toimunud (4). 7. detsembril kirjutas Mikk Salu Postimehes: *„Kriitika on tõepoolest kestnud juba kuid, iga Reformierakonna samm on olnud teravdatud tähelepanu all, samal ajal on surve all olev erakond pakkunud ka ise hulgaliselt värsket materjali, mille puhul neid kritiseerida. Näiteks uudised, kuidas integratsiooni sihtasutus rahastas Reformierakonna liikmetest tehtud propagandafilme. Või Valdo Randpere, Jürgen Ligi ja Igor Gräzini veidrased väljaütlemised meedias. Viimase uudisena Pentus-Rosimannuse seotus oma isa transpordifirma pankrotiskandaaliga.“*

Kokkuvõtete ja järelduste tegemine skandaalist tulenevalt arenes paljuski edasi Rahvakogu protsessi, millega tõstatati debatt Eesti poliitilise kultuuri ja demokraatia olukorra kohta.

3.2. Skandaali kõneained

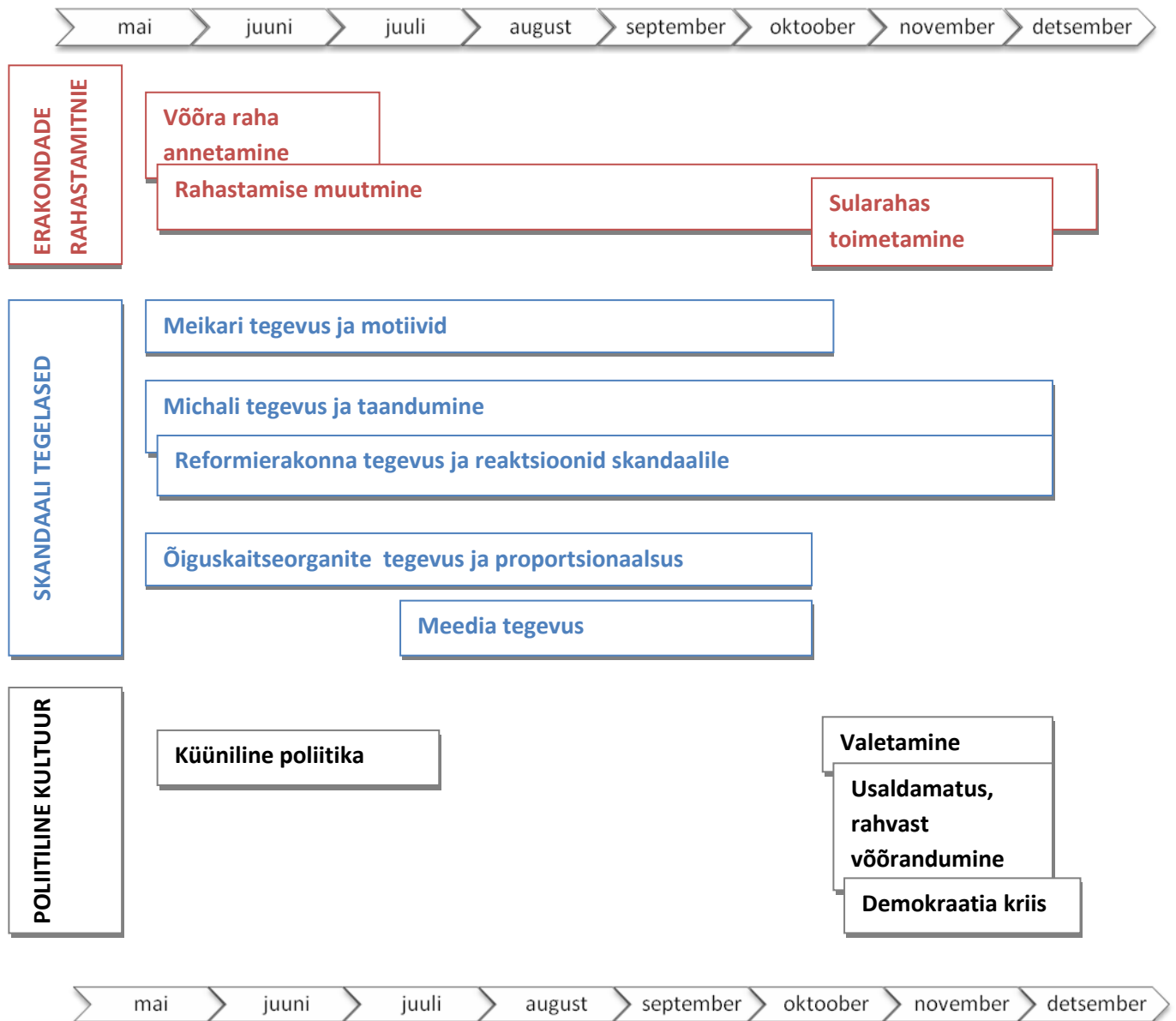
Järgnev osa tööst annab ülevaate, millised kõneaineid märgiti välja kvalitatiivse kontentanalüüsi käigus ja olid olulised skandaali arengus. Kvalitatiivse kontentanalüüsi käigus vaadeldud artiklite põhjal moodustusid kolm teemade põhikategooriat: Erakondade rahastamine, skandaali tegelased ja poliitiline kultuur.

Põhikategooriad jagunesid omakorda alakategooriateks. Alakategooriad moodustusid järgnevalt:

1. Erakondade rahastamine
  - 1.1. Võõra raha annetamine
  - 1.2. Rahastamise muutmine
  - 1.3. Sularahas toimetamine
2. Skandaali tegelased
  - 2.1. Meikari tegevus ja motiivid
  - 2.2. Michali tegevus ja taandumine
  - 2.3. Reformierakonna tegevus ja reaktsioonid
  - 2.4. Õiguskaitseorganite tegevus
  - 2.5. Meedia tegevus
3. Poliitiline kultuur
  - 3.1. Küniline poliitika
  - 3.2. Valetamine
  - 3.3. Usaldamatus ja võõrandumine rahvast
  - 3.4. Demokraatia kriis

Järgnevalt analüüsib autor iga põhikategooriat alakategooriate kaupa. Toob esile selle, milline grupp teema kohta sõna võtab ja illustreerib seda väljavõtetega analüüsitud tekstidest. Kuna skandaali puhul on oluline ka kõneaine kestvus, siis märkis autor selle välja ja tegi teemadest lähtuvalt üldistava graafiku skandaali kõneainete kohta (vt Joonis 4).

Joonis 4: Rahastamiskandaali kõneained

3.2.1. Erakondade rahastamine

Bakalaureusetöös vaadeldav Reformierakonnaga seotud skandaal sai alguse probleemistikust, mis oli otseselt seotud erakondade rahastamisega. Rahastamisest sai ka skandaali üks kõneaine põhikategooria, mille all märgiti välja alakategooriad: võõra raha annetamine, rahastamise muutmine ja sularahas toimetamine.

Järgmised alapeatükid analüüsivad antud kõneainetes tõstatunud teemasid.

Võõra raha annetamine

Võõra raha annetamise alakategooria alla tekkisid märksõnad, mis sarnase teemakäsitluse tõttu autori poolt kokku võeti: musta raha annetamine, võõra raha annetamine ja kahtlased annetused.

Võõra raha annetamise kõneaines arutleti eelkõige skeemi üle, mida tutvustas arvamussloos Silver Meikar. „*Tunnistan, et olen annetanud erakonna kassasse raha, mis ei ole olnud minu oma ja mille päritolu ma ei tea.*“ (Meikar 22.05.2012, T1) Meedias tekkinud skandaali arutelu hakkas kujunema mitme suunaliseks ja seetõttu leidsid arvamussloosid, kes pidasid oluliseks rõhutada rahastamise teema juures püsimist ja olulisust. „*Tegelikult tuleb jõuda selleni, kui hakatakse rääkima päris mustast rahast. See Meikari juhtum on ju tegelikult mingi ettevõtja raha liigutamine erakonna kontole teise isiku kaudu. Seda ikka tehakse.*“ (Leiner 25.05.2012, T19) Arutelu püsimiseks oli väga oluline see, et Meikari kirjeldatud skeemi olemasolu kinnitasid ka mõned teised poliitikud ja see aitas rõhutada süsteemi vigadele. „*Inimesed, kes ei soovinud oma nime avalikus annetajate nimekirjas näha, andsid oma raha mustalt ja selle kandsid erakonna kontole erakonna liikmed. „See oli tavapärane praktika,” kinnitas Mõis.*“ (Mõis 24.05.2012, T11) Kõneaine sees oli oluline roll ka sellel, et erakonna esindajad eitasid skeemi olemasolu. Eitamine tekitas vastaseisu ja võimaldas teemat kauem üleval hoida. „*Kui ta väidab, et kõik annetused on tehtud teise vara arvelt, siis ta peaks avalikkusele ka ütlema, kelle vara arvelt need on tehtud, ja selle siis ka katma.*“ (Michal 23.05.2012, T6) Arutelu võõra raha annetamise skeemi olemasolu kohta püsis kuni suve keskpaigani, kui tuli teatav langus kogu skandaali kajastamise hulgas.

Kõneainet hoidsid aktiivsena ajakirjanikud, kes pidasid oluliseks otsida uusi vaatenurki ja isikuid, kes võiksid teemat edasi arendada. Kõneisikuteks tõusid ka reformierakondlased, kelle seas oli skeemi eitavaid kui ka skeemi kinnitavaid poliitikuid. Samuti oli kõneisikuteks anonüümsed erakonna liikmed, kes ei soovinud oma nime avaldada.

Rahastamise muutmine

Võõra raha annetamise arutelu viis loomuliku käiguna edasi kõneaine selle kohta, kas erakondade rahastamine vajaks muutmist. Kohe skandaali alguses toodi välja rahastamise puudusi ja pakuti välja erinevaid lahendusi. Hakati avalikult arutama seda, et praegune erakondade rahastamisesüsteem ei toimi ja pakuti välja uusi lahendusi. *„Kõigepealt tuleks seadustada tegelik olukord ja tuleks Eestis kehtestada samasugune erakondadele raha andmise õigus, nagu on Soome, Rootsi, Norra või Taani ettevõtjatel.“* (Ansip 24.05.2012, T13) *„Igasugused toetused peaksid olema ka küllaldaselt piiratud. Kui firma esindaja annetab 1000 eurot, siis see võib olla vajalik, et teda lihtsalt ära kuulataks. Kui ta annetab, ütleme, 50 000 eurot, siis see on selgelt rohkem kui juurdepääsu saavutamine. Siis on asi kahtlane ja vaja oleks seaduslikke piire.“* (Taagepera 29.05.2012, T22)

Peamiseks põhjuseks, miks taheti rahastamises ümberkorraldusi oli poliitika läbipaistvamaks muutmine ja maksumaksja raha otstarbekam kasutus. *„Kui valimiskampaaniat saaks korraldada rahalises mõttes efektiivsemalt ja poliitilises mõttes võrdsete võimaluste alusel, oleks see kasulik tervele ühiskonnale: oluliselt vähem maksumaksjate ja annetajate raha kuluks kampaaniale, mis ei loo ühiskonnas lisaväärtust.“* (Ojasalu 30.05.2012, T25)

Arutelu rahastamise teemal püsis aktuaalsena kogu skandaali jooksul ja jätkus ka viimases faasis. Teema sai uue hoo sisse ka Harta 12 pöördumisest. *„Avalikkusel peab olema selge ülevaade poliitiliste ühenduste rahaallikatest – nii avaliku raha kasutamisest kui nende muude tulude algupärast; erakondade loomine, rahastamine ja töö peavad olema läbipaistvad ning erakonnad peavad esindama avalikku, mitte grupihuvi.“* (Harta12 14.11.2012, T69) Ka hartast edasi arenenud arutelu Rahvakogu näol tegeles suurel määral rahastamise muutmise teemaga, mitte enam raha päritoluga.

Seega, kui pidada Meikari esimese artikli kirjutamise eesmärgiks muuta paremaks erakondade rahastamist, siis antud eesmärgile sai tugev hoog sisse antud ja arutelu kestab praeguseni (mai

2013). Rahastamise muutmise teema juures ei tekkinud kindlaid kõneisikuid vaid sõna võtsid nii poliitikud, arvamusiidrid, eksperdid kui ka ajakirjanikud.

Sularahas toimetamine

Erakondade rahastamise kõneainena kerkis oktoobris üles teema, milleks oli sularahas toimetamine. Selle kõneaine algatas prokuratuuri poolt avaldatud kriminaalasja lõpetamise määrus, kus olid välja toodud ütlused, mida tunnistajad oli andnud. Paljud neist ütlustest olid anonüümsed. Meedia avaldas juba samal päeval neid ütlusi ja sellest tekkis kõneaine, mis tugines arusaamal, et Reformierakonna liikmed ajavad enamuse oma tehinguid sularahas. „*Tuleb välja, et raha tuleb kapist. Nii näiteks teatas üks reformierakondlane: «Võtsin raha oma kapist, need olid palga arvelt kogunenud pere säästud (200 000 krooni).» Teine lisas: «Tegemist oli mu isikliku sularahavaruga, mille võtsin seifist (50 000 krooni).» Kolmas ütles: «Tegemist oli mu enda rahaga, mille võtsin välja oma teiselt kontolt (200 000 krooni).»*“ (Salu 16.10.2012, T54). Meedia otsustas hakata uurima, kellele antud ütlused kuuluvad ja selliselt küsiti kommentaare Reformierakonna liikmetelt. Näiteks 18. oktoobri „Kolmeraudses“ ei väsinud saatejuht Mihkel Raud Kristen Michalit küsitledes ironiseerimast selle üle, kust ikkagi raha tuleb ja kuidas partei liikmetel sellised summad kodus on. Poliitiku meelest ei olnud neist ütlustest midagi imelikku kui teada konteksti. „*Meil pole alust ümber lükata, et: see inimene või tema ämm valetas*“ („Kolmeraudne“ 18.10.2012, T59) Reformierakonna selgitused ei rahuldanud ajakirjandust ega avalikkust ja seetõttu järgnesid teemale väga tugevad hukkamõistvad hinnangud. „*Kui ma kuulen, et kellelgi oli kodus sularaha, mille eest ta kavatses maad osta, siis on vaid kaks võimalust: kas peab ta mind täielikuks idioodiks või siis on tal absoluutselt ükskõik, mida ma temast arvan, sest tema võib.*“ (Raud 29.10.2012, T63)

Sularahas toimetamise kõneaine oli üheks tugevaks rahvast liikuma panevaks jõuks. Poliitikute välja öeldud laused näisid rahvale sedavõrd uskumatud, et neist sai teatav mütolooiline sümbol. Nii viisid näiteks meeleavaldajad Tartus Reformierakonna kontori ette kaste, mille peal oli kirjas „Ämma raha“. Kuigi kõneaine taandus oma aktiivsusest meediapildist, siis jäi sümbol rahva kollektiivsesse mälli ja ajendas nõudma skandaali lõpuni Reformierakonnalt reaktsioone prokuratuuris öeldule.

Antud kõneaine kujundajateks olid peamiselt ajakirjanikud, kes näiliselt ei uskunud erakonna kommentaare ja pidasid vajalikuks teemat korduvalt edasi uurida. Ajakirjanikud küsisid sel

teemal intervjuudes küsimusi, kirjutasid arvamusaluseid ja juhtkirju. Samuti oli selles kõneaines märkimisväärne roll hinnangute andmisel ka arvamusalused ja ekspertidel. Reformierakonna kõneisikutena kerkisid esile pikalt ametis olnud poliitikud, kes võtsid selles küsimuses tugevalt õigustava seisukoha.

3.2.2. Skandaali tegelased

Teine kõneainete põhikategooria, mis tekstidest välja tuli oli skandaali tegelaste tegevus ja reaktsioonid. Põhikategooria all moodustusid alakategooriad: Silver Meikari tegevus ja motiivid, Kristen Michali tegevus ja taandumine, Reformierakonna tegevus ja reaktsioonid, õiguskaitseorganite tegevus ja meedia tegevus.

Tuleb rõhutada, et antud alakategooriad ei analüüsi otseselt osapoolte tegevust vaid seda, millest ajakirjanduses nendega seoses räägiti.

Silver Meikari tegevus ja motiivid

Alakategoorias Silver Meikari tegevus ja motiivid võtab autor kokku artiklite analüüsis kirja pandud märksõnad, mis rääkisid Meikari uskumisest ja avalikustamise motiividest ning Meikari annetustest.

Meikari tegevust ja motiive analüüsiv kõneaine sai alguse kohe pärast skandaali puhkemist kui tõstatati küsimus, miks Meikar selle teemaga just siis avalikuks tuli. Seda kõneainet püüdsid üleval hoida Reformierakonna liikmed, kes olid eitanud Meikari tutvustatud skeemi ja mille peale oli peaminister Ansip teatanud, et tema usub pigem Kristen Michalit. Kuna ajakirjanduse tasakaalustatuse nõue eeldab mõlema osapoolte kuulamist ja ütlustesse kriitiliselt suhtumist, hakati ka meedias arutlema, kes usub millist osapoolt. Nii leidis ka poliitikuid, kes tunnistasid, et nemad on skeemist teadlikud ja usuvad Meikarit. „*Mis seal nii palju kobiseda? Silver Meikar rääkis välja, kuidas see asi oli, kõigil on pilt selge. Probleemikoht minu jaoks on rahapesu.*“ (Mõis 24.05.2012, T11) Hinnanguid hakkas selles kõneaines andma ka ajakirjandus. „*Ometi usun praegu Meikari juttu, aga ei usu Michalit ega ka Ansipit (kes omakorda usub Michalit). Ma usun seda, et Reformierakond on vastu võtnud varjatud annetusi ja erinevate ustavate parteliikmete abil seda raha puhtaks pesnud.*“ (Salu 23.05.2012, T3)

Artikli ilmumine tõi kõneainesse ka Silver Meikari tegevuse. Kui enne skandaali oli poliitika avalikkuse silma eest tagaplaanile vajunud, siis pärast artiklit toodi ajakirjanduses välja, millega ta viimasel ajal tegeleb kuni selleni, et avalikustamise päeval ootas Meikar kannatamatult teiste skeemist osavõtjatel tekiks julgus suu puhtaks rääkida. (T5).

Ajakirjandus hakkas küsima Meikarilt ka kriitilisi küsimusi, mis puudutasid tema varasemaid annetusi. „*Jah. Kinnitan, et 2007. aastal olen saanud Rein Kilgi käest raha. Samuti kinnitan veel kord, et perioodil 2009–2011 toimunud annetused erakonnale tõi mulle sularahas Kalev Lillo ning mul ei ole mingit teadmist, kust see raha pärit on. Olen kõikidel nendel teemadel andnud prokuratuuris tunnistusi ja kinnitanud need oma allkirjaga.*“ (Meikar 01.06.2012, T30). Silver Meikari taktika antud kõneaine juures oli rääkida kõik ausalt ära. See oli ka põhjus, miks ei läinud ajakirjanduses läbi erakonna püüd näidata Meikari varasemaid tegevusi kahtlasena. Meedias antud ütlused olid piisavalt ammendavad, et ei tekkinud kahtlust nende usutavuses.

Sarnaselt skandaali üldise mudeliga vaibus antud kõneaine suvel ja tõusis päevakorda uuesti alates 15. oktoobrist. Alates oktoobrist järgnesid erakonna poolt Meikari suhtes uued rünnakud valetamise teemal ja usaldusvääruses kahtlemisel. „*Erakonna liikmed on leidnud, et nad ei soovi enam olla nimetatud isikuga ühes ruumis või ühes meililistis ja see ongi põhjus, miks juhatus täna otsustas kinnitada piirkonna organisatsiooni otsuse arvata Silver Meikar Reformierakonna ridadest välja.*“ (Ansip 24.10.2012, T61) Pärast erakonnast välja viskamist lõppes ka Meikari tegevuse analüüs.

Meikari tegevuse ja motiivide juures võtsid kõneisikutena enim sõna Reformierakonna tippoliitikud. Ka ajakirjanikud uurisid Meikari tegevuse motiive, kuid ainult nende tegevusest lähtuvalt ei oleks kõneaine ilmselt kaua üleval püsinud.

Justiitsminister Kristen Michali tegevus ja taandumine

Analüüsitud artiklitest moodustus ka alakategooria, milles räägiti Kristen Michali tegevusest skandaali jooksul ja tema taandumisest. Selles kategoorias võtab autor kokku kirja pandud märksõnad: Michali taandumine, Michali uskumine, skeemis osalemine, vaikimine ja huvidekonflikt.

Poliitilise skandaali üheks võimalikuks lahenduseks peetakse kellegi tagasiastumist. Ka vaadeldud skandaali puhul tõusis kohe üles teema, milles räägiti sellest, kas justiitsminister peaks oma kohalt tagasi astuma. Arutelu taandumise üle algas skandaali esimesest päevast ja kestis vaadeldava perioodi lõpuni kui minister 6. detsembril ametist loobus. Soovitusi taanduda anti ministrile juba pärast esimest skandaali päeva. „*Kristen Michali sellises olukorras ministriks jäämine tekitab tõsise huvide konflikti. Kas me saame loota, et prokuratuur huvitub Reformierakonna rahastamisest sama palju kui mõne teise erakonna omast?*“ (EPL juhtkiri 23.05.2012, T7) Selline juhtkiri ei olnud ainulaadne ja just juhtkirjad olid ühed peamised artiklid, mis soovitasid Michali uurimise lõpuni taanduda. Peamiseks argumendiks toodi huvidekonflikti. Ajakirjandusele vastukaaluks reageerisid Reformierakonna liikmed, kes ei näinud põhjust ühes artiklis esitatud süüdistuse peale taanduda. „*Eestis kehtib põhimõte, et siin teostatakse riigivõimu üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel.*“ (Maruste 30.08.2012, T52)

Pärast suve, mil oli selge, et hoolimata esitatud kahtlustusest Michal tagasi ei astu, kadus teema aktiivsest kõneainest, kuid tõusis uuesti üles valetamisskandaali jooksul. Enam ei toodud põhjuseks Michali huvidekonflikti vaid seda, et tekkinud olukorrast saab edasi minna vaid juhul kui tuuakse poliitiline ohver, kelleks saaks olla justiitsminister Kristen Michal. „*...mina julgen taas kord vana ja tüütu kärbsena sumiseda, et Kristen Michal istub ikka oma tooli peal, Ansip samuti, ja kõik need isikud, kes käisid prokuratuuris lolli juttu ajamas, võivad siia maani südamerahus vilet lasta nagu täitsamehed kunagi.*“ (Kivirähk 01.12.2012, T77) Kuna skandaali rõhk oli läinud nii suureks, leidis ka erakonnas kriitilisemalt meelestatud inimesi, kes soovitasid Michalil taanduda „*Ma ei oota laipu või avalikku hukkamist. Vaja on aga jõudu, et tagasi astuda, sest nii saab allesjäänutele ja uutele tulijatele edasiminemiseks ruumi anda. Praegu on see aga nagu taak kaelas, mis mõjutab igat sammu.*“ (Astok 01.12.2012, T78)

Tagasiastumise kõneainet aitas kujundada ka uskumise teema, mis sarnanes Silver Meikari uskumise teemaga. Kõneaines hakati välja tooma, kes usub Kristen Michalit ja kes mitte. „*Kuid mis olukorra eriti veidraks muudab, on see, et tegelikult pole ju ükski oravate asjapulk siiani möönnud, et Meikar kõneles tõtt. Pigem ikka „usutakse Michalit”!*“ (Kivirähk 09.06.2012, T35). Uskumise teema muutus ajas laiemalt Reformierakonna liikmete uskumiseks, sest enne prokuratuuri määrust näis avalikkuse silmis eksinud vaid Michal, kuid alates määrus ütlustes avaldamist räägiti selles, et kas usutakse reformierakondlasi.

Suvel kerkis üheks kõneaineks seoses Krsiten Michali prokuratuuris käiguga ka vaikimise teema. Kuna Michal keeldus ajakirjanikel ütlusi andmast tekitas see viimastes trotsi ja seda enam hakati soovima intervjuusid ministriga.

Kristeni Michali tegevuse ja taandumise kõneainet hoidsid aktiivselt üleval ajakirjanikud ja selles võtsid sõna arvamusiidrid ja eksperdid. Mõlemad andsid Michalile nõu taanduda. Kui Reformierakond leidis, et Michali taandumine on tema isiklik otsus, siis teised erakonnad ei tahtnud teemal sõna võtta ja viitasid, et Michali tegevus on Reformierakonna hinnata.

Reformierakonna tegevus ja reaktsioonid

Üks tekkinud alakategooria oli Reformierakonna tegevus ja reaktsioonid, kuhu koondati artiklid märksõnadega: Reformierakonna reageerimine skandaalile, partei juhtimine ja filmide rahastamine.

Reformierakonna reageerimisest Silver Meikari artiklile hakati rääkima kohe skandaali alguses. Esialgu arutleti selle üle, kes annavad kommentaare ja kes mitte ning millised on kommentaaride sisu. toodi välja, et esimesel päeval jagasid kommentaare vaid valitud reformierakondlased. „...mitmed kõige huvitavama annetuskäitumisega riigikogu liikmeid polnud võimalik kätte saada. /---/ Üks allikas ütleski, et n-ö ülevalt poolt oli eile tulnud käsk telefonidele mitte vastata ja ajakirjanikega mitte rääkida.“ (Salu 23.05.2012, T2) „Tundub, et Silver Meikari ülestunnistusest alanud kriisi langenud Reformierakonna esimees tahab ükskõik mis hinnaga teemat vahetada. Või on ta lihtsalt suure pinge all ja korraks minetanud tavapärase kaalutletud kõneviisi.“ (Samost 29.05.2012, T23) Reformierakonna reaktsioonid tõusid esile seetõttu, et avalikkus ootas erakonnalt teistsugust reaktsiooni.

Sama teema kerkis üles ka pärast prokuratuuri määruse avaldamist kui oodati parteilt tugevaid reaktsioone. „Partei ise on siiani valinud taktika, et läheme edasi, küll kära vaibub, asjad unustatakse, varsti tulevad jõulud.“ (Salu 13.11.2012, T68). Hinnangud ja analüüs erakonna reaktsioonidele kestis kuni skandaali kulminatsioonini.

Alakategoorias tuli välja veel üks oluline märksõna, milleks oli teema Reformierakonna juhtimise kohta. Paljuski tõdeti, et erakonnas on paika loksunud selgelt võimupositsioonil olevad inimesed, kes ei kuula teisi. „On tuumik, mõni ütleb selle kohta ka «kontor», igal juhul on need Rosimannus ja Michal, vahel lisatakse ka Keit Pentus ja aastate jooksul üha mõjukamaks muutunud Kalev Lillo – nemad otsustavad erakonna asju, nemad otsustavad

olulisi asju.“ (Salu 31.05.2012, T68) Sisedemokraatiat puudutav teemakäsitlus tõusis päevakorda tagasi oktoobris kui tekkisid esimesed vastureaktsioonid partei tegevuse suhtes erakonna sees.

Skandaali teises pooles hakati seoses erakonnaga rääkima üha enam ka teemadel, mis puudutasid nn teisi üleastumisi normidest. Üheks selliseks kõneaineks oli avalikuks tulnud MISA filmide tegemine reformierakondlastest, „*Need on huvitavad inimesed. Raidma on huvitav inimene. Ojulandi tunnen ma isiklikult,*» rääkis filme tootnud Inforingi juhataja Dmitri Smirnov. *Mehe sõnul pole siin mingit korruptsiooni ega huvide konflikti, tema otsis lihtsalt huvitavaid inimesi, keda vene inimestele tutvustada.*„ (Salu 08.11.2012, T65) Teine sarnane kõneaine puudutas perekond Rosimannustega avalikuks tulnud Autorollo pankrotihagi. Ajakirjandus sidus neid teemasid tugevalt Reformierakonna üleoleva suhtumisega ja see laiendas paljuski kulgenud skandaali.

Reformierakonna tegevuse ja reaktsioonide kõneaines oli märkimisväärne roll nii ajakirjanikel kui ka arvamusiandjatel ja ekspertidel, kes andsid hinnanguid erakonna tegevusele. Reformierakonna tegevust analüüsisid ka erakonna enda poliitikud.

Õiguskaitseorganite töö

Lisaks skandaali otsestele osapooltele tõusis kõneaineks ka õiguskaitseorganite töö. Enim räägiti prokuratuuri tegevusest. Pärast skandaali puhkemist teavitas prokuratuur, et algatab asjaolude uurimiseks menetluse, mille käigus uuritakse Silver Meikari väiteid. Prokuratuur kutsus üles ka skeemist teadlikke olevaid inimesi endast märku andma.

Prokuratuuri otsusele hakata Meikari öeldut uurima reageerisid positiivselt nii ajakirjandus ja avalikkus kui ka Reformierakonna liikmed. Ajakirjandus tõstatas aga teema õiguskaitseorganite sõltumatusest seoses justiitsministri ametiga. Seati kahtluse alla, kas on võimalik uurida objektiivselt kui justiits sfäär on olnud pikalt reformierakondlaste juhtida ja kõik on põimunud isiklikest suhetest. „*Uurida justiitsministrit, keda sa järgmisel hetkel kuskil koosolekul kohtad, on prokuröride jaoks ikkagi teine tera kui pinnida näiteks mõnda hulgilao direktorit.*“ (EPL juhtkiri 25.05.2012, T18) Erakond ei näinud sõltumatuses probleeme. Küll aga seati kahtluse alla uurimisorganite üldisem tegevus. „*Ettevõtete juhid, ammugi mitte erakonna peasekretärid ei eelda, et nende telefonikõnesid ei kuulata pealt*“ (Ansip 28.05.2012, T23) Kuigi üldiselt näis erakond toetavat uurimist, siis üllatavalt hakkas

erakond süüdistama prokuratuuri uurimist ebaproportsionaalsuses. Tunti muret selle pärast, et läbiotsimise käigus viidi ära väga suur hulk andmeid failide ja dokumentide näol. „Küsiaks, kas seda kõike on vaja selle kriminaalasja uurimiseks? Minu vastus on, et kindlasti mitte. Või millise õigusliku alusega on tunnistajate (!) pangakonto andmete kogumine ja sellekohaste küsimuste esitamine nende ülekuulamisel, ja kuidas sobitub see põhiseadusliku eraelu kaitstuse põhimõttega.“ (Maruste 30.08.2012, T52). Vaatamata teatavale skeptilisusele avaldasid ka erakonnapoolsed kõneisikud uskumist, et uurimise selgitab välja tõe.

Proportsionaalsuse teemat püüdis erakond üleval hoida ka pärast prokuratuuri määruse avalikustamist ning ka tagasiastumisel rõhutas Kristen Michal, et õiguskaitseorganite töö tuleb üle vaadata. Nii ajakirjanikud kui ka arvamusiidrid ei reageerinud väga aktiivselt erakonna soovile teemat pikemalt käsitleda ja kõneaine sumbus pärast määruse avaldamist.

Meedia tegevus

Skandaali käigus sai kõneaineks ka meedia tegevus ja reageerimine skandaalile. Selle kõneaine töid avalikkuse ette eelkõige reformierakondlased, kes pärast mõnda aega teemas püsinud skandaali kajastamist hakkasid süüdistama meediat liiga jõulistes seisukohtades ja poole valimises. Hakati rõhutama, et meedia ei ole ammu enam sõna- ja arvamussvabaduse ajakirjandus, milline see oli varem. „Oma kvaliteetkujul on ta seda ju ka täna, kuid erandina. Nüüd rajaneb võim teistel alustel. /---/ Nagu ka uudishimu ei ole avalik huvi ja ajakirjaniku arvamus ei ole tingimata rahva arvamus.“ (Maruste 28.06.2012, T41) Kõneainet võimendas ka peaministri otsus kaevata Õhtuleht kohtusse valeväidete avaldamise eest. „Ansipi sõnul võiks kohtulahend anda inimestele hea võtme ajakirjanduse mõistmiseks ehk selleks, kuidas tõlgendada pealkirjas kasutatavat konstruktsiooni, kus inimese nimele järgneb koolon ja siis väide.“ (Ansip 05.07.2012, T42)

Märkimisväärselt oluline kategooria oli see veel ka pärast prokuratuuri määruse avaldamist kui arutati, kas meedia on käitunud skandaali jooksul õigesti. Meedia tegevusele rõhumine kestis peaaegu skandaali lõpuni, kuigi novembris ja detsembris ei tõusnud see hoolimata erakonna pingutusest esile.

Antud teema kõneisikuteks olid üheselt reformierakondlased ja meedia tegevusele skandaali jooksul pikemalt ei peatunud.

3.2.3. Poliitiline kultuur

Järgnev põhikategooria oli kõneaine poliitilise kultuuri üle. Antud kõneaines said alakategooriateks rääkimine küünilisest poliitikast, valetamisest, usaldamatus ja rahvast võõrandumine ning demokraatia kriis.

Küüniline poliitika

Esimese alakategooriana sai alguse arutelu küünilisest poliitikast, mis algas samal ajal skandaali puhkemisega ja mis viitas Eestis valitsevale kartelliparteide süsteemile, millele rahvas on hääletult alistunud. „Kes jaksaks kokku lugeda need kahepalgelisusest nõretavad paraadkõned, mida on peetud riigikogu kõnepuldist kõigil kordadel, kui erakonnad konsensuslikus vaimus on andnud seaduse jõu järjekordsele reeglile, mis tugevdab kartelliparteide positsioone ühiskonnas ja selle otsustussüsteemis ning samas vähendab avalikkuse võimalusi süsteemi üle järelevalvet teha?“ (K. Tarand 24.05.2012, T8) Just arvamusiidrid ja eksperdid tõusid esile hinnates praegust poliitilist kultuuri küüniliseks. „Suures plaanis, ideede, ideaalide ja põhimõtete tasandil ei saa Silvergate'i ümber toimuv olla muu, mõtleks selline kõrvaltvaataja, kui mingi vabatahtlik üleühiskondlik farss. Võib-olla on valitsus nädalaks ajaks lasknud kulisside taha NO99 lavastajad, toimub «Ühtne Eesti 2», uus ja eriti küüniline poliitika piiride katsumine?“ (Lobjakas 25.05.2012, T15)

Poliitika küünilisust kajastav kõneaine käis skandaali esimeses faasis lainetena ja tuli tagasi paari arvamusartikli näol ka suve lõpus, kuid skandaali teises pooles arenes sellest välja kõneaine, kus räägiti poliitikute rahvast võõrandumisest.

Valetamine

Oktoobris avalikustatud prokuratuuri määrused tõid kõneainesse valetamise alakategooria, mis arenes välja kõneainetest, kus räägiti Kristen Michali ja Reformierakonna tegevusest ning prokuratuuris käigust. Kõneaine jooksul analüüsiti, milliseid ütlusi andsid poliitikud suvel prokuratuuris. Valetamise kõneaine sai alguse online-meediast, mis avaldas üsna kiiresti pärast määruse avaldamist prokuratuuris öeldud laused seoses sularahas annetamisega. Kuigi

prokuratuuri teguviis määruse näol tuli teatava üllatusena ka avalikkusele võeti üsna kiiresti siiski seisukoht, et üks osapool valetab ja mõisteti selline teguviis hukka. „*Seega, keegi antud loos valetab avalikult ning häbitult, ja ükskõik, kes see ka ei oleks, on see demokraatliku poliitilise kultuuri seisukohalt õõnestav.*“ (Mölder 17.10.2012, T57) Silver Meikar juhtis teemat selgelt Reformierakonna peale. „*Paraku tuleb tunnistada, et Eesti poliitilisse eliiti kuuluvad isikud on valmis valetama uurimisorganitele ning oma valijatele.*“ (Meikar 16.10.2012, T55). Reformierakonna laiem seisukoht oli aga see, et valetamist ütluste näol ei ole. Näiteks „Kolmeraudses“, uuris saatejuht Mihkel Raud korduvalt Kristen Michalilt, et miks ikkagi valetatakse. Michal selgitas, et temal pole põhjust arvata, et prokuratuuris oleks keegi valetanud. („Kolmeraudne“ 18.10.2012, T59) Reformierakondlaste poolt tuli välja vaid arvamus, et valetada võib Silver Meikar.

Kõneaine ei püsinud skandaali lõpuni tähtsaimal kohal ja selle üle ei arutatud pikalt, kuid sellest arenesid välja järgmised kõneained ning valetamise teema jäi avalikkuse jaoks konstrueeritud faktiks.

Selles teemas tõusid esile arvamusiidrid ja eksperdid, kes hoidsid teemat üleval. Vastukaaluks kommenteerisid seda teemat Reformierakonna juhtivpoliitikut.

Usaldamatus ja rahvast võõrandumine

Valetamise kõneainest arenes edasi arutelu, kus räägiti sellest, et poliitikuid ei saa uskuda ja nad võõranduvad rahvast. Üha enam hakkasid arvamusiidrid üldistama ja viima teemat ühe erakonna tasandilt laiemale poliitikute pinnale. „*Nii on ka meie praeguse võimuga. Vahel on tunne, et ulmest tuttav robotite võimuhaaramine ongi juba aset leidnud, ainult mitte robotite inimlikustumise teel (nagu seda ikka kujutletakse – robotid saavutavad eneseteadvuse jne), vaid inimeste robotistumise näol.*“ (Pilv 19.10.2012, T60) Rahvast võõrandumine viib aga ekspertide ja arvamusiidrite hinnangul usaldamatuseni. „*Kolmas, pigem murettekitav tulem, on valijate järjest süvenev usaldamatus parlamendiparteide ja erakondade vastu tervikuna.*“ (Saarts 18.10.2012, T58). Usaldamatus ja pettumus oli tekkinud liiga pikalt kestnud protsessi käigus, mille jooksul võeti vastu seiskoht, et selliselt enam edasi minna ei saa. Kui sinna otsa tuli veel Silver Meikari väljaviskamine parteist, mis näis järjekordse vale sammuna, hakati üha enam rääkima võõrandumisest. „*Tõesti, tundub, et mõningatel inimestel on katus täielikult minema sõitnud. Reaalsusetaju on kadunud, karistamatusetunne seevastu kihutab uljalt kosmose poole. Elatakse otsekui omaloodud paralleelmaailmas, mingis pilves, ja see ei*

saa olla loomulik asi.“ (Kivirähk 27.10.2012, T62) „*Paistab, et valitsuspartei elab mingis omaenese täispuhutud reaalsusmullis, uskudes tõsimeeli, et eesmärk pühitseb abinõu ja valed on õigustatud, kuni vahele ei jää.*“ (Maimik 29.10.2012, T64)

Võimu kaugenemise teema tuli välja küll arvamusedartiklitest, kuid näis vajavat selgemat ühist väljundit. Seda pakkus Harta12, millele allkirjastajad väitsid, et demokraatiast on järele jäänud tühi kest, sest kodanikud saavad poliitikutid mõjutada vaid nelja aasta tagant valimistel. „*Võimu suhtlus avalikkusega on muutunud monoloogiks: «Meil on mandaat.» «Meile pole alternatiivi.» See ei ole demokraatia keel.*“ (Harta12 14.11.2012, T69)

Just tänu arvamusedrite sõnavõttudele tõusis see kõneaine üles ja aja jooksul võttis omaks ka laiem avalikkus ehk rahvas. Reformierakondlased selle kõneaine juures kommentaare andes eitasid probleeme ja võõrandumist.

Demokraatia kriis

Võõrandumise kõneainest arenes edasi ühine pahameel, milles hakati rääkima demokraatia kriisist ja see viis teema veel kaugemale konkreetset Reformierakonnast. „*See ei ole ainult ühe erakonna kriis. Erakondlikust on saanud ühiskondliku vastand. Usalduse kadu erakondade vastu on hakanud ohustama kogu Eesti poliitilist süsteemi.*“ (Harta12 14.11.2012, T69)

Selles kõneaines püüti defineerida, mis ühiskonnas lahti on ja mida peaks muutma. Toodi välja, et juhul kui poliitikud näevad, et nende tegevus on rahvale vastumeelne, siis peab olema midagi viga süsteemiga: „*...siis peab olema midagi lahti süsteemiga, mis määrab viisi, kuidas kõik need toredad inimesed üheskoos poliitikat teevad. Olen veendunud, et ka suur hulk poliitikutid tunneb praegu ebamugavust mängu pärast, mida valitsev poliitiline kultuur ja erakondlikud mängureeglid neid mängima sunnivad.*“ (J. Kivirähk 15.11.2012, T70)

Lisaks arvamusedritele leidsid ka meediaväljaanded, et süsteemis on viga ja kriisi parandamiseks on tarvis midagi muuta. „*See kriis ei lähe üle. Ei piisa moka otsast vabandamisest. Jah, võib käega rehmata, edasi sumada, aga pomm on jala küljes. Probleemide eitamise žanr on jõudnud kriisi. Vaja on suuremat remonti, vaja on näidata, et võimulolijad soovivad ka reaalselt enesepuhastusega tegeleda.*“ (EPL juhtkiri 15.11.2012 T71)

Ja kuigi kõneainena levisid ka väited justkui oleks antud demokraatia kriis viimas eestlasi tagasi Nõukogude Liitu, siis leidis ka vastupidise seisukoha esile toojaid. Võimalus meedia abil poliitikuid mõjutada näitavat ikkagi poliitilist vabadust. „*Vana aega meenutavad käitumismustrid tuletavad end vahel meelde nii võimukandjate kui nende kriitikute kõnes, kuid praegu toimiv tõestab taas, et siin ei ole «Nõukogude Liit».*“ (Masso 21.11.2012, T74)

Demokraatia kriisi kõneaine arenes edasi kogu skandaali jooksul ja jätkus aruteluna ka pärast vaadeldavat perioodi. Selle teema kõneisikuteks said arvamusliidrid ja eksperdid, mis viis laiemale demokraatia debatini ja jõudis tulemuseni Rahvakogu näol.

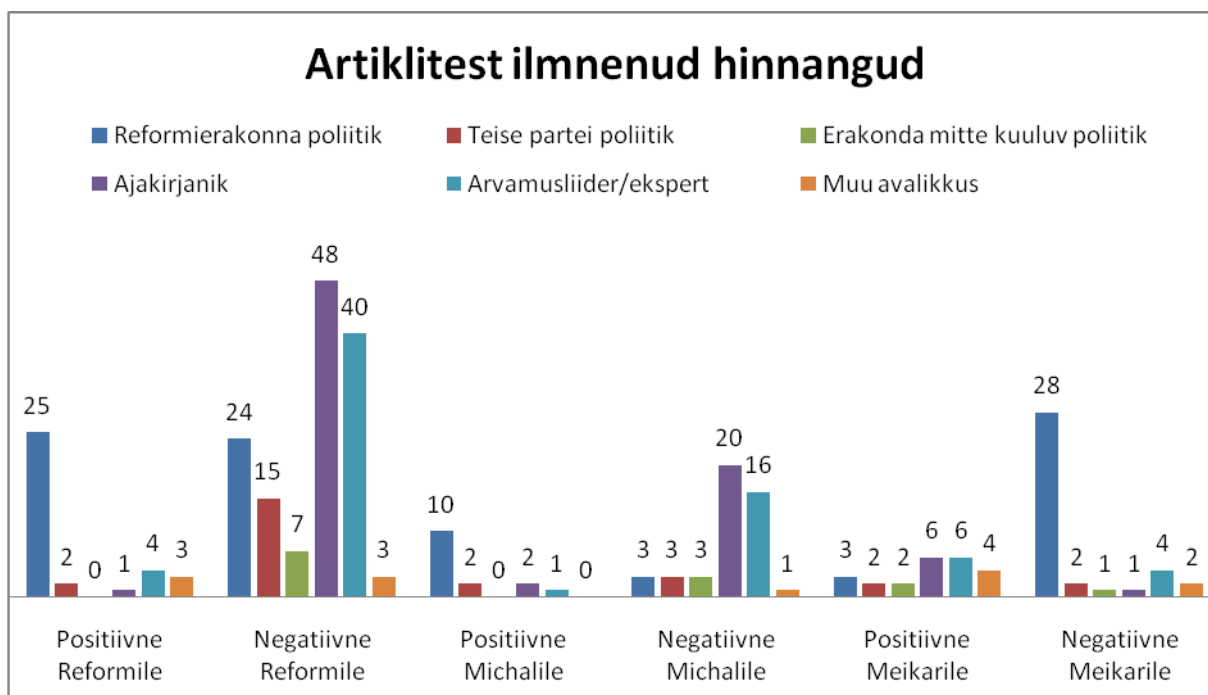
3.3. Hinnangud skandaali osapooltele

Selleks, et töö ei jääks ainult teemasid käsitlevaks vaid annaks selgema pildi üldisest meelsusest skandaali jooksul analüüsis autor kvantitatiivse kontentanalüüsi käigus meediatekstides antud hinnanguid. Analüüsi käigus märgiti üles Reformierakonnale, Kristen Michalile ja Silver Meikarile antavaid hinnanguid. Artiklitest pandi kirja järgmised hinnangute esinemise võimalused (vt Lisa 4): 1. neutraalne, puudub 2. selgelt positiivne, 3. pigem positiivne, 4. pigem negatiivne, 5. selgelt negatiivne, 6. tasakaalus: nii positiivne kui negatiivne. Artiklite juurde, kus ilmnes hinnang, märgiti üles ka hinnangu tsitaat ja lisati hinnangu andja (poliitik, ajakirjanik, arvamusiider/ekspert või muu avalikkus).

Tulemuste selgema esitlemise huvides võtab autor kokku pigem positiivse ja selgelt positiivse ning pigem negatiivse ja selgelt positiivse hinnangu.

Kokku kodeeriti 398 kvalitatiivse kontentanalüüsi jaoks üles märgitud artikli ning jäeti välja raadio- ja telesaated.

Järgnevalt tuuakse kommentaaridega välja kvantitatiivse kontentanalüüsi tulemused (vt Joonis 5).

Joonis 5 Artiklites ilmnenu hinnangud Reformierakonna, Kristen Michali ja Silver Meikari suhtes

3.3.1. Hinnang Reformierakonnale

Reformierakonna tegevusele 389. artiklist anti hinnang 183 artiklis ja hinnangut ei antud 215. artiklis. Positiivne hinnang anti erakonnale 35 artikli juures, negatiivne 137 artikli puhul ja 11 artiklis anti nii negatiivne kui ka positiivne hinnang.

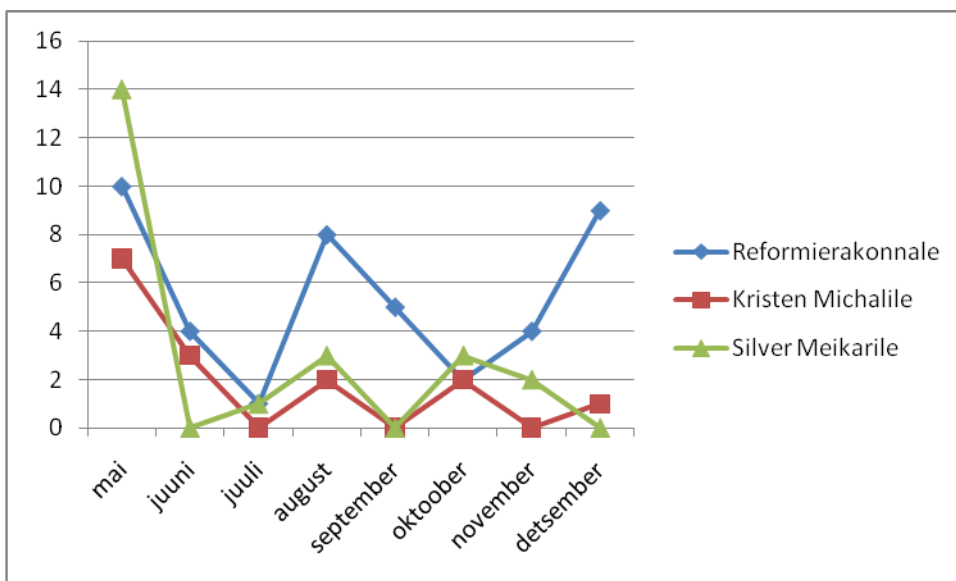
Positiivne hinnang

Selgelt positiivne 16, pigem positiivne 19.

Hinnangu andjad	Hulk
Reformierakonna poliitik	25
Teise partei poliitik	2
Erakonda mitte kuuluv poliitik	0
Ajakirjanik	1
Arvamusliider/ekspert	4
Muu avalikkus	3

Kontentanalüüsi tulemustest paistab välja, et meedias ilmunud artiklitest annab Reformierakonnale positiivse hinnangu Reformierakonna liikmed ise (25 artiklit). Nii teised poliitikud, ajakirjanikud, arvamusliidrid kui ka muu avalikkus positiivseid hinnanguid pigem ei anna. Hinnangu andmine on ajaliselt sarnane skandaali kulgemisele, kus teema tõusis üles kolmel korral: mais, augustis ja novembris. (vt Joonis 6)

Reformierakonna poliitikute poolt antav positiivne hinnangute hulk erakonnale oli suurim mais ja novembris, kui mõlemal juhul esines 8 artiklit positiivse hinnanguga. On tähelepanuväärne, et positiivseid hinnanguid Reformierakonnale ei tulnud enam peale 15. novembril.

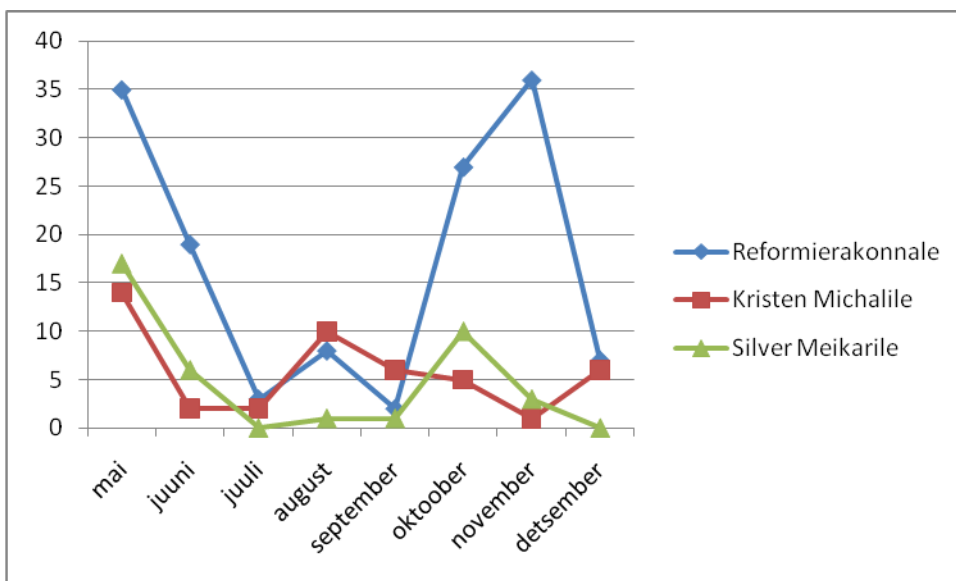
Joonis 6 Positiivsete hinnangute hulk ajas

Negatiivne hinnang

Pigem negatiivne 67, Selgelt negatiivne 70

Hinnangu andjad	Hulk
Reformierakonna poliitik	24
Teise partei poliitik	15
Erakonda mitte kuuluv poliitik	7
Ajakirjanik	48
Arvamusliider/ekspert	40
Muu avalikkus	3

Negatiivne hinnang artiklites on kõige enam levinud hinnang kogu valimi jooksul. Kõige enam negatiivseid artikleid ilmus mais (35 artiklit). Sarnaselt positiivsete hinnangute ja kogu teema kajastusega langes ka negatiivsete hinnangute hulk suvekuudel madalale ja tõusis üles taas oktoobris ja novembris. (vt Joonis 7)

Joonis 7 Negatiivsete hinnangute hulk ajas

Kõige enam andsid erakonnale negatiivse hinnangu ajakirjanikud 48 artiklis. On märkimisväärne, et nendest hinnangutest tulid 22 välja ajalehtede juhtkirjadest. Väljaannetest oli kõige enam negatiivsel meelestatud Postimehe ajakirjanikud (32 artiklit). Ajakirjanikest andis negatiivseid hinnanguid enim Postimehe ajakirjanik Mikk Salu, mis tuleb välja 9 artiklist.

Ka arvamusiidrid ja eksperdid hindasid Reformierakonna tegevust sageli negatiivselt (40 artiklit). Kõige rohkem andsid negatiivse hinnangu Andrus Kivirähk (6 artiklit) ja Ahto Lobjakas (4 artiklit). Nii Eesti Päevalehes (k.a. LP) kui ka Postimehes ilmus kokku 14 artiklit, kus arvamusiidrid või eksperdid andsid Reformierakonna tegevusele negatiivse hinnangu.

Üllatav on asjaolu, et erakonna tegevuse suhtes on kriitiliselt ilmunud ka 24 artiklit, kus negatiivselt on meelestatud Reformierakonna enda poliitika. On oluline mainida, et nendest artiklitest on 10 Silver Meikari poolt antud hinnangud. Siit võib järeldada, et ülejäänud erakonna liikmed andsid negatiivse hinnangu 14 korral vaadeldud artiklitest. Negatiivne hinnang hakkas domineerima oktoobris (7 artiklit) ja novembris (8 artiklit). Kõige rohkem artikleid (9) erakonna liikmete hinnanguga ilmus Postimehes.

Teiste erakondade esindajad andsid negatiivse hinnangu Reformierakonna tegevusele 15 artiklis. Oluline on öelda, et neist olid tugevalt negatiivsed 4 ja ülejäänud 11 pigem negatiivsed. Seega ei olnud väga kriitilise kaaspartei suhtes. Negatiivsed hinnangud hakkasid esinema 10. oktoobrist kuni 21. novembrini, mil ilmus 10 artiklit.

Erakonda mitte kuuluvatest poliitikutest anti negatiivne hinnang 7. artiklis. Negatiivse hinnangu andjate seas oli ka kahe kodeeritud artikliga president Toomas Hendrik Ilves.

3.3.2. Hinnang Kristen Michalile

Kristen Michali tegevusele anti hinnang 66 artiklis 398. hulgast. Hinnangut ei antud 332 artiklis. Positiivne hinnang anti justiitsministrile 15 artikli juures, negatiivne 46 artikli puhul ja 5 artiklis anti nii negatiivne kui ka positiivne hinnang.

Positiivne hinnang

Selgelt positiivne 9 artiklit, pigem positiivne 6 artiklit

Hinnangu andjad	Hulk
Reformierakonna poliitik	10
Teise partei poliitik	2
Erakonda mitte kuuluv poliitik	0
Ajakirjanik	2
Arvamusliider/ekspert	1
Muu avalikkus	0

Kontentanalüüsi tulemused näitavad, et Kristen Michali tegevust positiivselt hindavaid artikleid oli vähe ja neist selge enamus oli antud Reformierakonna enda poolt (10 artiklit).

Negatiivne hinnang

Selgelt negatiivne 19, pigem negatiivne 27 artiklit

Hinnangu andjad	Hulk
Reformierakonna poliitik	3
Teise partei poliitik	3
Erakonda mitte kuuluv poliitik	3
Ajakirjanik	20
Arvamusliider/ekspert	16
Muu avalikkus	1

Tulemustest paistab välja, et negatiivse hinnangu andmise mudel Krsiten Michalile on sarnane Reformierakonnale negatiivse hinnangu andmisega (vt Joonis 7): Kõige enam

hindavad negatiivselt ajakirjanikud (20 artiklit) ning arvamusiidrid ja eksperdid (16 artiklit). Ka siin on negatiivse hinnangu puhul oluline mõju ajalehtede juhtkirjadel, milles oli 10 korral hinnatud Michali tegevust negatiivselt. Autorid, kes hindavad enim negatiivselt Michali tegevust, on Mikk Salu (3 artiklit) ja Andrus Kivirähk (3 artiklit).

3.3.3. Hinnang Silver Meikarile

Silver Meikari tegevust hinnati 62 artiklis 398 hulgast. Hinnangut ei antud 336 artiklis. Rohkem anti Meikari kohta negatiivseid hinnanguid, mida oli kokku 46 ja positiivseid 23 artikli juures. 5 artiklis anti nii negatiivne kui ka positiivne hinnang.

Positiivne hinnang

Selgelt positiivne 8, pigem positiivne 15,

Hinnangu andjad	Hulk
Reformierakonna poliitik	3
Teise partei poliitik	2
Erakonda mitte kuuluv poliitik	2
Ajakirjanik	6
Arvamusiidrid/ekspert	6
Muu avalikkus	4

Skandaali esimese artikli avaldanud Silver Meikarile antav positiivne hinnangute hulk ei olnud kogu skandaali jooksul märkimisväärselt suur. Kõige enam hindasid positiivselt ajakirjanikud ja arvamusiidrid/ekspertid, mõlemad 6 artikliga. Huvitav on see, et Meikarile antud hinnangust 14 anti mais, suhteliselt kohe pärast artikli ilmumist.

Negatiivne hinnang

Selgelt negatiivne 22, pigem negatiivne 16

Hinnangu andjad	Hulk
Reformierakonna poliitik	28
Teise partei poliitik	2
Erakonda mitte kuuluv poliitik	1
Ajakirjanik	1
Arvamusiidrid/ekspert	4

Muu avalikkus	2
---------------	---

Silver Meikarile negatiivse hinnangu andmise juures paistab selgelt välja, et poliitiku tegevust hindavad negatiivselt just tema partei enda liikmed, kelle negatiivne hinnang avaldus 28. artiklis. Nendest artiklitest 12 ilmus mais pärast artikli avaldamist ja 9 oktoobris kui avaldati prokuratuuri määrus ja Meikar parteist välja visati (vt Joonis 7).

Kvantitatiivse kontentanalüüsi kokkuvõte

Kvantitatiivse kontentanalüüsi tulemustest välja tulevat neli olulist tendentsi:

1. Reformierakonna ja Kristen Michali suhtes negatiivselt olid meelestatud ajakirjanikud ja arvamusliidrid/eksperdid.
2. Reformierakonna suhtes positiivselt olid meelestatud erakonna liikmed ise.
3. Silver Meikari tegevusele ei antud väga palju hinnanguid, kuid kõige enam paistis välja Reformierakonna liikmete negatiivne hinnang Meikari suhtes.
4. Hinnangute andmise aktiivsus on sarnane kogu skandaali kajastamisega, aktiveerudes kolmel korral: skandaali alguses, suvel kui esitati kahtlustus Kristen Michalile ja oktoobris kui avaldati prokuratuuri määrus.

Siit tuleks edasi vaadata nii ajakirjanike kui ka poliitikute tegevust skandaali jooksul. Millisena nähakse enda positsiooni skandaalis ja millisena nähakse skandaali erinevate tegelaste käitumist. Samuti tuleks uurida, milline on poliitilise skandaali roll ühiskonnas.

4. INTERVJUUDE ANALÜÜSIST SAADUD UURIMISTULEMUSED

4.1. Sissejuhatus intervjuude analüüsi

Selleks, et antud töö saaks teha laiemaid üldistusi seoses ajakirjanduse ja poliitika rollide ning suhetega poliitilises skandaalis otsustati bakalaureusetöö raames teha intervjuud skandaali erinevate osapooltega. Intervjuude olulisus seisneb selles, et need aitavad mõista nii poliitikute kui ka ajakirjanike motive ning defineerivad nende nägemusi poliitilise skandaali rollist ja mõjust.

Intervjueeritavateks valis autor poliitikutest skandaali algatanud Silver Meikari ja skandaali teise osapoolena rahastamise skeemis süüdistatava Kristen Michali. Ajakirjanduse esindajatena tehti intervjuud Postimehe ning Eesti Päevalehe ja Delfi peatoimetajatega, Anvar Samost ja Urmo Soonvald, kelle vastused annavad võimaluse näha, millisel positsioonil on ajakirjandusorganistasioonid poliitilises skandaalis. Selleks, et mõista kuidas igapäevaselt skandaali kajastamisega kokku puutuvad ajakirjanikud näevad poliitika ja ajakirjanduse suhteid skandaalis, tehti intervjuud ka kahe ajakirjaniku, Kärt Anvelt ja Mikk Saluga (vt intervjuude transkriptsioone Lisa 6).

Lisaks intervjuud andnud inimestele kerkisid intervjuudes esile kaks olulist organisatsiooni skandaali osapooltena. Need on Reformierakond ja prokuratuur. Poliitik Kristen Michal esindab ka laiemalt Reformierakonda, võttes ise aktiivselt „meie“ seisukoha. Samuti kajastub Reformierakonna positsioon skandaali ühe tegelasena välja Silver Meikari, kui endise erakonna liikme, ja ajakirjanduse esindajate intervjuudest. Teine oluline tegelane on prokuratuur, kelle tegevuse olulisus tuleb välja kõigi teiste osapoolte intervjuudest.

Intervjuude analüüsimiseks püstitatud peamine uurimisküsimus on: millisena näevad tegelased skandaali rolli ja suhteid? Intervjuude analüüsimiseks püstitati kolm täpsustavat alaküsimust:

1. Millises positsioonis näevad poliitikud ja ajakirjanikud ennast poliitilises skandaalis?
2. Kuidas suhestuvad osapooled teiste skandaali tegelastega?
3. Millisena näevad osapooled skandaali kui protsessi mõju?

Teooria osast ja varasematest empiiriliste osadest lähtuvalt võib öelda, et tänu ajakirjanduse tegevusele saab skandaal jõudu ja hoogu, millest tulenevavalt leiavad aset muutused skandaali ajal. Nii nagu empiirilise osas konstrueeriti telg – reaalne sündmus ja meediasündmus – saab määratleda ka ruumi, kus tegevus toimub. Skandaal leiab aset enamasti meediaväljal ja reaalsed sündmused toimuvad poliitilisel väljal.

Varasemad empiirilise osa tulemused annavad põhjust oletada, et ajakirjanduse ootuspärase vahendaja rolli asemel võttis ajakirjandus antud skandaalis tavalisest selgemaid seisukohtasid. Reformierakonna reaktsioon oli kõike eitav ja see tulenes paljuski sellest, et otsus võeti vastu erakonna sees ühiselt.

Tulenevalt teoreetilise osa materjalist ja tekstide analüüsi käigus kogutud empiirilistest materjalidest püstitas autor hüpoteesid, mida püüab skandaali osapooltega tehtud intervjuude abil tõestada või ümber lükata.

Hüpoteesid:

1. Ajakirjandus võttis poliitilises skandaalis tavalise vahendaja rolli asemel selgemaid seisukohti ja soovis sellega muuta poliitilist kultuuri.
2. Vastanduvaid positsioone esindavad poliitikud olid skandaalis selgitaja rollis ja omasid skandaali jooksul poliitilisi eesmärke ning tegutsesid nende nimel.
3. Prokuratuuri tegevus skandaali käigus oli erakordne ja mõjutas skandaali kulgu uurimise algatamise ja hiljem avaldatud määrusega.
4. Poliitilise skandaali mõju usaldusväärsusel nähakse osapoolte poolt erienvalt, kuid laiemalt peetakse skandaale ühiskonda puhastavaks.

Selleks, et antud hüpoteese tõestada analüüsib autor tehtud intervjuusid kolmes suuremas punktis:

1. Poliitikute enda rolli konstrueerimine – analüüsitakse, kuidas osapooled ise näevad oma rolli, eesmärke ja tegevust skandaali jooksul.
2. Osapoolte suhestumine ajakirjandusega – vaadatakse, millised oli suhete liinid, mis skandaali osapoolte intervjuudest välja tulevad ja kuidas hinnatakse teiste tegevust skandaalis.
3. Skandaali mõju – analüüsitakse, milline oli skandaali mõju Reformierakonnale ja kuidas skandaal laiemalt ühiskonda mõjutab.

4.2. Poliitikute enda rolli konstrueerimine

Esmalt peab autor oluliseks analüüsida seda, kuidas osapooled ise näevad enda rolli skandaali jooksul. Enese poolt konstrueeritav roll põhjendab paljuski ära käitumise motiivid ja annab võimaluse mõista, miks käituti skandaali jooksul selliselt nagu see varasemates empiirilistes osades välja tuleb.

Silver Meikar

Skandaalile arvamusartikliga hoo sisse andnud Silver Meikar annab antud bakalaureusetöö jaoks tehtud intervjuus endale skandaali jooksul kolm rolli. Skandaali alguses näeb ta ennast sõnumitooja/tunnistaja positsioonis. „*Esimene roll oli see, et ma kirjutasin artikli ja ma pidin, seda artiklit üle kinnitama ehk siis rääkima sellest, mida ma seal ütlesin.*“ (SM) Selles rollis püüdis Meikar rääkida ausalt ära kõik, mida ta teab ning kahetses oma teguviisi. Antud rollis määratleb Meikar ennast avalikkusega suhestuvalt ja ei ole otses seoses erakonnaga.

Skandaali muutumine oktoobris valetamisskandaaliks muutis ka Silver Meikari rolli, sest tema positsioon erakonna sees muutus halvemaks ja lõpuks visati ta sealt ka välja. Erakonnast välja viskamise järel nägi Meikari ennast erakonna poolt seatud ohvri rollis. „*Minu roll muutus täiesti ootamatult siis kui mind erakonnast välja visati, nädal pärast otsuse tulekut. See kõik sarnanes kohutavalt nõukogudeaegse parteist välja viskamisega. Sama nagu Jüri Kuke represseerimine Tartus Ansipi poolt. See sarnanes nii kohutavalt, et pärast seda andsin jälle kommentaare ja pärast seda muutus teema erakonna sisedemokraatiat puudutavaks. Minu roll oli see, et ma olin inimene, kes julges tulla välja kriitikaga ja selle eest ta „tapeti ära“.*“ (SM) Näide Jüri Kuke represseerimise kohta viitab 2011. aastal Maalehe algatatud arutelule, mille kohaselt õppejõud Jüri Kuke represseerimise taga oli ka toona neljandal kursusel õppiv Andrus Ansip. Meikari loodav seos antud juhtumiga osutab, et temale tehtav ülekohus on sarnane nõukogudeaegsete ebaõiglaste kannatuste tekitamistega. Ka terminiga „tapeti ära“ seab Meikar ennast selgelt kannataja rolli.

Kuna prokuratuuri otsus algatada uurimine muutis Meikari eesmärgi ja ta mõistis, et erakonna sees skandaali lahendada ei saa, soovis ta seada ennast hoopis eksperdi rolli, kes annab hinnanguid kõrvaltvaataja positsioonist. „*Tegelikult oli minu mõte, et tahaksin mingi hetk*

juhtumit vaadata kõrvalt, tahtsin olla väline liige. See, kes ütleb, et oli isiklik seos, aga proovin analüüsida kui vahekohtunik. Tavaliselt see ei õnnestu, sest kui asja nimeks sai Silvergate, siis sa ei saa erapooletu, sõltumatu inimese rolli võtta.“ (SM) Eksperdi rolli ei saa sellises skandaali juures võtta inimesed, kes on ise otse seotud skandaali algatamisega, sest nende suhtes on nii avalikkus kui ka teine osapool kriitiline.

Püüd ennast eksperdi rollis näha viitab Meikari poolt oma tegude läbimõtlemisele skandaali jooksul. Ka antud bakalaureusetöö jaoks tehtud intervjuus jääb Meikar seisukohale, et tema soovis artikli kirjutamisega muuta poliitilisi praktikaid, mis olid poliitikuisse kinnistunud. Debati algatamine ajakirjanduse vahendusel oli tingitud sellest, et Meikari positsioon erakonnas oli nõrk ja järelkult ei suutnud ta tuua mutuusi erakonna sees. *„Kõik käisid ringi ja ütlesid, et teeme paremaks, aga tegelikult keegi midagi ei teinud. Minu mõte oli see, et kui ma selle artikli avaldan, siis see sunnib tagant, lahendame ära selle probleemi.*“ (SM)

Skandaaliga oli tema esialgne soov muuta olukorda erakonna sees, kuid avalikkuse ette tulek muutis erakonna käitumist, mida Meikar ise nimetab ka üllatavaks. *„Ma mõtlesin, et kui erakond tunnistab kirjeldatud skeemi, siis tehakse mulle ettepanek asi lahendada, panevad mind uurimisgrupi esimeheks ja sedasi tapame koos teema ära ja muudame olukorra paremaks.*“ Meikari seisukoht läheb vastuollu varasemate skandaali praktikatega, mis näitavad, et sõnumitooja ja süüdistatavate vahel ei teki usalduslikku suhet ja nende omavaheline positsioon saab olla vaid vastanduv. On raske eeldada, et probleemi saab koos lahendada pärast seda, kui teema on viidud poliitiliselt väljalt meediaväljale, sest lahendust saab otsida vaid organisatsiooni sees asjadest rääkides. Korduvalt tuleb välja justkui Meikar ka rääkis skeemist erakonnas, kuid teda ei kuulatud.

Meikari algne eesmärk muutus pärast prokuratuuri otsust algatada juurdlus, sest uurimine pani peale piirangud, sellele informatsioonile, mida poliitik sai avalikkusega jagada ja mida mitte. *“Tuleb aru saada, et neid eesmärke oleks võinud mõelda kui ei oleks olnud uurimist.”* (SM) Varem saadud tulemustest tuleb välja, et Meikarilt küsis nii prokuratuur kui ka ajakirjanikud küsimusi, mida ta ise ei oleks heal meelel kommenteerinud. Ometi tegi poliitik üksikuid taktikalisi otuseid selleks, et teema saaks suurema kandepinna. *„Näiteks oli nii, et samal päeval kui artikkel ilmus, suhtlesin paari inimesega ja otsustasime, et ma ei anna ühtegi kommentaari erakanalitele. Las kommenteerivad teised, sest muidu jäänuks see ainult minu teemaks.*” (SM) Meikari taktikalised käigud olid eelkõige kommunikatsioonis avalikkusega.

Kristen Michal

Endine justiitsminister Kristen Michal näeb bakalaureusetöö jaoks tehtud intervjuus endal skandaali jooksul nelja erinevat rolli. Kaks esimest rolli on otseselt seotud positsioonidega, millel Michal skandaali alguses oli ehk justiitsministri positsioon ja Reformierakonna juhtiv poliitik. „Kui nüüd küsida, mis see minu roll on olnud, siis ma arvan, et minu roll oli justiitsministri, ühe tipppoliitikuna, kes justkui oleks pidanud kandma vastutust, selle eest, kas Reformierakonna asjad on aetud korrektselt. Mina julgen öelda, et on aetud, on tänaseni aetud.“ (KM) Erakonna esindajana nägi Michal ennast vastutavana Reformierakonna rahasjade eest ja kinnitas, et tema teada on kõik aus. Samas segab Michal erakonna esindaja rolli ära ministri rolliga tuues välja, et prokuratuuril ei oleks justkui olnud õigust esitada talle kahtlustus, sest kahtlustatav oli justiitsminister. „Selles hetkes ei olnud enam kahtlustust. Sa läksid esitama kahtlustust avaliku elu tegelasele, Eesti Vabariigi justiitsministrile, teades, et sul ei ole selleks enam asja“ (KM)

Skandaali jooksul lisandus Michalile kaks rolli. Algselt püüdis Michal enda sõnul olukorda selgitada ja anda võimalikult täpseid vastuseid, selleks, et tõde päevavalgele tuua. hiljem nägi ta võimalust olla skandaalist auru väljalaskja rollis. „Ma pigem nägin ise seda võimalust, et esiteks püüdsin selgitada, kes soovisid tõega tegeleda. Ma veel kord arvan, et ajakirjanikele ma polnud kättesaamatu. Võib-olla hiljem oli ka võimalus olla ventiil. Auru väljalaske rollis.“ (KM) Kristen Michal jätab mulje, et skandaali alguses ei olnudki tal muud teha kui püüda selgitada, kas väidetavad rahastamised on toimunud. Kuna pinge ja kriitika Michali suhtes ei vähenenud ka skandaali arenedes ja laienes ka erakonnale, siis nägi Michal võimalusena pingete mahavõtmiseks enese ohvriks toomisega. See roll konstrueeriti temale avalikkuse poolt, kes nõudis tagasiastumist. „Käis justkui mõttekäik: toome tema ohvriks ja see lahendab probleemid. Mul ei ole midagi selle vastu, et olla see ohver, aga ma tean, et tõerääkimisest tehti vale. Loodi kuvandid.“ (KM) Kuna poliitiku sõnul ei kuulunud avalikkus Michali seisukohtasid ja selgitusi, siis ei jäänud tal muud üle kui käituda nii nagu avalikkus soovis ehk tagasi astuda.

Empiirilise osa tulemustest lähtuvalt võib eeldada, et Kristen Michal seadis skandaalis enda eesmärgiks kahtlused võimalikult kiiresti kõrvaldada. Seda kinnitab ka endine justiitsminister ise. „Üldine eesmärk oli lihtsalt see, et uurimine saaks võimalikult objektiivselt ja kiiresti

ühele poole. Tahtsin, et kõik saaks tõe teada.“ (KM) Tõe otsingutega viitab Michal ühele peamisele seisukohale, et skandaal tugines valel. *„Tõerääkimisest tehti aasta valesündmus“* (KM) Selle all peab ta silmas prokuratuuri määruse avaldamise järel ilmunud süüdistusi justkui oleks Reformierakonna poliitikud prokuratuuris valetamas käinud, kuid tegelikult see nii ei olnud.

Meedias tõusis kõneaineks poliitiku riietus, mis näis olevat soovitatud kommunikatsioonijuhilt, kuid Michal sõnul see nii ei olnud. *„Ei, ma ei valinud isegi Mihkel Raua saatesse meelega valget kampsuni. Ma läksin koju, olin käinud enne nõupidamisel hotellis konditsioneeriga ruumis ja mul oli külm ning võtsin kodust kampsuni. Mõtlesin, et ei pea saatesse lipsuga minema.”* (KM) Michali toodud näide, kuidas ta TV3-e „Kolmeraudses“ intervjuud andmiseks pani selga valge kampsuni, mis oli muutunud tänu samal ajal linastunud filmile „Seenelkäik“ sümboliks kui ausana näida püüdvast poliitikust, viitab asjaolule, et poliitikul puudus skandaali jaoks selge strateegia.

Reformierakond kaudse osapoolena

Lisaks intervjuud andnud poliitikutele tuli veel välja skandaali olulise tegelasena Reformierakond, keda intervjuudes esindab „meie“ positsiooni võttes Kristen Michal.

Varasemast empiirilisest osast võib eeldada, et pärast skandaali algust võttis erakond selge seisukoha, et Meikari väiteid eitatakse, sest need ei vasta tõe. Kristen Michal aga ütleb nemad läbi ei mõelnud, kuidas erakond peaks käituma. *„Meil midagi sellist ei olnud nagu, et arutame läbi: seda räägime ja seda ei räägi.”* (KM) Michali sõnul oli erakonna soov sarnane tema enda nägemusega, et erakond peab avatult selgitama, et tõe päevavalgele tuua. *„Me proovisime olla võimalikult avatud ja lootsime, et varsti tuleb meedias arusaam, et tegelikult tuleks keskenduda tõetsimisele ja faktidele.”* (KM). Avalikkuse faktidele tuginemist skandaali juures Michal aga ei näinud ja sellest tulenevalt pöördus ootus tema ja erakonna suhtes negatiivseks.

Samas mõonab Michal, et erakonna tegevuses oli ka vigu ja ilmselt oleks mõnes asjas pidanud käituma teisiti. Eelkõige peab ta silmas seda, et oma seisukohti oleks võinud veel aktiivsemalt esitada, kuid teisalt ei näi tema meelest reaalne, et seisukohti oleks avalikkus kuulanud. *„Ma julgen öelda, et oleks kindlasti saanud paremini käituda, võib-olla ise veel aktiivsem olla kommunikatsioonis. Võib-olla oleks pidanud ise seletama, mis tegelikud*

tagajärjed saavad olema. Minu küsimus on selles, kas keegi oleks Veerpalu kuulanud kui ta oleks öelnud, et ebamugav olukord on ja otsuse peaks ära ootama.” (KM) Võrdlus Veerpaluga näitab Michali kui rahva poolt tunnustatud inimest, kelle eksimusse rahvas ei näi uskuvat ja seega jäi tema koos erakonnaga avalikkuse rünnakute pärast kannataja rolli.

Eelnevad näited nii Michali enda kui ka erakonna rolli konstrueerimisel viitavad selgelt erakonna kommunikatsioonistrateegia puudumisele, mida selliste skandaalide juures peetakse oluliseks. Kristen Michal ei näe aga põhjust erilisteks kommunikatsioonistrateegiateks juhul kui puudub süü. *„Kõik soovitasid meil rääkida kommunikatsiooniekspertidega ja lisati, et meie kommunikatsioon on vale. Mis kommunikatsiooni sul vaja on, kui sa tead, et pole nii teinud?“* (KM)

Seega konstrueerib Michal Reformierakonnast endaga sarnase rolli selgitaja näol, kelle ülesanne oli näidata avalikkusele tegelikku olukorda ja kummutada seejuures kahtlused. Erakonnal polnud selleks eraldi läbiräägitud strateegiat vaid talitati lähtuvalt situatsioonist.

Lisaks Kristen Michalile vaadatakse ka Silver Meikari suhestumist erakonda, sest tema kui endine Reformierakonna liige konstrueeris enda positsiooni skandaalis just erakonnale vastanduvana.

Silver Meikar näeb erakonna peamise veana valetamist, eitades esitatud rahastamise skeemi. *„Ma arvan, et selle teema tegi suureks Reformierakonna enda otsus minna lausvaletamise teed. /---/ Neil oli koosolek, kus otsustati, et tehakse täis tampimist. Me oleme seda alati teinud, teeme nüüd ka. Kannatame nädal aega ära ja erakond saab tugevamaks. /---/ Ma arvan, et suuresti erakond hindas nii meediat kui ka ühiskonda oluliselt rumalamaks kui nad on.“* (SM) Meikari sõnastatu on oletus selle kohta, mis erakonnas pärast artikli ilmumist toimus, kuid faktilist teadmist tal ei ole. Endine erakonna liige usub, et parteil oli ühine strateegia, mille järgi otsustati skandaali jooksul talitada. Meikari konstrueeritav nägemus paneb erakonna vastanduma temast endast, kes püüdis olla täielikult avatud ja aus.

Silver Meikari hinnangul püüdis erakond sarnaselt Keskerakonnaga luua endast rolli kui tagakiusatust. *„Reformierakonnal on see raskem, aga nad kasutasid täpselt sama retoorikat, et meedia kiusab. See kõlas väga nõmedalt.“* (SM) Meikari negatiivne hinnang Reformierakonna soovi, luua endast ohvri kuvandit, võib laiendada ka Meikarile endale, kes oma rollina konstrueeris samuti ohvri positsiooni. Seega on lähtuvalt osapoolle vaatenurgast ohvri kuvandi loomine õigustatud või mitte.

Kuna erakond otsustas minna eitamise teed, siis see tähendas automaatselt ka seda, et Silver Meikar on valetanud ja sellest tulenevalt hakkas erakond ründama Meikarit ennast. „*Oluline tähtsus oli Reformierakonna naeruväärsetel rünnakutel minu vastu, samas kui kõik teadsid, et sellist skeemi kasutatakse ja see oli avalik saladus.*“ (SM)

Meikari jutust kumab välja pettumus erakonna käitumise suhtes, millega ta ilmselt ei olnud arvestanud teemat päevavalgele tuues. „*Kui ikka inimene, kellega sa oled mingil kujul läbi saanud, näiteks Ansip, teatab avalikult, et pole sind kunagi usaldanud. Seda on valus kuulata. /---/ Teised inimesed, näiteks endine pinginaaber, käisid samamoodi, hüüdsid kõva häälega ja ründasid. Minu poolest valeta, aga ära mine isiklikuks.*“ (SM) Erakonna surve pani Meikari enda sõnul väga ebameeldivasse olukorda, sest lisaks avalikult räägitule toimus ka veel varjatud mõnitamine. Tagakiusamisest rääkis poliitik Teater NO99 dramaturg Eero Epnerile ja paljuski selle põhjal valmis etendus „Reformierakonna juhatuse koosolek“. „*Minu jaoks oli toona väga raske aeg, sest olin surve all ja rääkimine mõjus vabastavalt. Juhatuse koosolek oli tõesti rõve, seal oli kohutavalt halb olla. Lang nõuab ülekuulamisprotokolle jne. Rääkimine tõi minust välja tunde, mis minu sees surve tõttu tekkis. Seda sisemist mõnitamist ei lähe ajakirjandusse rääkima, aga teater võimaldas seda. See oli iseendale hästi hea.*“ (SM)

Ka skandaali hilisemas faasis jäid palju erakonna liikmed Meikariga erinevale seisukohale. „*Kohtusin ühe noore Reformierakonna liikmega kes ütles: Silver, muidugi me teeme pätti, aga kokkuvõttes tänu sinu artiklile sai löögi alla Reformierakond, aga teised teevad ka pätti. Sul häbi ei ole? Ta ei saa selle juures aru, et päti tegemine on halb.*“ (SM). Meikar on tuntavalt erakonnas pettunud, sest talle tehti aususe eest ülekohut.

Reformierakonna esindaja Kristen Michal jätab Silver Meikarist mulje kui ebaõiglaselt ausaks tehtud inimesest. Michal viitab, et tegelikult ei olnud Meikari skeem reaalne, kuid tänu meediale pääses ta pildile. „*Kes siin ikka kaotanud on? Tema käib ringi ja annab Kroonikates intervjuusid – ma küll ei näe, mida tema kaotanud on. See on tema ainuke võimalus pääseda pildile. Kes enne seda Meikarit teadis? Ta kirjutas üksikuid lugusid ja kõik küsisid, kes ta on. Vale tehti suureks ja usutavaks ning Meikarist kuulsus.*“ (KM) Sarnaselt meediatekstidest silma jäänuga tuleb ka intervjuust välja, et Reformierakond püüdis jätta Meikarist muljet kui inimese, kes soovib parandada enda positsiooni poliitilisel või meediaväljal. „*Meikar on ka saanud nüüd raamatu välja anda ja Kroonikas käia ning saab veel mõned saated läbi käia. Ilmselt on ta nüüd Eesti elu tugisammas.*“ Michali meelest tekitas Meikar endale skandaaliga poliitilist kapitali ja seda suuresti tänu ajakirjandusele.

Ajakirjanikud lisavad siia juurde, et erakond tegi pärast skandaali väga selge valiku ja sellest tulenevalt jäi kogu skandaali jooksul vastandumine Meikar-Michal liinile. *„Aga otsustati minna väga must valget teed: Meikar valetab, mitte midagi sellist ei ole olnud. See tingis väga palju järgnevaid samme.“* (MS) Ajakirjanike sõnul püüdsid poliitikud jagada infot, et meediakajastus Meikari suhtes oleks negatiivsem. *„Mingil hetkel hakkas toimetustesse siginema indikatsiooni Meikari kohta, et kes ta ikkagi on jne. Teda püüti kirjeldada halbade märksõnade ja minevikuga.“* (US)

Meikari häbimärgistamine oli oluline avalikkuse jaoks, sest see näitas näidismudelit, kuidas erakonna liige ei tohiks käituda ehk, kuidas ei tohiks avalikkuse kaudu püüda asju ajada. *„Sellepärast see Meikari juhtum ongi oluline, et tuli üks inimene süsteemi seest ja rääkis enda jaoks valusate tagajärgedega, kuidas mingid asjad käivad ja nagu näha, siis temast tehti jõhkralt näide, et keegi teine enam ei tuleks mitte kunagi.“* (AS)

Prokuratuur kaudse osapoolena

Lisaks Reformierakonnale oli skandaali tegelasena oluline osapool prokuratuur. Prokuratuuri esindajatega antud töö raames intervjuud ei tehtud, kuid positsioon tuleb välja suhetest teiste osapooltega. Prokuratuuri positsioon sai oluliseks tänu 22. mai otsusele alгатada uurimine, kontrollimaks Silver Meikari väiteid, ja avaldada 15. oktoobril lõpetamise määruse, kus toodi muuhulgas välja ka erakonna liikmete ütlused prokuratuuris.

Endine justiitsminister Kristen Michali peab üldiselt oluliseks prokuratuuri otsust alгатada uurimine, kuid sarnaselt meedias avaldatud tekstidele, viitab Reformierakonna esindaja, et uurimise proportsionaalsus oli paigast ära näiteks siis kui suvel esitati Michalile kahtlustus. *„Tegelikult ajas ja ruumis vaadelduna ei olnud enam põhjendatud. Selles hetkes ei olnud enam kahtlustust. Sa läksid esitama kahtlustust avaliku elu tegelasele, Eesti Vabariigi justiitsministrile, teades, et sul ei ole selleks enam asja. See on minu meelest hoopis tõsisem küsimus. Kas see oli mäng meediaga, et näidata, et me teeme asju tõsiselt?“* (KM) Michal rõhutab oma toonast positsiooni, justkui näitamaks, et kõrgel positsioonil oleva poliitiku suhtes uurimise alustamine ei ole päris tavaline. Poliitiku tegevus oleks justkui eeldusena aus ja seepärast on tema süüdistamine mäng meediaga.

Michali sõnul oli prokuratuuri tegevus imekspandav ja ta näeb sarnasust ajakirjanduse tegevusega. *„Ma väidaks, et tekkis meedia ja õiguskaitse interaktsioon ja teatav keemine.“* /---/

Mina julgen öelda, et prokuratuur pingutas selle nimel, et ootusi üles kütta. Meedia ise ka ei läinud tõetsingutele vaid mindi ootusega kaasa.“ (KM) Ajakirjanduse ja prokuratuuri ühisele eesmärgile viitamine tuleneb sellest, et info, mida meedias prokuratuurist avaldati, oli enamasti erakonna suhtes kriitiline.

Selgelt kriitiline hoiak oli erakonna esindajal määruses avaldatud kommentaaride suhtes. *„Sellest hetkest kui avalikustatakse anonüümsed väljavõtted, ei ole enam reaalselt kaitset. Mõnes mõttes on sama ka Veerpalu juhtumiga, kus FIS ja teised pärast kaklust rusikatega vehivad.*“ (KM) Michali võrdlus Veerpaluga näitab, et ütluste avaldamisega seadis prokuratuur erakonna ohvri positsiooni, milles neil ei olnud võimalik enam ennast kaitsta. Kaitset vajas erakond hetkel kui ajakirjandus hakkas määruses toodud ütlusi avaldama. *„Tegelikult oli olukord, kus meie jäime täiesti kaitseta ja kõik ütlesid, et väga hea ja paneme edasi. Keegi ei vaevunud ka prokuratuurist ütlema, et see, milles süüdistatakse ei vasta tõele.*“ (KM) Michal tõdeb, et erakonna jaoks oli pilt selge, sest nemad teadsid, kes milliseid ütlusi andis, kuid avalikkusele esitatud poolik info tekitas pahameelt erakonna vastu. Ometi ei rutanud erakond ka ise avalikustama, kes olid anonüümsete ütluste taga, et kummutada kahtlused.

Prokuratuuri tegevuse tagajärjena näeb Michal seda, et tulevikus muutuvad uuritavate poliitikute väljaütlemised õiguskaitseorganites. *„Kui sa tead, et see hiljem läheb lehte, mida tunnistusel räägid, ja sealt võidakse katkendeid välja võtta, ka prokuratuuri enda poolt, siis see on minu jaoks täitsa uus kogemus. Samas ka minu jaoks esimene kord, kus sellega kliendi poolelt kokku puutun, kuid ma väidaks, et midagi on selles küsimuses viltu.*“ (KM)

Skandaali algatanud Silver Meikar tunnistab, et prokuratuuri sekkumine uurimise näol muutis tema jaoks kogu asja olemust. *„Ma ju teadsin algusest peale, et sellest ei tule mingit uurimist, sest oli ju lihtsalt minu üks artikkel, kakleme meedias ja küllap mind „tapetakse“ ära. Las tapavad – mul on ju paks nahk. Prokuratuuri otsus omandas täiesti ootamatu ja suure tähenduse.*“ (SM) Üheks oluliseks meediasündmuseks skandaali juures sai Meikari ütluste andmine prokuratuuris ja selle kommenteerimine ja seega sai tänu prokuratuurile skandaal juurde olulise kõneaine.

Prokuratuuri tegude erakordsust näevad ka ajakirjanikud. Kärt Anvelt meelest osutas prokuratuuri otsus algatada kriminaalasi sellele, et midagi on Reformierakonna rahastamises valesti ja seda peab uurima ka meedia. *„Minu meelest oli see üle hulga aja kui ühe lehe artikli*

peale, veel enam arvamused artikli peale, algatati uurimine, kriminaaluurimine. See oli hästi märgilise tähtsusega. Ka Heili Sepa tegevus, ta vist andis ka suure pressikonverentsi, näitas kui oluline see kõik on.“ (KA)

Prokuratuuri tegevus oli küll oluline, kuid Mikk Salu meelest oleks antud skandaal saanud sama suure kajastuse ka juhul kui prokuratuur ei oleks uurimist alustanud. „*Muidugi, see mõjutas kajastust, aga ma ei tea, mis oleks juhtunud kui uurimist ei oleks olnud. Tegelikult oli juba enne uurimist tegemist üsna suure teemaga.*” (MS) Teema oli suur kuna Meikari artikli väited olid tekitanud avalikkuses suure lainetuse ja ärgitanud mõni kuu varem ACTAga seotud vastumeelsust Reformierakonna suhtes.

Prokuratuuri tegevust näeb ka Anvar Samost üllatavana, kuid Reformierakonna esindajale vastukaaluks toob ta välja, et oleks olnud vale ootus, et võimuerakonna suhtes kuidagi ei reageerita. „*Ta oli haruldane ja kindlasti oli üllatav nii tundliku asja kontekstis. Siin oli mingi väärootus, et osa avalikkusest või erakond ootas, et kuna Reformierakond on võimuerakond, siis prokuratuur kuidagi käitub sellisel viisil, mis kaitseks või säästaks Reformierakonda. Võib-olla sama oodati ka Postimehelt. Tegelikult see oleks olnud tõeline skandaal.*“ (AS) Nimetades skandaaliks võimuerakondade kaitsmist, õigustab Samost prokuratuuri ja ajakirjanike omavahelisi suhteid. Samas ei ole Samosti meelest nende kahe ühine ründamine Reformierakonna poolt õigustatud, sest osapooled ei tegutsenud ühise eesmärgi nimel. „*Prokuratuur antud juhtumisel oli täiesti lootusetu. Seal polnud üldse võimalik midagi saada. Kui see asi prokuratuuris oli, siis ajakirjanikud helistasid üle päeva prokuratuuri mis on, millal määrus tuleb vms. Kunagi mingit vastust ei tulnud. Mitte mingit.*“ (AS) Samosti lauses peitub ka teatav pettumus, et prokuratuur ei andnud mingilgi määral informatsiooni ajakirjandusele.

Positiivne hoiak ajakirjanikel prokuratuuri tegevuse suhtes ikkagi oli ja Kärt Anvelti vastusest tuleb välja, et pigem oli ajakirjandus prokuratuuri poolel kui erakonna seisukohti soosiv. „*Mina olin siin ilmselgelt õiguskaitseorganite poolt. Kuigi näha oli, et Reformierakonna poolt püüti teistsugust meelsust peale suruda. Apelleeriti ka sellele, et seal on ka valitsusliikmete kirjavahetus. See on normaalne kuna valitsuse liikmed on ka Reformierakonna liikmed. Kui seal on dokumendid, mida keegi teine ei tohiks näha, siis see on puhtalt nende valitsuse liikmete probleem, et neid on saadetud kuskile mujale.*” (KA) Anvelti meelest on oluline, et poliitikud käituksid ausalt ja kui nad seda ei tee, siis on seda õigust kontrollida ja selle eest ka vastutusele võtta.

4.3. Osapoolte suhestumine ajakirjandusega

Selles alapeatükis tuuakse välja intervjuueeritavate nägemused, kuidas erinevad osapooled suhestuvad ajakirjandusega. Eraldi vaadatakse ajakirjanduse esindajate enda rolli määratlemist ning seejärel skandaali kajastamise põhjusi, suhteid Reformierakonnaga, suhteid Silver Meikariga ja mõjutamist. Ajakirjanduse suhestumine poliitikutega on oluline, sest varasematest empiirilistest andmetest järeldub, et meedia kujundas skandaali paljuski ise seisukohti esitades.

Peatoimetajate ajakirjanduse rolli määratlemine

Varasemast empiirilisest osast nähtub, et ajakirjandus võttis skandaali jooksul tugevaid hoiakuid teemade kajastamisel ning seda kinnitab ka Postimehe vastutav peatoimetaja Anvar Samost. „*Vahel on Eesti meedia väga äraootaval või vaatleval positsioonil, kuid antud juhtumist võttis meedia aktiivse rolli, mida võib hinnata nii ja naa. /---/ Eesti ajakirjanduse ajaloolise traditsioonist natuke kõrvale minev, kuid arvan, et täiesti adekvaatselt.*“ (AS) Ajalooliselt vahendaja rollist eemaldumine näitab ajakirjanduse soovi tuua oma tegevusega kaasa muutusi poliitilisel väljal.

Antud teema jõulisemat kajastamist nähakse olulisena seetõttu, et toimetustes oli selge, et Meikari esitatud skeem rahastamise kohta on tõene. „*Ajakirjandus piltlikult öeldes nägi tänu Meikarile, et puslesse asetus viimane tükk ja siis tuli kõrvalt keegi, et siin ei ole mingit pilti ja see kõik on juhuslik. See on see vastuolu koht. Kui sa näed fotot, seal peal on lill, aga keegi tuleb ei, see üldse ei ole mingi pilt, see on suvaline fragmentidest koosnev asi. Paratamatult tekib tahtmine tõendada seda või vaielda vähemalt.*“ (AS) Seega, ei jäänud ajakirjandus rahule erakonna poolt pakutud selgitustega ja pidas oluliseks teemat edasi survestada. „*Hoiame teemat üleval, tuletame avalikkusele meelde, leiame uusi tõendeid ja uusi kõneisikuid.*“ (AS)

Ajakirjanduse jõuline positsioon on seotud sellega, et ajakirjanduse valduses oli rohkem informatsiooni kui neil õnnestus leheveergudele trükkida ja seda seetõttu, et allikad ei lubanud infot avaldada. „*Mingis mõttes on ajakirjandus nõrk, sest me ei suuda anda lugejale seda pilti, mis meil endal juba on.*“ (AS) Anvar Samost positsioneerib seega ajakirjanduse

kõrgemale kohale, kellel on õigus meediaväljal tehtavate tegude siseneda poliitilisele väljale. „Inimesed, kes on mingi sigadusega hakkama saanud, nad tihti peale on järjekindlad ja mõistetavalt jõulised oma seisukohtade kaitsmisel. Kuna ajakirjandus püüab kõigest jõust olla erapooletu ja tasakaalus, siis tihti, lehest loetav ei pruugi tänu tasakaalustatuse püüdele olla adekvaatne pilt.“ (AS)

Ühtset eesmärki skandaali kajastamisel Anvar Samost välja ei too, vaid näeb ajakirjanduse rolli paljuski seotud sellega, kuidas skandaal arenes. „Ajakirjandus elab ikka tunnist tundi ja päevast päeva, kuid pigem vaadati iga hetk uuesti, et mis siis olukord on ja mis nüüd teeme. Sellist strateegiat, et nüüd paneme võiduka lõpuni küll ei olnud.“ (AS) Strateegia puudumise üks põhjuseid on ajakirjanduse jaoks üllatav Reformierakonna eitav reaktsioon. Samosti väited lähevad aga vastuollu tema varem öelduga, justkui ei oleks neil eesmärki, sest positsiooni võtmine, mida ta õigustab, on ka strateegia. „Oleks pidanud esimese kahe päevaga intervjuuerima võimalikult paljusid erinevate erakondade esindajaid. Oleks pidanud kõik ajakirjanikud panema piltlikult öeldes kõikide poliitikutega rääkima. See oleks see hetk, kus oleks saanud väga palju asju välja.“ (AS) Selline sõnastus viitab sellele, et Postimehe toimetusel oli uskumus, et Silver Meikari väidetud vastab tõe ja ajakirjandus peab tegema omalt poolt kõik, et erakond seda tunnistaks.

Eesti Päevalehe ja Delfi peatoimetaja Urmo Soonvald leiab sarnaselt Anvar Samostiga, et skandaalis võttis ajakirjandus selgeid hoiakuid ja ütleb välja otseselt selle, et mingil hetkel oli Michali tagasiastumine ajakirjanduse soov. „Minu arvates meedia võttis jõulisi seisukohti. Meedia pingutas, mingil hetkel lausa selle nimel, et Michal maha võtta. Ma ei tajunud, et meedia oleks kogu aeg pingutanud, et erakondade rahastamise teema muutuks paremaks.“ (US) Osutus rahastamise muutmisele näitab, et ajakirjanikud olid leidnud enda jaoks kogu skandaali lahendamiseks isiku, kelle tagasiastumine oleks parandanud olukorda, hoolimata sellest, mis saab edasi erakondade rahastamisega.

Soonvald näeb ajakirjandust, kes seadis ennast pigem Meikari poolele, sest tema positsioon oli nõrgem. „Meedia tõenäoliselt läks nõrgema poole peale. Meedial polnud väga põhjust mitte uskuda.“ (US)

Skandaali kajastamine toimub protsessina, mille käigus seadis toimetus ümber eesmärged, mis on seotud eelpool mainitud sooviga Michal tegude eest vastutama panna. „Meil ongi protsess. See algab, laagerdub, areneb ja kui meie hammas ei hakanud Michali vastu, siis me tahtsime

erakonda laiemalt korrale kutsuda. Alustada erakonnaga debatti, et miks nad just nii käituvad ja mida nad just nüüd mõtlevad“ (US) Tuues sisse nii korrale kutsumise kui ka debati läheb Soonvald vastuollu iseendaga, sest debati tekitamise eeldus on see, et teine osapool kuulatakse ära ja ei osutata pidevalt tema vigadele.

Erinevalt Samostist näeb Soonvald ajakirjanduse tegevust natukene liiga jõulisena ja seostab kajastuste suurt hulka ka eeskuju võtmisega võõrriikidest. *„Tagantjärgi tark olles ja lehti vaadates ma küsin, kas nii palju oli vaja? See on tagantjärele tarkus. Me kõik elame suurte meediakirjastuste mõju all ja vaatame kuidas Soomes, Rootsis, Inglismaal suuri sündmusi kajastatakse. Külgede kaupa ja kaamera on kogu aeg ukse ees.“* (US) Seega soovinuks ajakirjandus veel selgemalt sekkuda skandaali ja näidata nende meelest eksinule koht kätte.

Sõnades ütleb Urmo Soonvald, et eesmärk on ikkagi kõikide teemadega lõpuni minna. *„Meil oli see strateegia, et me peame iga ette võetud liiniga lõpuni minema. Et siis: Michal, kes ta on, talle sõna andma, kes on Meikar, kes on Heili Sepp. Iga inimese liiniga tuli lõpuni minna.“* (US) Meediakajastusest tuleb aga välja, et tegelikult jäadi lõpuks ikkagi ainult Michali persooni keskseks ja seega ajakirjandus ei täitnud ühte püstitatud eesmärki.

Kuigi Eesti Päevalehe ja Delfi peatoimetaja kirjeldab laiemas eesmärgina ajakirjanduse soovi muuta poliitika ausamaks, ei minda mööda ka Michali persoonist, mis viitab, et sellel liinil nähti olulist rolli ajakirjanduse tegevuses. *„Kindlasti ei olnud eesmärk a priori Michal maha võtta või Reformierakond võimult eemaldada. Eesmärk oli see, et inimesed oleksid ausad, käituks ausalt, et organisatsiooni ja inimeste retoorika oleks nii sõnas kui ka tegudes samasugune.“* (US)

Ajakirjanike rolli määratlemine

Rahastamiskandaalist rohkelt artikleid kirjutanud Postimehe ajakirjanik Mikk Salu näeb ajakirjanduse rolli poliitilises skandaalis klassikalise arvamusplosi loojana. *„Ma arvan, et meedia käitus üsna korrektselt. Selles mõttes, et anti kõikidele sõna, kõik said öelda, mida tahtsid.“* (MS) Samas lähevad Salu teod vastuollu klassikalise nägemusega, mille kohaselt ajakirjanikud ise seisukohtasid ei võta. Mikk Salu oli ajakirjanik, kes antud teema kohta kõige

rohkem arvamuskirjutajaid kirjutaks. „See tuleb kuidagi iseenesest. Tuleb mingi nurk või asi, mida ei saa uudisloos kirjutada, kuid saad sellest kirjutada oma arvamusena.“ (MS) Seega loob ajakirjandus arvamuskirjutajate, kuid hakkab ise seal aktiivselt sõna võtma.

Toimetuse tööna ei näe Salu suuremat eesmärki ja strateegiat kui seda on info vahendaja positsioon. „Me ei võta endale mingit suurt rolli ja ei mõtle strateegiliselt ega mõtle, et mis meie eesmärk on. Eesmärk on infot vahendada ja täpselt nii me arutamegi koosolekutel: Mis võiks järgmiseks teha? Mis on kajastamata nurgad või kes on inimesed, kellega pole räägitud? Mind isiklikult ei huvita see lõpptulemus või lõppeesmärk.“ (MS) Toimetuse püüdnud tuua sisse uusi vaatenurki näitab, et ajakirjanikud tahavad skandaali ülevälja hoida mõjukuse uudiskriteeriumist lähtuvalt.

Sarnaselt peatoimetajatega ütleb ka Salu, et tehti üksikuid strateegilisi käike, kuid pikalt ajakirjandus tegevust ette ei plaaninud. „Kui me oleks teinud nii, et samal päeval ilmuks arvamuskirjutaja ja ka suurem omapoolne lugu, siis oleks saanud inimesi kätte. See oli selline taktikaline kaalutus. Põhjus, miks käituti selliselt seisnes ohus, et Silver Meikar võtab muidu loo tagasi.“ (MS) Seega töötas ajakirjandus selle nimel, et teema igal juhul päevavalgele tuua.

Eesti Päevalehe ajakirjanik Kärt Anvelt näeb ajakirjanduse rolli skandaalis laiemalt poliitilise kultuuri parandajana. Ühiste arutelude käigus leitakse positsioonid, kuidas teemat kajastada. „Kui selline skandaal on siis me loomulikult istume toimetuses ja arutame, et kuhu me tahame välja jõuda või mida me tahaks muuta. Meil on arutelud, et kellega võiks rääkida või kes võiks anda hinnangu, aga ei ole eesmärki kedagi mutata tampida. Kuigi paljudel poliitikutel on arusaam, et ajakirjanduse roll on mutata tampida. Tegelikult seda ei ole.“ Anvelti öeldu näitab, et ajakirjandus saab ise aru sellest, et neile heidetakse ette ühepoolsust, millega nad ei nõustu.

Toimetuse arutelud viisid ka väikese ühise eesmärgini, millena Anvelt näeb teema ülevälja hoidmist. „Rahastamiskandaali puhul oli üsna vaikiv kokkulepe, et me ei jäta seda asja ja me kirjutame. Ei olnud küll peatoimetajate vahelist kokkulepet, kuid see oli iga toimetuse püha kohus, et me peame seda asja kajastama, selle teemaga tegelema. Kui me ei tegele ja ei näita neid probleeme, siis ei muutu midagi.“ (KA) Teema hoidmine toimub Anvelti sõnul aga selleks, et muutuks poliitiline kultuur.

Ajakirjanduse meelest on skandaali kasvamise ja püsimise peamine põhjus Reformierakonna avalikes reaktsioonides. Anvar Samost toob välja olulise pöördekohana selle, et ajakirjanikud ei nõustunud Reformierakonna otsusega eitada kogu rahastamise skeemi. „*Ma arvan, et see oli väga õnnetu otsus ja see ongi kogu loo peamine pöördekoht.*“ (AS)

Ajakirjanike meelest ei saanud skandaal alguse erakonna ühe vea pärast vaid ebasümpaatia avalikkuse silmis kogunes aja jooksul. „*Ma arvan, et kui see Meikari skandaal algas oli inimestel karikas Reformierakonna arrogantsist täis saamas. See oli üks suur tilk karikasse, mis ei olnud veel täis.*“ (US) Karikas sai täis mitmest suurest eksimusest, mida erakond ajakirjanike silmis tegi.

Kärt Anvelt nimetab erakonna otsust kommunikatsiooniveaks. „*Mida me oleme arutanud, ka sõpradega Postimehest ja siin, et Reformierakond, kes on alati super PR-ga, oli nagu pea kaotanud. Nad ei osanud reageerida. Nad ei osanud adekvaatselt olukorda hinnata. Nad mõtlesid, ma arvan seda, et see läheb ruttu üle.*“ (KA) Kommunikatsiooniveale rõhumine näitab taas, et erakonnal näis puuduvat skandaali lahendamiseks selge strateegia.

Pikalt kestnud skandaali lahendamiseks oleks erakond ajakirjanike meelest pidanud reageerima teisiti, hoolimata sellest, kas Meikari esitatud rahastamise skeem oli tõene. „*Näiteks nii nagu ma alguses kirjeldasin, et Kristen Michal oleks võinud juba sellel päeval tulla ütleme sellise avaldusega: ma ei tunnista seda süüd, kuid süüdistused on väga tõsised ning ma loodan, et algab uurimine ja selleks, et uurimine oleks sõltumatu ma astun tagasi. Hoopis teistmoodi oleks see skandaal siis arenenud.*“ (MS) Erakonna selge strateegiline mõtlemine oleks suutnud ära hoida skandaali edasised arengud ja Michali tagasiastumises nähti võimalust kõik süüdistused erakonnalt ära võtta. Diskussioon oleks ilmselt mõnda aega püsinud, kuid see oleks hoidnud selle pigem üldisemal pinnal.

Poliitikast kirjutavad ajakirjanikud ütlevad, et teemat kajastama asuti seetõttu, et erakonna reaktsioon Meikari artiklile oli vale. „*Aga otsustati minna väga must valget teed: Meikar valetab, mitte midagi sellist ei ole olnud. See tingis väga palju järgnevaid samme.*“ (MS) Ajakirjanikud ei arutle võimaluse üle, et Reformierakonna väited oleksid tõesed. Kuigi ajakirjanduses pole selgelt välja tulnud, kuidas asi kujunes, siis ajakirjanike jaoks oli pilt üheselt mõistetav.

Ajakirjanike aktiivsust mõjutas Reformierakonna tegevus skandaali jooksu. „*Ma arvan... ei ma olen kindel, et see pani meediale järjest enam hoogu juurde. See kui sa ei saa teiselt poolt*

adekvaatselt vastust, siis see ajab närvi. Inimlikult. Kui sa ka sõbraga räägid ja ta hakkab häma ajama, sa lähed ju ka närvi. Kui sa antud juhul teed oma tööd ja poliitik hakkab sulle häma ajama või eest ära jooksmas, siis loomulikult ärritud veel rohkem ja mõtled: huvitav, mis siin taga siis veel on? See on loomulik ja nii peabki tegema” (KA) Reformierakonna skeemi eitamine solvas ajakirjanikke, kes olid kindlad varjatud rahastamises ja seetõttu jätkati teema käsitlemist.

Ajakirjandus – Reformierakond

Silver Meikari meelest võttis ajakirjandus skandaali jooksul tavapärasest selgema positsiooni ja oli selle juures kriitiline Reformierakonna suhtes. *„Kahtlemata ma arvan, et väga paljude ajakirjanike poolehoid muutus pigem Reformierakonna vastu ja selle põhjuseks ei olnud mitte meedia ja tema toimetehhanismid vaid erakonna seest välja kumavad sõnumid.“* (SM) Seega oli probleemiks erakonna kommunikatsioon avalikkusega.

Silver Meikar näeb, et ajakirjandus ei pidanud andma erakonna kohta tasakaalustatud infot kui oldi veendunud Meikari väidete paikapidavuses. *„Kurjategija võib ka kurta, et meedia sõimab teda pedofiiliks: Ma olen jah pedofiil, aga meedia peaks kuulama ära ka minu seisukoha ja olema hinnangutes vaoshoitud. Kui ikka on pedofiil, siis meedia kirjutab ka nii. See on kohe negatiivne asi. Kui keegi valetab või varastab, siis meedia ei kirjuta temast samamoodi nagu inimesest, kes istutab puid.“* (SM) Michali ja Reformierakonnale negatiivsete hinnangute andmine oli seega Meikari meelest õigustatud.

Reformierakonna esindajana on Kristen Michal ajakirjanduse selge hoiaku võtmise suhtes kriitilisemalt meelestatud. Ta ütleb, et meedia käitus poliitilise parteina ja surus oma agendat peale. *„Kogu skandaali jooksul ajas meedia oma asja ja nende käitumine meenutas pigem poliitilise partei tegevust, kes püüab oma agendat peale suruda. See on meie meedias trendina nähtav ja meediajuhid ei taju seda.“* (KM) Tuleb välja Michali eeldus, et meediaväljal lastakse temal rääkida oma seisukohti ja need avalduvad selliselt nagu tema seda soovib. Poliitilise parteiga võrdlus näitab veel seda, et Michal ei suuda näha osapooli mujal kui poliitilisel väljal. Talle tuleb üllatusena ajakirjanduse tugev seisukoha võtmine ja hinnangute andmine.

Kristen Michal väidab, et suuresti tänu meedia tegevusele tehti tõerääkimisest aasta valesündmus. Sellega viitab ta Tarmo Vahteri 25. detsembril Eesti Ekspressis ilmunud

artiklile, mis rääkis Kristjan Karise ämmast, kes laenas Karisele annetuseks raha. „Tänaseni ei ole keegi öelnud, et ta vabandab, selle sama ämma jama eest. Meeleavaldusel kõlbas küll, kõlbas küsida vabandust ka teistelt, kuid kas keegi on öelnud, et vabandab, sest ämma kujund oli valel põhinev? Lõime sümboli, et valetatakse, aga tuleb välja et ei valetata.” (KM)

Lisaks ämma loole toob Michal ka teisi näiteid, mis seavad kahtluse alla ajakirjanduse tegevuse skandaali jooksul. „Kuskil leheloos oli: nurgas vedelesid kilekotid sularahaga mööda kontorit. Kontor on avatud, see on olnud ajutiselt suletud ainult peale 2007. aasta Pronksiöid. Kõik muu aeg on olnud avatud ja seal on käinud ajakirjanikud, linnakodanikud, inimesed. Kas keegi kujutab ette, et erakonna kontoris vedelevad sularaha kotid? Mingit sularaha ei vedele. Loodi jälle mingi kuri konstant.” (KM)

Sümbolite rõhutamine näitab Michali pettumust meedia tegevuses ja osutab sellele justkui oleks tema ja erakond ajakirjanduse poolt ohvri positsiooni pandud. „Olen hiljem kuulnud arutelusid, kus ajakirjanikud mõtisklevad, et kuidas kõik nii läks. Ma ei usu, et keegi on täna valmis möönma, et asi läks valesti.” (KM)

Ajakirjanduse kiusamine läks sedavõrd ebaõiglaseks, et erakond otsustas minna ka kahel korral ajakirjanduse vastu kohtusse. Ka see tuleb välja ebaõiglusest, mis valitses meedia kajastuse juures. „Ühel hetkel lihtsalt tunned, et seltskond, kellega sa räägid ja kes võiks olla õiglane ja erapooletu, vähemalt tasakaalus, loob tegelikult kuvandit, et sina oled suurem pool. Hoolimata sellest, et sina oled kogu selle represiivaparaadi uurimise all.” (KM) Kristen Michal näeb ennast ja erakonda meedia ning prokuratuuri ühise kiusamise all olevana.

Kristen Michali esitatud süüditusega, et ajakirjandus käitus poliitilise parteina, ei nõustu Postimehe peatoimetaja Anvar Samost „See on nii nõder jutt ja see näitab vaid poliitikute mõttemalli, et igaüks, kes neid kritiseerib on automaatselt nende võistleja. See ei ole tegelikult ju nii.” (AS) Ajakirjandus ei püüdunud poliitikutega konkureerida vaid tuua välja kahtlaseid tegusid ja reaktsioone.

Urmo Soonvald võtab aga Michali pakutud väljendi poliitilise partei kohta omaks, kuid esitleb seda positiivse margina ajakirjanduse tegevusest. „Ma arvan, et ajakirjandus osaliselt ongi terve mõistuse partei. Ta esindab ja püüab esindada nende inimeste vaatenurka ja põhimõtteid ja väärtusi, kes tunnevad, et võimul olevad erakonnad ei suuda esindada.” (US) Siit nähtub, et sellises kontekstis võib ajakirjandust võrdsustada ka opositsiooniliste erakondadega, sest ka nende valijad on võimupositsioonil justkui esindamata.

Nagu varem välja tuli, siis ajakirjanikud ise andsid rohkelt negatiivseid hinnanguid erakonna tegevusele. Kui on eristatud, kas tegemist on uudise, arvamuse, juhtkirja või mõne muu žanriga, siis peatoimetajad Anvar Samost ja Urmo Soonvald ei näe selles probleemi. „*Ma tajusin seda siis ka, et te ei tohi mingeid hinnanguid anda. Aga, miks me ei tohi? Veider, kui me näeme, et toimub midagi ebaeetilist või sellele samale erakonnale endale kahju tekitavat, kas me siis ei tohi öelda, et see on kahju tekitav või ebaeetiline või see heidab varju kogu Eestile.*“ (AS) Siit tuleneb, et Samosti meelest on ajakirjanduse roll ka antud skandaali jooksul olla „targema“ positsioonis, kes ütleb kui midagi on valesti. Ajakirjanikelt nõutakse allika olemasolu, kuid seda pole alati vaja. „*Ajakirjanik on sündmustele kõige vahetum juuresolija. Eesti ajakirjanduses on tihti komme, et meil on vaja allikat, kes ütleks, et väljas paistab päike, kuigi igaüks näeb ise, et paistab päike.*“ (US) Antud väide läheb kokku ajakirjanduse vanema käsitlemisega, mille kohaselt peaks olema ajakirjanik sündmuse kõige esmane kogeja. Ajakirjanik poliitilisel väljal aktiivne ei ole ja seega jääb ta siin ikka vahendaja positsiooni, mille puhul ta peab uskuma, mida ütleb üks osapool või teine osapool.

Urmo Soonvaldi meelest oli erakonna viga ajakirjanduse ja avalikkuse mitte kuulamine. „*See meedia mitte kuulamine, terve mõistuse mitte kuulamine või arukate inimeste mitte kuulamine on maksnud Reformierakonnale toetusprotsendi näol rohkem kui see, milles Meikar erakonda süüdistas.*“ (US) Ajakirjanikud näevad, et erakonnal oleks olnud kasulik tagasi astuda ka juhul kui rahastamise skeemi olemas ei olnud. Ajakirjandust võrdsustatakse siinkohal terve mõistusega, mis näitab, et meedia nägi enda rolli väga kõrgel asetsevana, nõudes meediasündmuse toel reaalseid sündmusi.

Peatoimetajad tõdeavad, et ajakirjandus nõudis ka konkreetset Kristen Michali tagasiastumist, kuid seda seetõttu, et nähti huvidekonflikti. „*Mingi hetkeni nõuti, kuid see pole ka väga üllatav, sest tegemist oli justiitsministriga.*“ (AS) Kriitiline hoiak muutus skandaali teises pooles Michalilt erakonna peale. „*Mingil hetkel transformeerus Michali vastane kriitika erakonna vastaseks. Mida päev edasi, kui Michal tagasi ei astunud, siis seda laiemaks see kõik läks. Ma arvan, et Reformierakond kui empaatiavõimetu erakond, kannatab siiaani selle all, et nad tegid märkimisväärsed suhtlemisapsee kogu selle juhtumi alguses.*“ (US) See osutab, et erakonna reaktsioonid oli ajakirjanduse kui „targa“ meelest valed ja seetõttu jätkati teema käsitlemisega.

Samost toob välja, et püüd must valgeks rääkida tingis paljuski ajakirjanduse vastureaktsiooni. „*Kui aktiivselt tõendatakse, et must on valge ja süüdistatakse jumal teab*

milles, siis see tekitab vastureaktsiooni. Selles ei ole midagi üllatavat. Seal tekkis ajakirjanduses topeltpilt. Tekkisid inimesed, kes rääkisid ametlikult ja need, kes rääkisid mitteametlikult.“ (AS) Taas avaldub, et ajakirjandusel oli laiem arusaam tegelikust olukorrast kui meediatarbijatele suudeti edasi anda.

Ühe positiivse nüansina toob Kärt Anvelt välja, et erakond suutis avalikkuse eest üsna hästi hoida varjul sisemisi pingeid. *„Teisalt, nad suutsid jube tublisti üksteise kõrval seista ja seda head nägu teha /---/ Selles mõttes on Reformierakond tubli, et sealt eriarvamusi väga välja ei jõua. See on iseenesest tore, et kakleme oma kalkused ära omavahel.*”(KA) Seega nähakse Reformierakonda skandaali jooksul kui suletud organsatsiooni, kus püüti probleemi erakonna sees lahendada. Sisedebatt küll tekkis, kuid üldiselt peetakse erakonna jaoks kasulikumaks kui see ei toimu avalikult.

Reformierakonna käitumist hinnates tuleb välja, et nende suhtumine on ka teataval määral pärast skandaali muutunud. *„Minu meelest on kogu skandaali jooksul veel muutunud peaminister Andrus Ansipi väljaütlemised, kes varem oli avalikes ülesastumistes suhteliselt ülbe rahva suhtes. Enam ta seda ei ole. Tema retoorika on vägagi palju muutunud pehmemaks ja ülbus ning üleoleku tunne on vähenenud.*“ (KA) Erakonna käitumise muutus viitab erakonna positsiooni muutusele seoses skandaaliga. Kuigi Kristen Michal intervjuust ei tulnud välja viidet justkui oleks erakonna roll skandaali ajal muutunud, siis ajakirjanike meelest midagi juhtus siiski ka erakonnaga.

Ajakirjandus - Silver Meikar

Endine justiitsminister Kristen Michal jätab intervjuus mulje justkui oleks lisaks ajakirjandusele ja prokuratuurile ka koostööd teinud ajakirjandus ja Silver Meikar. See tegevus ei olnud võib-olla teadlik, kuid ometi oli olemas soosiv hoiak. *„Nagu Savisaar räägib venevalijatele, et ta on tagakiusatud. Meikari narratiiv on see, et tema on underdog ja tavaliselt poliitikas, kommunikatsioonis ja psühholoogias on nii, et inimesed valdavalt usuvad underdogi. Jalgpallis ollakse ikka oma meeskonna poolt, kuid Eestis on väga tihti ka see, et vaatad, et üks pool on nõrgem ja oled nende poolt. Seda kuvandit, mind on tagakiusatud, Meikar ilmselt püüdis luua ja näidata end ohvrina.*“ (KM) Jalgpalli võrdlusega ütleb Michal, et ajakirjanduse loodud kuvand, Meikarist kui nõrgemast poolest, tekitas avalikkuses tema suhtes positiivset hoiakut.

Michali sõnadest tuleb välja allajääja toon, millega konstrueerib ta endast ohvrit. „*Meikar on ka saanud nüüd raamatu välja anda ja Kroonikas käia ning saab veel mõned saated läbi käia. Ilmselt on ta nüüd Eesti elu tugisammas.*“ (KM) Antud lausest nähtub, et läbi iroonia, nimetades Michali tugisambaks, püüab Michal seada kahtluse alla Meikari tõsiseltvõetavuse. Sama püüdis erakond teha ka kogu skandaali jooksul ja see näitab, et teatavast pettumusest skandaali osas ei ole Kristen Michal üle saanud.

Ajakirjanike esindajana toob Anvar Samost intervjuus välja, et meedia ei valinud ühte poolt Silver Meikari näol, kellelt alati kommentaari küsiti. „*Ühepoolne kindlasti ei olnud, sest igal viisil üritati teise poole käest saada kommentaare, vastulauseid, kuid oli nii, et Kristen Michal vältis ise meediaga suhtlemist, päris alguses ja tegelikult ka hiljem. Ta andis paar intervjuud ja see oli kõik, siis ta jälle ei suhelnud.*“ (AS) Ajakirjandusega mitte suhtlemine tekitas ajakirjanduses kahtlusi, mis kallutasid Meikari poolt olema.

Ajakirjanduse käitumine, vastuste nõudmise näol, näitas erakonna poolehoidu Meikarile ja seega omakorda sümpatiseerib Meikarile endale. „*Näiteks süüdistati kallutatuses, et EPL avaldas intervjuu Michaliga, kus olid tühjad vastused. See ei olnud seda, sest neil oli õigus küsida ministrilt, minister ei vastanud ja siis ilmus super lugu, kus olid ainult küsimused.*“ (SM)

Ajakirjanduse mõjutamine

Ajakirjanikud tõdevad, et poliitikud püüdsid neid teataval määral skandaali jooksul ka mõjutada, et nad kirjutaks selliselt nagu nemad asja näevad „*Nad üritavad enda poolset infot pakkuda, üritavad rääkida ja helistavad. Selles ei ole midagi taunimisväärset, see on loomulik.*“ (MS) Ajakirjanikud ei näe sellises poliitikute käitumises midagi halba, kuid nad suhtuvad pakutavasse infosse reservatsiooniga ja nende sõnul enamik infost pakutud kujul avaldamist ei leia. „*Üldiselt ütled sa ikkagi sellele inimesele vastu: kuule, me oleme head sõbrad. Me võime siin rääkida, aga ära mõjuta. Töö on töö ja sõprus on sõprus. Ma arvan, et väikeses Eestis on sellised kõned nii loomulikud.*“ (KA) Siit tuleb välja ka asjaolu, et poliitikud ja ajakirjanikud saavad eraelus hästi läbi, kuid meediaväljal neist kirjutades püütakse suhteid lahus hoida.

Ka Silver Meikar nägi, et Reformierakond püüdis meediat mõjutada. „*Kõige jultunum näide oli juhatuse koosoleku asi. Riigireetur, riigireeturiks, aga see, et kõik küsimused, mida koosolekul mulle ette loeti, anti EPLile. Sõna sõnalt.*“ (SM) Meikar viitab 1. juuni Eesti Päevalehe artiklile, kus Raimo Poom ja Kärt Anvelt küsisid talt kriitilisi küsimusi. Selle näite põhjal läks Meikari meelest osaliselt erakonna soov ajakirjandust mõjutada ka läbi.

Kristen Michal otse ei tunnista, et erakond oleks ajakirjandust püüdnud mõjutada vaid viib teema peamise seisukohani, et tõest sai vale. „*Kas meediat mõjutati? – ma julgen vaid öelda, et tõerääkimisest tehti vale. See ämma lugu ja neid on veel.*“ (KM) Samas on Michali meelest olemas inimesed, kellel on lihtsam viia oma sõnumit meediasse. Michal ei nimeta seda otse mõjutamiseks, kuid antud inimestele sõna andmine meedias näib tema meelest üllatav. „*Osavad loo loojad toppisid oma lugu igale poole, Daniel Vaarikust kuni nende muude Harta loojateni, Ossinovskiteni või Lauristinideni. Nende lugu, mis nad ikkagi löid, oli see, et meedia peab siin ründama.*“ (KM) Hartast kõnelemine toob välja justkui rünnakuks ka see tekst otseselt Kristen Michalit ja Reformierakonda, kuigi tegelikult oli teksti kandepind juba laiem ja arutati Eesti poliitilise kultuuri üle. Taas konstrueerib Michal enda ja erakonna kohta kannataja rolli.

4.4. Skandaali mõju

Käesolevast alapeatükis vaadeldakse intervjueeritute seisukohta, milline oli kogu skandaali mõju Reformierakonna usaldusväarsusele ja milline on poliitilise skandaali rolli ühiskonnas laiemalt. Teoreetilise osas välja toodud uuringud näitavad, et skandaalis rünnatavale osapoollele on mõju erinev sõltuvalt skandaali ulatusest ja osapoolte reageerimisest sellele. Laiemalt nähakse poliitiliselt skandaali demokraatliku ühiskonna tunnuseksena, mis puhastab ühiskonda.

Reformierakonna esindaja Kristen Michal näeb, et erakonna käitumine skandaalis vähendas erakonna usaldusväarsust, kuid hoolimata toetusreitingu suurest langusest ei pea Michal maine kahjustumist väga suureks. „*Juhtidena ja poliitika kujundajana meid usaldatakse kindlasti. Kas meil on väike bränd küljes, et mõned meist on arrogantsed ja ei ole maailma parimad suhtlejad? Tõsi, võib-olla see on kogu selle aasta jooksul võimendamist leidnud.*“

(KM) Michal kui erakonna esindaja püüab näidata erakonda tugeva organisatsioonina, kellel on väikesied vigu, kuid üldiselt on kõik positiivne.

Michal näeb, et toetusreitingu languse taga on suuresti erakonna seest tulnud rahulolematus.

“See on minu meelest sümptomaatiline, et erakonnad kukuvad kui tüli on sees. Kui IRL kakleb kampsunitega, Keskerakond kakleb teisitimõtlejatega või Reformierakonna sees ütlevad Kaja Kallased või kolmandad, et nad ei usu, 60 inimest, kes tunnistusi andsid erakonnas, siis see panebki erakonna kuvandile põnts. See ongi see, mis pani mõjuma. Tundsime seda ka ise. See on ebamugav, sest sa tead, et sul on erakonna sees usalduslõhe” (KM) Kristen Michali meelest tekitati erakonna liikmete poolt olukord, kus seati kahtluse alla erakonnakaaslaste ausus. Kuna Michal toob võrdluse teiste parteide sisetülidega, siis näeb ta selles negatiivset tooni. Siit järeldeb, et pigem tulnuks erakonna sisese arutelu tekkimist vältida, sest avalikkus tõlgendas toimuvat valesti.

Laiemalt võttes näeb Kristen Michal, et poliitilised skandaalid võivad ühiskonda muuta, kuid peamine eeldus on nende tõele vastavus. *„Poliitilisest vaatenurgast võib iga skadnaali puhul rääkida katte tõmbamisest. Kindlasti nad mängivad mingit rolli, nii positiivset kui ka negatiivset. Skandaal võib olla ka loodud valedel eeldustel ja põhjustel ning teda hoitakse üleval või toidetakse ilma asjata – st. valet üleval hoides ja taastootes.“* (KM) Michali öeldu osutab, et protsessid reaalsel teljel ja meediaväljal peavad olema sarnased, kuid skandaali puhul kipub enamus tegevusest toimuma meediaväljal ja see moonutab reaalsust.

Skandaali algataja Silver Meikar näeb, et erakonna tõsiseltvõetavus pärast skandaali on langenud. *„Vaieldamatult see usaldust vähendas, sest nii prokuratuuri materjalid kui ka valed kokkuvõttes ei saanud teisiti mõjuda kui negatiivselt. Ma arvan, et skandaal lõi võnkuma baasusaldust.“* (SM) Meikari ei anna hinnangut, kas tal on muutuse üle hea meel, kuid seades ennast eelnevalt ohvri rolli, näib ta olevat rahul toimunud muutusega.

Meikar peab oluliseks, et lisaks reitingu langemisele on muutunud erakonna juhtide tõsiseltvõetavus erakonna sees. *„Ma näiteks tean juhtumit, et Tartus käis Ansip rääkimas. Mu sõber on erakonna liige ja Ansip rääkis, et erakonnal on rahaasjad täiesti puhtad olnud, kõik on hästi ja Meikar valetas. Need inimesed, kes seal kuulasid, ütlesid hiljem, et Ansip valis täiesti vale publiku, kellele sellist juttu rääkida. Kõik teavad, et sellist asja tehakse.”* (SM) Meikari öeldu toob välja, et tema seisukohtadele on erakonnas toetajaid, sest valitseb veendumus, et rahastamise skeemid on aset leidnud.

Ühiskonnas laiemalt näeb Meikar poliitilist skandaali kahe nurga alt. „Roll saab olla erinev. On neid teemasid, mis saavad tuua ühiskonnas muutuse, on neid skandaale, mis lihtsalt vähendavad usaldust. Tegelikult oleneb see väga palju sellest, milline on selle skandaali protsess ja tulemused. /---/ Elamislubade skandaali puhul ühiskonna seisukohalt suurt rolli ei olnud, kuigi IRLi silmakirjalikkus tuli välja. Ühiskonnas see vähendas natukene usaldust. /---/ Antud [rahastamis]skandaali puhul saadi aru, et valelik poliitika ei meeldi. Usaldus vähenes erakonna poliitika vastu ja konkreetsemalt Reformierakonna suhtes, kuid laiemalt defineeriti, mida mõeldakse poliitilise kultuuri all. Nad eeldavad palju põhjamaalikumat lähenemist.” (SM) Elamislubade skandaal ei toonud ühiskonnas muutust, sest erakond reageeris avalikkuse silmis õigesti ja kiiresti. Kui skandaal aga jääb venima, siis hakatakse otsima laiemat pinda ja tekib avalikkuses pikem arutelu.

Postimehe vastutav peatoimetaja Anvar Samost tõdeb, et mõju erakonna usaldusele on kindlasti olemas, kuid seda saab hinnata alles kaugemas tulevikus, mitte praeguste toetusreitingute põhjal. „Ka näiteks pronkssõduri maha võtmise mõjud Reformierakonna mainele ja positsioonile avaldusid selgelt alles 2010. või 2011. aastal. /---/ Seda ei saa öelda, kas mõju on positiivne või negatiivne, kuid mõju on olemas. Mõju on kirjeldatav.“ (AS)

Samostile teadaolevalt on erakonnas sees kinnitanud positsiooni need, kes ei kritiseerinud avalikult ja kuulavad ülevalt tulevaid käske. „Kaja Kallas oli vist ainuke üldse, kes ütles, et Reformierakond talitas valesti ja Michal oleks pidanud vabandama. Selle eest on tema omakorda nii tõrjutud ja häbimärgistatud, et seda on piinlik vaadata. Ma võrdleks seda koolikiusamisega.“ (AS) Selliselt võib öelda, et Samost näeb erakonna tegevust endiselt negatiivsena, sest nii nagu skandaali jooksul ei lubatud erakonnas debatti, nii ei taheta seda näha erakonnas ka praegu.

Laiemalt ei näe Anvar Samost skandaali rolli ühiskonda puhastavana vaid pigem on tema meelest oluline teatava pinge hoidmine poliitikute suhtes, et nende positsioon ei muutuks liiga mugavaks. „Ma ütleks pigem nii, et ilma avatuseta ja sõltumatu ajakirjanduseta see kogu poliitiline pealisehitis muutuks väga autoritaarseks.“ (AS) Seega näitab Samost, et skandaali juures on üks olulisemaid tegelasi endiselt ajakirjandus, kelle tegevusest sõltub ühiskonna aus toimimine.

Eesti Päevalehe ja Delfi peatoimetaja Urmo Soonvald kirjeldab, et skandaali tulemusena ei langenud ainult Reformierakonna usaldusväärsus vaid ka teiste parteide oma. „Tervikuna ma

üldistaks seda, et kogu Meikargate oli nii Reformierakonna kui ka teistele erakondade kohta tugeva pauguga usaldusväärsele.“ (US) Selle taga näeb Soonvald teiste erakondade otsust avalikkuse ette tõstetud teemaga mitte kaasa minna ja vähe teemat kommenteerida.

Ka Reformierakonna sees puuduv üksmeel sai avalikuks. *„On vanemad, on nooremad, on kontor, on maakond, on raha toojad ja raha kasutajad. See on nagu pahaks läinud koore valamine kohvile. Kui on värske koor, siis segad ära ja asi on okei. Kui kallad vanaks läinud koore, siis tekivad tükid. Reformierakonnas tuli välja, et ongi mingid leerid.*“ (US) Leeride avalikuks saamine näitab Soonvaldi toodud näite põhjal erakonda pigem negatiivses valguses, kuigi laiemalt võiks eeldada, et erinevad seisukohad näitavad demokraatia olemasolu erakonnas.

Ühiskonna positsioonist on skandaalidel Soonvaldi meelest puhastav roll. *„Kõik need skandaalid aitavad midagi puhastada. Ühiskonnas puhastada, aitavad inimesi puhastada, aitavad inimestel mõttemaailma korrigeerida. Midagi ei tasu pimesi uskuda, et ükskõik, mis ka ei ole, tasub sama loogikat, mis ajakirjanikul on, väike paranoia koguaeg.*“ (US) Ajakirjanikke tuuakse ühiskonnale eeskujuks, et nende oskus poliitikutes kahelda võiks olla ka kõigil teistel inimestel. Seega on ajakirjanik poliitilise skandaali käsitleluses kõige anaüüsivõimelisem.

Poliitikast kirjutavad ajakirjanikud näevad mõlemad skandaali mõju erakonnale negatiivsena pikemaajaliselt. *“Pikaajaline selles mõttes, et kuigi skandaal on üle läinud ja erakonna toetus on stabiliseerunud ja isegi väikesel tõusul, siis paratamatult see mõjutab kasvõi ajakirjanike ja arvamusiidrite seisukohti.*” (MS) Seega ei ole tihti oluline mitte see, mida näitavad reitingud, vaid piisab sellest kui avalikkus eesotsas ajakirjanikega on kriitiliselt meelestatud poliitikutesse.

Kärt Anvelt osutab, et lisaks toetuse kahanemisele avalikkuse silmis on toimunud ka erakonna sees muutus. *“See oli ikka usaldusväärsele jube laks. Ma arvan, et ka jube paljud Reformierakonna enda liikmed, kaasa arvatud Reformierakonna riigikogu liikmed, nad tundsid end jube reedetuna.*” (KA) Liikmete usalduse langenud tekitab sisemini konflikte, mis võivad üha uuesti päevavalgele tulla.

Laiemalt nähakse skandaali rolli ühiskonda puhastavana. *„Üldiselt ühiskonna mõttes sellised asjad on head. Laseb tiba õhku välja ja laseb puhtamana ja paremana edasi minna.*” (KA) Rõhutatakse veel ka seda, et puhastuse järel muutunud ühiskond ei pruugi olla parim

lahendus, kuid ilmselt suunab see ikkagi ideaalistlikuma ühiskonna poole. „Ega see uus tasakaal ei ole ideaalne, aga ikka võib öelda, et inimesed on saanud karistada, võib nii öelda, sest Michal kaotas lõpuks oma ministrikoha, Michal sai karistada. Reformierakond sai karistada, sest nende toetus langes ja on vähenenud mõju. Neil on ka parlamendis endiselt sama palju kohti, aga nüüd arvestavad palju rohkem teistsuguste seisukohtadega.“ (MS) Siit järeldeb, et meediaväljal toimunud skandaali jooksul mängiti ümber mõjuvõim poliitilisel väljal.

4.5. Kokkuvõte

Lõpetuseks võetakse kokku intervjuude analüüsist tulnud tulemused püstitatud hüpoteeside kaupa.

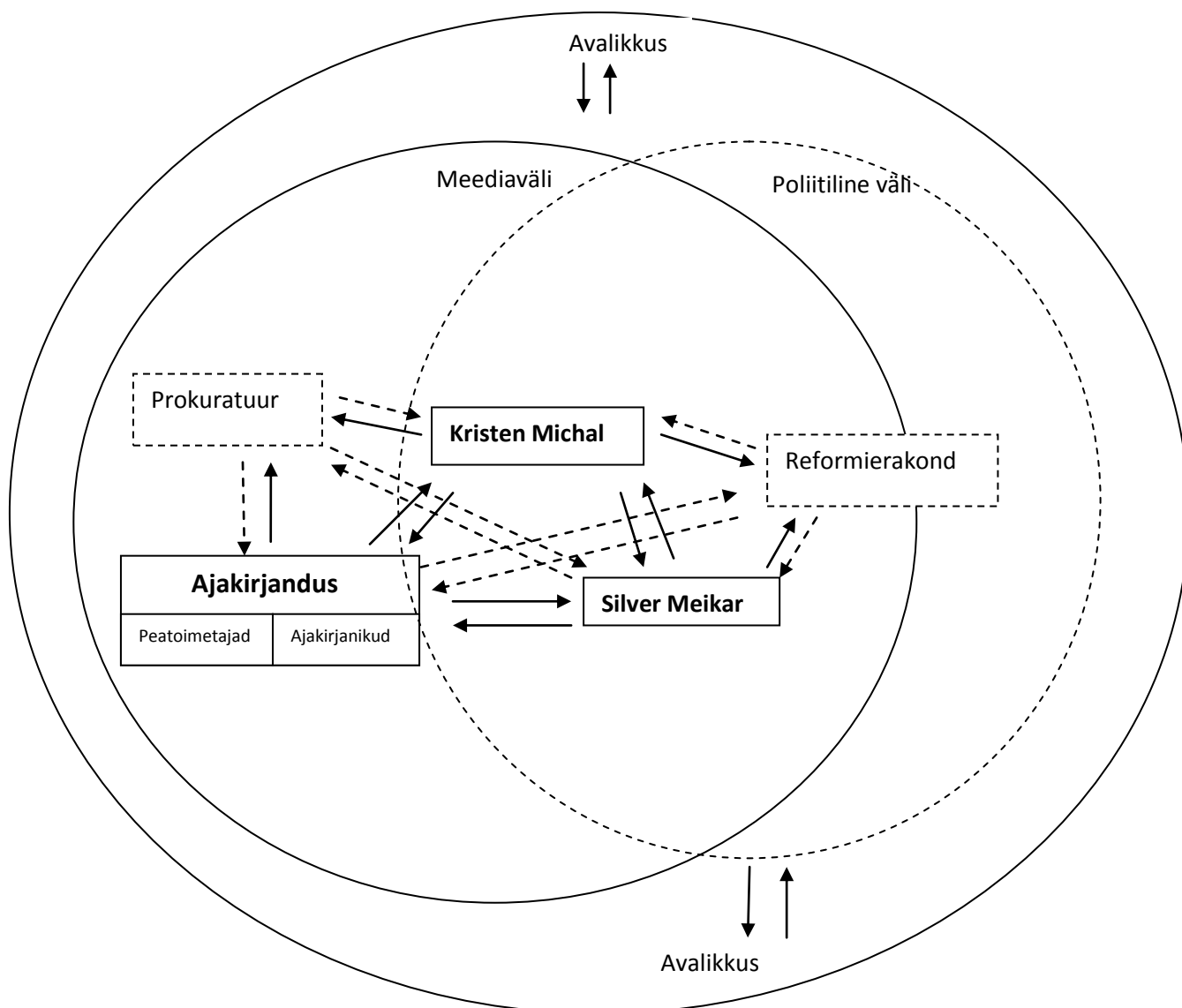
1. Intervjuudest nähtub, et kõige aktiivsema rolli poliitilises skandaalis võttis ajakirjandus, kes püüdis teemat üleval hoida ja lisaks arvamusplosi loomisele võttis ka ise tugevaid seisukohtasid skandaali jooksul. Selle põhjuseks oli ajakirjanike arusaam, et ühe poliitiku esitatud jutt vastab tõele ja teise oma mitte. Ajakirjanikel ei olnud enda sõnul selget strateegiat, kuidas teemat kajastada ja tõdetakse, et see võis olla viga. Michali tagasiastumist peeti üheks eesmärgiks, millega oleks saanud skandaali juba varem summutada.
2. Poliitikute rollid skandaalis olid vastanduvad ja sellest tulenevalt erinesid ka nende seisukohad. Nii Silver Meikar kui ka Kristen Michal püüdsid luua rolli endast kui kannatajast või skandaali ohvrast. Selleks kasutati endale sobilikke näiteid, mis rõhutaksid nendele osutatud kahju. Kristen Michal laiendab kannataja rolli endalt ka kogu erakonnale, keda kiusas avalikkus. Silver Meikari loodav kannataja kuvand suhestub Reformierakonnaga, kes püüdis Meikarit häbiväärastada. Kummilgi osapoolel skandaalis tegutsemiseks selget strateegiat ei olnud, kuid lähtuti sellest, et ollakse avatud ja räägitakse ausalt ära, mida teatakse.
3. Prokuratuuri tegevust antud skandaali juures peavad kõik osapooled oluliseks ja samas ka üllatavaks. Siin vastanduvad Silver Meikar ja ajakirjanikud ning Kristen Michal, sest esimeste meelest oli prokuratuuri tegevus õigustatud ja asjakohane, kuid viimase sõnul tekitas õiguskaitseorganite tegevuse erakonnale põhjendamatut kahju. Lisaks prokuratuuri

tegevusele näeb Kristen Michal negatiivsena ka ajakirjanike tööd skandaali jooksul. Ajakirjandus ja prokuratuur töötasid justkui ühisel eesmärgil, et Michal astuks tagasi, kuid seda põhjendamatult. Samuti näib ajakirjanduse tegevus Meikarit soosiv ja selliselt tekitati tugev vastandumine Reformierakonnaga. Seega, oli erakond korraga vastamisi nii prokuratuuri, ajakirjanduse kui ka Silver Meikariga.

4. Skandaali mõju Reformierakonna usaldusväärsusele peetakse negatiivseks nii laiemal avalikkusel kui ka erakonnas. Toetusreitingu languse üks põhjuseid oli erakonnas tekkinud lahkuminek skandaali jooksul käitumise kohta ja seega avalikkusele loodud mulje, justkui ei oleks erakond ühtne, mis pani kõikumale ka erakonna baasvalija toetuse. Skandaali rolli laiemalt näha ühiskonda ja poliitilist kultuuri parandavana kui see tugineb osapoolte jaoks õigustel alustel.

Lähtuvalt intervjuude käigus nähtud suhtemudelitele konstrueeris autor Silvergate'i suhete skeemi. (vt Joonis 8)

Jooniselt tuleb välja, et skandaal toimus meediaväljal, mille peamiseks tegelasteks oli ajakirjandus, Silver Meikar ja Kristen Michal. Viimane esindab ka Reformierakonna seisukohti, kes oli skandaali üks võtmetegelasi ja kellelt oodati reaktsioone. Silver Meikar, Kristen Michal ja Reformierakond on poliitilise välja tegelased, kuid vahendatud skandaali avalikuks tuleku järel toimus suhtlus meediaväljal. Samuti sisenes meediaväljale prokuratuur, kelle tegevuse üle ajakirjanduse vahendusel arutleti ja kes andis avaldatud informatsiooniga juurde uusi kõneaineid selle kohta, mis toimus reaalsel väljal ehk prokuratuuris ütluste andmisel. Skandaali tegevus näitab kõikide osapoolte omavahelist suhestumist ja see sai tänu meediavälja tegevusele teatavaks ka laiemale avalikkusele. Avalikkus võttis aga paljuski selle positsiooni, millisena püüdis osapoolte tegevust näidata meediaväljal tegutsev ajakirjandus.

Joonis 8: Silvegate suhete skeem meediaväljal

5. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Käesoleva bakalaureusetöö peamiseks eesmärgiks on mõista, millised on ajakirjanduse ja poliitika suhted ning rollid poliitilises skandaalis Silvergate'i näitel. Antud peatükk jaguneb kolmeks osaks: järeldused, diskussioon ja meetodi kriitika. Järelduste peatükk esitatakse uurimisküsimuste kaupa.

5.1. Järeldused

Milline oli Silvergate'i ajaline kulg?

Silvergate'i skandaal oli tavapärasest poliitilisest skandaalist erinev koondades endas kaht erinevat skandaali. Skandaal jagunes rahastamisskandaaliks ja valetamisskandaaliks. Kaht skandaali võib pidada ühe skandaali alaliigiks, sest hoolimata sellest, et rahastamisskandaalil oli kulminatsioon prokuratuuri uurimise lõpetamise otsuse näol, ei vaibunud pinged ja valetamisskandaali kulminatsioon lõpetas tegelikult ka rahastamisskandaali.

Rahastamisskandaali jooksul toimus teine normist üleastumine (Thompson 2000), mille käigus Reformierakonna poliitikud käisid ütlusi andmas prokuratuuris. Ütluste andmine sai valetamisskandaali eelfaasiks ja tuli avalikuks prokuratuuri avaldatud lõpetamise määruses. Meedia hakkas ütlusi avaldama ja see sai avalikkuse jaoks valetamise sümboliks ning algatas valetamisskandaali põhiosa.

Skandaal lõppes klassikalise tagasiastumise kulminatsiooniga kui Kristen Michali teatas 6. detsembril taandumisest. Ta ei esitanud lahkumisavaldust tunnistades Meikari esitatud rahastamise skeemi vaid seetõttu, et avalikkus teda survestas.

Silvergate'i jooksul toimunud sündmused jagunesid enamvähem võrdselt reaalsete sündmuste ja meediasündmuste teljele. Rahastamisskandaali meediasündmused said tõuke tavaliselt reaalsetest sündmustest ja olid neid kommenteerivad. Valetamisskandaali puhul muutusid meediasündmused ka reaalsete sündmuste tekitajateks.

Oodatust erines skandaali mõju erakonna toetusreitingule. See ei langenud, vaid hoopis tõusis rahastamiskandaali jooksul. Kui toetusreiting Reformierakonnale enne skandaali algust oli 30%, siis augustiks ulatus erakonna toetus 39%-ni.

Pärast suve hakkas aga erakonna toetus langema, sest laiema avalikkuse teadvusse jõudis arusaam ajakirjanduse poolt esitatud sõnumist, et Reformierakond on eksinud poliitilise kultuuri õigusnormide vastu. Oluliseks mõjuriks sai siin ka prokuratuuri avaldatud määrus oktoobris, millele järgnes toetuse langus detsembris kuni 22%-ni. Seega, võib öelda, et erakonna toetus ei muutunud tänu rahastamiskandaalile, kuid muutus tänu valetamiskandaalile.

Millised on peamised kõneained, millest skandaali jooksul räägitakse ja kuidas need ajas muutuvad?

Silvergate'i jooksul tekkis skandaalist rääkides kolm peamist kõneainet, mis tõstatati enamasti ajakirjanduse poolt, kuid oli ka kõneaineid, mille püsimise eest seisis poliitikud. Kolm peamist kõneainet olid erakondade rahastamine, skandaali tegelased ja poliitiline kultuur.

Erakondade rahastamise kõneaines sai kõige olulisemaks laiem teema erakondade rahastamise muutmise kohta, mis kestis kuni skandaali lõpuni ja arenes edasi ka pärast skandaali. Võõra raha annetamise alakategooria püsis teemana suveni, kuid hääbus pärast seda, sest peale Meikari ei leitud erakonna liikmeid, kes oleks kinnitanud skeemi olemasolu. Sularahas toimetamise alakategooria tõi kõneainesse prokuratuuris öeldud väited suurest hulgast sularahast erakonna liikmete kodudes. Kõneaine tekitas sümboli „ämma rahast“, mis jäi avalikkuse mällu kuni vaadeldava perioodi lõpuni.

Skandaali tegelaste kõneaine all olid peamised teemad poliitikute, nii Silve Meikar, Kristen Michal kui ka Reformierakonna, tegevus. Neis kõneainetes arutleti meedias poliitikute tegevuse ja reaktsioonide üle skandaali ajal. Kui teised kõneained püsisid kuni skandaali lõpuni, siis skandaali muutumine valetamiskandaaliks ja poliitiku erakonnast väljaviskamine lõpetas Silver Meikari kõneaine oktoobris.

Reformierakonna poolt püüti seada kõneaineks õiguskaitseorganite ja meedia tegevust. Esimeses neist räägiti meedias prokuratuuri tegevuse proportsionaalsusest ja määru avaldamise õigsusest. Peamisteks kõneisikuteks said erakonna liikmed, kes proovisid seada

kahtluse alla prokuratuuri tegevust. Kõneaine püsis kuni oktoobrini. Meedia tegevuse üle arutleti ajakirjanduse vahendusel alates juuli keskpaigast, kui Reformierakond hakkas süüdistama meediat erapooletuses ja kaebas kahel korral ajakirjanduse ka kohtusse. Arutelu meedia tegevuse üle sumbus oktoobris kui tuli avalikuks prokuratuuri määrus ja kõneaine muutus.

Poliitilise kultuuri kõneaine sai hoo sisse seoses prokuratuuri lõpetamise määrusega ja oli otseselt seotud Reformierakonna tegevuse ja reaktsioonidega. Poliitilise kultuuri kõneaine algas küünilise poliitika alakategooriast, milles räägiti poliitikast, kus reeglid on paika loksunud ja poliitmaastik kartellistunud.

Kõneaine kogus hoogu uuesti pärast prokuratuuri määruse avaldamist ja sealsete väidete kahtluse alla seadmist. Meedias esitatud väited viitasid sellele, et Reformierakonna poliitikud on valetanud ja sellest valetamise alakategooriast arenes edasi usaldamatuse ja rahvast võõrandumise kõneaine, kus avaldati rahulolematust valitseva võimu suhtes. Viimaks läks teema ka konkreetsete poliitikute juurest laiemale demokraatia kriisi kõneainele. Arutleti, selle üle, mis on meie poliitilises kultuuris valesti ja kuidas seda peaks muutma. Kõneaine kestis kuni skandaali lõpuni.

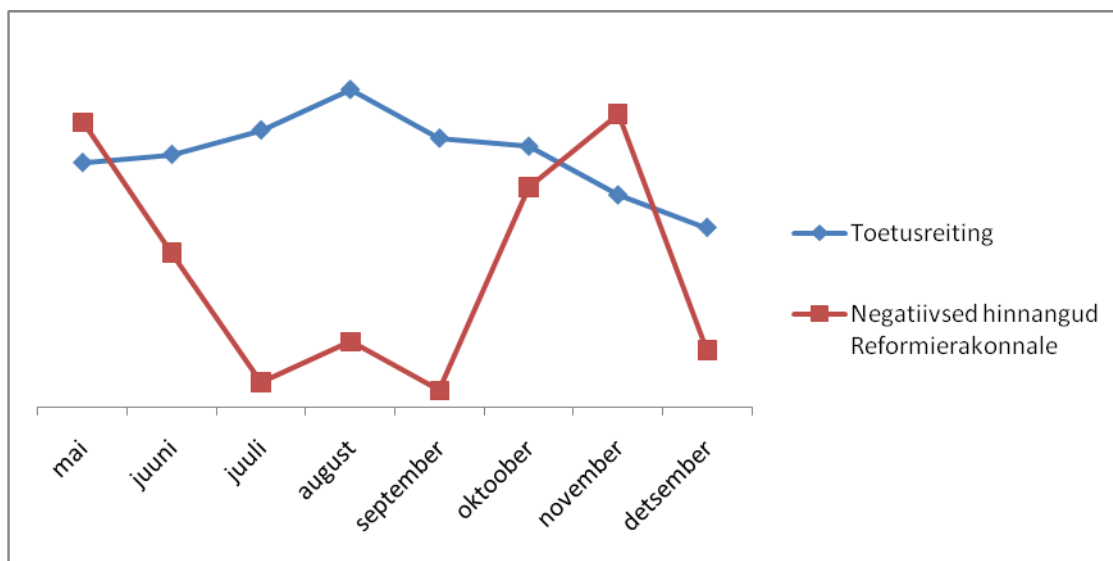
Erinevate kõneainete muutumine oli otseselt seotud ajakirjanduse tegevusega, kes seadis raame, millest meedias räägitakse. Meedia loodud raamid aga kulgesid lisaks loogilisele algus-lõpp liini pidi ka ühelt kõneainelt teisele.

Milliseid hinnanguid Reformierakonna ja osapoolte tegevusele anti ajakirjanduse vahendusel?

Kuna Reformierakonna ja Kristen Michali suhtes olid kõige enam negatiivseid hinnanguid andvad ajakirjanikud, siis see näitab, et ajakirjandus võttis poliitilises skandaalis tavapärasest selgemaid seisukohti ja kauges klassikalisest vahendaja positsioonist.

Negatiivsete hinnangute andmine Reformierakonnale ei mõjutanud erakonna teotusreitingut otsekohe. Kui võis eeldada, et seoses meedias antud negatiivsete hinnangutega langeb erakonna toetusprotsent peatselt, siis tegelikult asus toetus hoopis tõusule. Negatiivsete hinnangute arvu tõus kolmel korral ei ole seoses reitingu muutusega. Erakonna toetus hakkas muutuma alles pärast kolmandat negatiivsete hinnangute tõusu. (vt joonis 9) See näitab, et negatiivsed hinnangud poliitilises skandaalis mõjutavad avalikku arvamust pikema viitajaga.

Joonis 9 Reformierakonna toetusreitingu ja meedias antud negatiivsete hinnangute tendents kuude lõikes

Erakonna reitingu püsimisele aitas kaasa asjaolu, et Reformierakonna liikmed hoidsid meedias hinnanguid andes sarnast joont ja sellega näidati avalikkusele erakonda ühtsena. Erakonna liikmed hindasid negatiivselt Silver Meikari tegevust. Erimeelsused erakonna sees hakkasid ilmnema skandaali lõpus, kui ilmenes kriitilisi arvamusi enda erakonna suhtes.

Millisena näevad osapooled poliitilise skandaali rolle ja suhteid?

Ajakirjandus võtab poliitilises skandaalis selgemaid positsioone kui seda näeb ette klassikaline lähenemine, skandaali arvamusplassi loomise rolli näol. Tugevamate seisukohtade võtmine on tingitud ajakirjanike laiemast pildist, mille kohaselt nad näevad, lähemalt seda, mis toimub poliitilisel väljal. Ajakirjandus ei tegutses skandaali jooksul selge strateegia alusel vaid tegemist oli protsessiga, mille käigus reageeritakse jooksvalt.

Poliitikud konstrueerivad hoolimata oma positsioonist intervjuudes endale skandaali ohvri rolli. Seejuures näitab nii Silver Meikar kui ka Reformierakond, Kristen Michali suu läbi, ennast kui kannatajat. Ohvri kuvandi loomine näitab, et poliitikute meelest on avalikkuse jaoks tarvis inimest, kes skandaali tulemusel kannataks. Kannataja kuvand luuakse Meikari poolt erakonnaga suhestatuna ja erakonna poolt avalikkuse suhtes.

Skandaalis tegutsemiseks osapooltel selget strateegiat ei olnud, kuid skandaali käigus seati üksikuid eesmärgi, millest peamine oli tõe välja toomine. Selge strateegia puudumine näitab

poliitikute peataolekut skandaali jooksul. Kuna erinevate poliitikute konstrueeritav tõde oli erinev, siis osapooled vastanduvad omavahel ja püüavad näidata teist osapoolt halvas valguses.

Negatiivne mõju erakonna usaldusväärsusele on seotud sellega, et avalikkuse ette jõudsid rahulolematuse ilmingud erakonna sees. Skandaali rolli laiemas poliitilises kontekstis nähakse ühiskonda parandavana, juhul kui see tugineb õigetel alustel.

5.2. Diskussioon

Analüüsides poliitikute ja ajakirjanike suhteid poliitilises skandaalis tuleb välja põhjamaades skandaale uurinud Allern & Pollacki (2012) väite paikapidavus, et ajakirjandus omab skandaali edasiviiana üha suuremat rolli. Ajakirjandus ei ole enam pelgalt arvamuspiltsi looja skandaali juures, vaid selgemalt kujundab ise seisukohtasid arendades skandaali edasi. Ajakirjanikud kirjutavad arvamuspiltsusi ja hoiavad teemat üleval. Kui traditsiooniline lähenemine eesti meediamaaistikul ütleb, et ajakirjandus saab olla vaid vahendaja rollis ja peab iga asjaolu esiletoomiseks esitlema seda kellegi teise seisukohana, siis nähtub, et tänapäeva ajakirjanduse esindajad näevad endal suuremat rolli. Ajakirjanduse positsiooni muutus seisab paljaski selles, et ajakirjanikel on enda sõnul teada, mis poliitilisel maastikul tegelikult toimub ja sellest lähtuvalt püütakse poliitikuid avalikkuse surve all mõjutada käitumaks neile ootuspäraselt.

Poliitilise skandaali juures on kaks olulist sündmuste telge, reaalne sündmus ja meediasündmus (Treufeldt 1996), mille abil on vaadeldav skandaali kulgemine ja seal nähtub, et poliitilise skandaali tegevus toimub paljaski tänu meediasündmustele, mis viivad skandaali edasi. Tegemist ei ole ainult ajakirjanike seisukohtadega, vaid meediaväljale (Bourdieu 2003) on tulnud poliitikavälja tegelased. Meediaväljal aset leidva skandaali käigus püüavad erinevad osapooled poliitikute ja ajakirjanike näol domineerida oma sõnumiga selleks, et mõjutada avalikkust. Võitlus poliitilises skandaalis käibki avalikkuse heakskiidu nimel.

Kuna skandaali kõiki nüansse pole võimalik ühe korraga meedias kajastada, siis seab ajakirjandus raamid (Entman 2001), mis määravad konkreetse teema antud ajahetkel. Raamid võivad ajas muutuda ja edasi areneda, kuid nende olemasolu on tarvilik, et fookus teemal püsiks. Enamasti määrab ajakirjandus raamid ise, kuid kõneaine kujundamisse püüavad

sekkuda ka poliitikud, kes toovad välja oma seisukohti oponeerivate poliitiku vastu või on kriitilised õiguskaitseorganite ja ajakirjanduse suhtes. Seega, kas poliitikute pakutud teema tõuseb aga kõneainesse on eelkõige ajakirjanduse otsustada, kuid poliitikute parim viis skandaali sekkuda on reaalsete sündmuste muutusega.

Lähtuvalt eespool nimetatud muutustest poliitilise skandaali jooksul vaatab autor üle teoreetilises osas konstrueeritud poliitilise skandaali definitsiooni: poliitiline skandaal on skandaal, mis leiab aset poliitilisel väljal, kus mõne poliitiku üleastumine kehtestatud normist saab avalikuks ja toob kaasa tugeva avaliku reaktsiooni.

Kuna empiiriliste tulemuste üks olulisemaid järeldusi seisneb selles, et skandaali peamine arendaja ja edasiviija on ajakirjandus, siis siinkohal on paslik definitsiooni sisse tuua ajakirjanduse otsus, kas tegemist on normist üleastumisega või mitte. Teine muutus definitsioonis on seotud väljaga, kus poliitiline skandaal aset leiab. Normist üleastumine ise toimub küll poliitilisel väljal, kuid skandaali ajal käib arutelu meediaväljal. Sellest lähtuvalt konstrueeris autor uue definitsiooni: poliitiline skandaal on skandaal, mis leiab aset meediaväljal, kus mõne poliitiku üleastumine kehtestatud normist poliitilisel väljal on ajakirjanduse poolt üheselt tajutav ning toob kaasa tugeva avaliku reaktsiooni.

Poliitilise skandaali roll saab avalduda liberaaldemokraatlikus ühiskonnas, milles tal on võimalus poliitilist kultuuri parandada. Poliitilise skandaali abil tulevad päevavalgele probleemid, mida avalikkus seni ei teadvustanud. Kuigi see võib muuta inimesi veel küünilisemaks poliitika suhtes on sel avalikkuse jaoks tervendav mõju. Poliitiline skandaal tõmbab pidurit arrogantsusele ja üleolekule. Oluline on selle juures aga õigetest alustel tuginemine, sest vaadeldud skandaali puhul oli ajakirjanduse meelest üheselt mõistetav eksimus, kuigi faktiliselt see kinnitust ei leidnud. Ajakirjanduse nägemus viidi avalikkuse ette ja see mõjutas ka erakonna usaldusväarsust.

Tuleb välja, et poliitilisel skandaalil on mõju üle normi astunud poliitikute usaldusväarsusele. Kas mõju on positiivne või negatiivne on juba keerulisem hinnata, sest see avaldub pikaajalistest tulemustest. Näiteks vaadeldud skandaali puhul oli esmane mõju erakonna usaldusväarsusele positiivne, mis viitab sellele, et erakonna valijad, kes polnud oma eelistuses täiesti kindlad, otsustasid, et erakonda tuleb raskes olukorras toetada. Avaliku arvamuse muutumine negatiivseks toimus aga skandaali pikaajalisuse tõttu ja pärast järjekordsete normide rikkumist ning teise skandaali avalikuks tulekut.

Erakonna toetuse languse taga on ka avalikkuse ette tõusnud arusaam, et partei sees ei valitse enam üksmeel ja leidub erakonna vastu kriitiliselt meelestatud inimesi. Kuigi demokraatlikus riigis võiks pidada eriarvamuste olemasolu poliitikas tavapäraseks, siis tegelikult näitab poliitilise skandaali analüüs, et avalikkuse jaoks on see märk sellest, et midagi on tehtud valesti. Levib arusaam, et erakonnad peavad toimima ühiste seisukohtadega ja seepärast on ka poliitilises skandaalis oluline töötada erakonnal välja ühtne sõnum.

Silver Meikari algatatud poliitilise skandaali tulemusel hakati avalikkuses arutama eesti poliitilise kultuuri olemuse üle ja räägiti demokraatia toimimisest. Kuigi käesoleva bakalaureusetöö analüüsitav ajaperiood lõppes 6. detsembriga 2012. aastal, mil sai läbi valetamisskandaali põhiosa justiitsministri tagasiastumise näol, siis hoolimata poliitilise vastutuse võtmisest jätkus tekkinud arutelu poliitilise kultuuri üle ka järgneva poolaasta jooksul. Jäälkeldri kogunemisest arenes välja poliitikutele nõu andev Rahvakogu protsess. Vabakondade liikmed aktiveerusid ja püüti defineerida eesti poliitilise kultuuri vead ning rahva arutelu tulemusel töötati välja ettepanekud parlamendile. Toomas Hendrik Ilves viis Rahvakogus sõelale jäänud ettepanekud ka riigikogule arutamiseks, kuid poliitikute poolt tuli Rahvakogu protsessile negatiivseid hinnanguid. Rahvakogu protsessi tugevateks kriitikuteks jäid sarnaselt skandaalile ka Reformierakonna poliitikud, millest võib järeldada, et pettumus ülekohtu tõttu ei olnud endiselt taandunud. Ka ajakirjandus ei suhtunud Rahvakogu protsessi liigse optimismiga ja seda seetõttu, et ajakirjanduse jaoks on seadusemuudatus protsess, mida on raske lugejatele huvitavaks teha. Ootuse reaalseste sündmuste jätkumiseks oli olemas, aga sellele järgnes hoopis pikk protsess, mille abil töötati välja hulk ettepanekuid parlamendile, kuid see ei toonud kaasa kohest muutust, mida ootasid ajakirjanikud ja avalikkus.

Edasised uuringud

Kuna antud töö on autorile teadaolevalt üks esimesi akadeemilisi uuringuid Eestis, mis püüab defineerida ajakirjanduse ja poliitika suhteid ja rolle poliitilises skandaalis, siis näeb töö autor mitmeid perspektiive edasisteks uuringuteks.

Kuna töö üheks eesmärgiks oli katse luua Eestis aset leidnud poliitilise skandaali kohta põhistatud teooria, siis tasuks esmalt otsida teooriale kinnitust teiste skandaalide analüüsimise näol. Analüüsimisele tasuks võtta nii varem aset leidnud poliitilisi skandaale, mille põhjal saaks kinnitada või ümber lükata antud töö autori seisukohad, ja samuti tasuks vaadelda uute

tekkivate poliitiliste skandaalide arenguid. Viimast tuleks teha seetõttu, et eelduste kohaselt on poliitilise skandaali kultuur Eestis paika loksumas ja poliitikute käitumised muutuvad erinevate skandaalide analüüsist lähtuvalt üha etteaimatavamaks.

Edasised uurimused poliitiliste skandaalide kohta võiksid toimuda kahes erinevas suunas.

Esmalt tasuks tegeleda ajakirjanduse muutva rolli analüüsiga. Kui eesti ajakirjandus on traditsioonilisest ajakirjanduse lähenemisest kaugenemas, siis millise ajakirjandusmudeli poole ajakirjandus liigub? Eeldades, et ajakirjanduse käitumine on erakordne poliitilises skandaalis, siis aitaks ajakirjanduse positsiooni defineerimine mõista välja kuhu sisenevad poliitikud skandaaliga.

Teise uurimissuunana saaks edasi minna poliitilise skandaali kommunikatsioonistrateegiatega. Muutunud meediaväli seab poliitikud olukorda, kus neil on raske mõista, milline käitumine poliitilises skandaalis oleks õige. Erinevate skandaalide analüüsi põhjal annaks välja töötada mudeli skandaalis käitumiseks.

5.3. Meetodi kriitika

Bakalaureusetöös kasutati kombineeritud meetodit, mille käigus tehti analüüs meediatekstidele nii kvalitatiivse kui ka kvantitatiivse kontentanalüüsiga. Kuna enamjaolt kasutati artiklite jaoks kvalitatiivset lähenemist, mille abil prooviti konstrueerida mudeleid skandaali arengu kohta, siis võib pidada analüüsi liiga subjektiivseks, kuid subjektiivsuse välistamiseks on autor oma töösse võtnud sisse ka kvantitatiivse uurimuse. Kontentanalüüsi peamiseks kitsaskohaks oli andmete suur hulk, mille puhul tekkis korduvate tekstide kodeerimise käigus üha uusi kategooriaid ja selle tõttu tuli mitmel korral minna tagasi eelnevalt juba kategooriatesse jagatud artiklite juurde ning need uuesti ümber süstematiseerida.

Meediatekstide analüüsist lähtuvalt konstrueeritud seisukohtasid poliitilise skandaali rollide ja suhete kohta otsustas autor kontrollida semistruktureeritud intervjuude abil ja teha neile seejärel kvalitatiivne sisuanalüüs. Intervjuude tegemiseks valitud poliitikute ja ajakirjanike seas oli nii neid, kes nõustusid intervjuud andma koheselt, kuid ka neid, kellelt intervjuude kätte saamiseks tuli korduvalt selgitada töö eesmärki. Pikk mõtlemisaja võtmine intervjuueeritava poolt seadis kahtlusi intervjuude osa tegemisele, sest autor nägi

intervjueeritavatena just valitud inimesi ning ühe või teise osapoole puudumine oleks andnud kallutatud infot. Intervjuude andmise juures jäi mitme osapoolega kokkulepe, et töö autor saadab pärast intervjuud transkriptsioonid, et vajadusel saaks allikas mõtteid täpsustada. Üks intervjueeritu kasutas seda võimalust ja tegi omapoolseid parandusi transkriptsiooni, kuid tegemist oli pigem sõnastuslike muutustega kui et sisuliste parandustega.

Intervjuude analüüsimeetodi peamiseks kitsaskohaks osutus väga suur info hulk, mille struktureerimine sisuanalüüsi põhjal ei pruugi anda piisavat selget ülevaadet tegelikest käitumise mustritest. Töö autor mõönab, et analüüsis oleks tulnud kasutada ka diskursusanalüüsi, et tuua sisse tekstitasandilt välja jäävaid hoiakuid ja seisukohtasid, kuid arvestades töö mahukust ja intervjuude läbiviimise keerukust, otsustati sellest antud töös loobuda.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida, millised olid ajakirjanduse ja poliitika suhted ning rollid Silvergate'i poliitilise skandaali jooksul ja kuidas mõjutas avaliku arvamuse vastastikune tegevus skandaali kulgu.

Töö empiiriline osa viidi läbi kahes peatükis ja selleks kasutati kombineeritud uurimismeetodeid. Meediatekstide analüüsiks kasutati nii kvalitatiivset kui kvantitatiivset kontentanalüüsi. Ühtekokku analüüsiti 406 meediateksti, mille seas oli nii ajaleheartikleid kui ka telesaateid. Kvalitatiivse kontentanalüüsi abil konstrueeriti skandaali aegjoon, kuhu märgiti välja skandaali olulisemad sõlmpunktid reaalsete sündmuste teljel ja meediasündmuste teljel. Lisaks koostati lähtuvalt Thompsoni (2000) skandaali mudelist Silvergate'i kulgemise skeem. Kvalitatiivse tekstianalüüsi abil konstrueeriti töös ka kõneainete graafik, mis määratles antud poliitilise skandaali peamised teemad ja nende kulgemise ajas. Kvantitatiivse kontentanalüüsiga uuriti, kes meediatekstides hinnanguid andsid ja kuidas hinnangud ajas muutusid.

Teise empiirilise osa jaoks viis töö autor läbi kuus semistruktureeritud intervjuud osapooltega. Intervjuud tehti arvamuseartikliga skandaali algatanud Silver Meikariga ja Reformierakonna esindaja ning skandaali ajal justiitsministri ametit pidanud Kristen Michaliga. Veel tehti intervjuud ajakirjanduse esindajatega. Intervjueerituks olid peatoimetajad Anvar Samost ja Urmo Soonvald ning ajakirjanikud Mikk Salu ja Kärt Anvelt. Intervjuudele tehti kvalitatiivne sisuanalüüs.

Töö teoreetiline alus tugineb mitmel poliitilist skandaali uurinud teoreetikul, kellest olulisemaks võib pidada John B. Thompsoni (2000) skandaali teooriat, mille kohaselt on poliitilise skandaali puhul tegemist meedia poolt vahendatud skandaaliga. Vahendatud skandaali kujunemiseks on oluline rõhk ka kõneaine kujunemisel ja raamide määramisel skandaalis, mida ka teoreetilises peatükis käsitleti. Ajakirjanduses ilmunud sündmuste analüüsimiseks kasutati töös ka Treufeldti (1996) meediasündmuste ja reaalsündmuste jaotust ning suhete analüüsimiseks Bourdieu (2000) väljateooriat.

Meediatekstide analüüsist selgus, et vaadeldud Silvergate'i skandaal osutus mitmetahulisemaks kui teoreetikute pakutud skandaali mudelid. Skandaal koosnes kahest üksteisele järgnevast skandaalist, mille puhul teise skandaali eksimus leidis aset esimese skandaali ajal.

Skandaali kõneained kujunesid üksikult üldisemale, muutudes konkreetseid poliitikuid käsitlevatest erakonda puudutavateks. Skandaali püsides arenes teema aga veel laiemale pinnale, ning selle sees hakati kõneainena rääkima poliitilisest kultuurist.

Meediatekstide hinnangute analüüsist nähtub, et poliitikute tegevusele andsid tugevaid negatiivseid hinnanguid ajakirjanikud ja hinnangute ajaline kulg oli sarnane kogu skandaali teemade kõneainete muutusega. Negatiivsete hinnangute andmine tõi vastupidiselt ootusele kaasa Reformierakonna toetuse kasvu esimestel kuudel. Skandaali püsimine ka pärast suve tõi kaasa laiemal avaliku reaktsiooni ja reiting erakonna toetuseks langes märgatavalt.

Intervjuudest nähtub, et ajakirjanikud võtavad poliitilises skandaalis endale üha suuremat rolli, distantseerudes klassikalisest vahendaja positsioonist. Ajakirjandus loob arvamuspiltsi ja hakkab seal sees ise aktiivselt skandaali kujundama. Poliitikud soovastu püüavad olla selgitaja rollis, kuid konstrueerivad endale pärast skandaali ohvri rolli, milles püütakse näidata ennast skandaali tagajärjel kannatavana.

Poliitilise skandaali mõju erakonna usaldusväärsusele on olemas, kuid on raske määratleda, kas tegemist on negatiivse või positiivsega. Skandaali roll ühiskonnas on poliitilist kultuuri puhastav juhul kui see tugineb õigetel alustel.

Seega näitab empiiriline analüüs, et poliitilises skandaalis mängib kõige suuremat rolli ajakirjandus ja meediaväljal toimuva skandaali jooksul tuleb poliitikutel suhestuda just meediaga.

SUMMARY

Bachelor thesis of Taavi Eilat *The role and relations of media and politics on the example of Silvergate's political scandal*, supervised by Professor Marju Lauristin at Tartu University.

The purpose of the present bachelor thesis was to examine the relations and roles of media and politics during the political scandal of Silvergate and how did the interaction of public opinion affect the course of the scandal. The Silvergate political scandal began on 22th May 2012 when the politician Silver Meikar wrote an opinion piece in Postimees entitled “About the financing of political parties. Honestly.” In this article Meikar avowed that he had brought some money of unknown provenance to the party's bank account and in this action he was helped by the member of party, Kalev Lillo, and by the party's secretary-general at that time Kristen Michal, who, at the beginning of the scandal, was Estonian's minister of justice. The observed scandal ended up on 6th December 2012 when Kristen Michal announced her resignation form the minister position.

The empirical part of this thesis was conducted by two paragraphs and to do so some combined research methods were used. For the analysis of media articles the quantitative and qualitative content analysis were used. All in all, four hundred six articles were analysed among which there was news articles but also some TV shows. The qualitative content analysis was to construct the scandal's time-line where the most important nodal points were marked on the axis of real events and on the line of media events. In addition, emanating from the Thompson's scandal theory, a schema of Silvergate's course was created. In this thesis the qualitative text analysis was used also to construct the scale of expanded discussion topics which defined that scandal's main subjects and their course in time. Whereas quantitative content analysis was used to examine who expressed their opinion in media articles and how did these opinions change in time.

For the second empirical part of this thesis the author carried out six interviews. These interviews were held with Silver Meikar, the initiator of the scandal with his opinion piece, and with the representative of Reformierakond and the minister of justice at that time – Kristen Michal. In addition, four interviews were held with the representatives in journalism. The interviewees were the chief editors Anvar Samost and Urmo Soonvald and the journalists Mikk Salu and Kärt Anvelt. The content analysis were done for each of these interviews.

The theoretical basis of this work relies on several theoreticians who have examined political scandals. From these theoreticians one of the most outstanding would be John B. Thompson and his theory of scandal, according to which a political scandal is a mediated scandal. For the development of mediated scandal an important accent is on the creation of agenda setting and on the assignment of frames of the scandal – topics which were also expanded in the chapter of theoretical approach. To analyse the events appeared in media Treufeldt's (1996) partition of media events and real event as well as Bourdieu's (2003) field theory were used.

From the analysis of media publications appeared that the observed case of Silvergate scandal turned out to be more multiplex than the models of scandal proposed by the theoreticians. This scandal was in fact composed by two scandals followed one after another. Whilst the second-order transgression took place during the first scandal.

The topics of the scandal developed from particular to general, expanding from the issue of politician to the issue of party. The more the topic was expanded the more it became a question of general political culture.

From the analysis of media publications' essays appears also that the journalists gave some hardly negative essays and the time line of the essays was similar to the change of overall topics of Silvergate scandal. Contrary to general expectations the negative essays brought some increase in electoral support during the first months. Over the summer the scandal gave rise to a wider public reaction and the support rating decreased considerably.

From the interviews appears that the journalists are about to take more and more important role in political scandals, distancing themselves from the classical position of mediator. Media creates a field of opinion and starts itself actively to design and shape a scandal. Whereas politicians try first to explain the situation but at the end take a role of victim who shows the suffering on account of the scandal.

The influence of political scandal on the reliability of the party exist but it is hard to say whether it is positive or negative. The role of the scandal in the society is to purify the political culture in case if it relies on correct basis. In consequence, the empirical analysis shows that the media plays the most important role in a political scandal, so that during the expansion of the scandal on the field of media the politician should first of all keep the good communication with the journalists.

KASUTATUD KIRJANDUS:

- Allern, S. & Pollack, E. (2012). Mediated Scandals. Allern, S. & Pollack, E (toim). *Scandalous! The Mediated Construction of Political Scandals in four Nordic Countries*. Göteborg: Noridcom.
- Bourdieu, P. (2003) *Praktilised põhjused. Teoteooriast*. Tallinn: Tänapäev
- Capella, J. N. & Jamieson, K. H. (1997). *Spiral of Cynicism: The Press and the Public Good*. Oxford University Press
- Charmaz, K. (2006). Grounded theory. J.Smith (toim). *Qualitative psychology. A practical guide to research methods*. SAGE, London, 81-110
- Entman, R. M. & Herbst, S. (2001) Reframing Public Opinion as We Have Known It. Bennet Lance, W. & Entman, R. M. (toim) *Mediated Politics: Communication in the future Democracy*. Cambridge University Press, 203-225
- Entman, Robert (2002) Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm, in D. McQuail (toim) *McQuail's Reader in Mass Communication Theory*, London: Sage, pp. 391-397.
- Hess, B. B, Markson, E. W. ja Stein, P. J. (2000). *Sotsioloogia*. Tallinn: Külim
- Hsieh, H.-F. & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, vol 15. SAGE, www.sagepub.com
- Laherand, M.-L. (2008) *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn.
- McQuail, D. (2002) *McQuaili massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Ploghman, P. (1995) The American Print News Media „Construction“ on Five Natural Disasters, *The Journal of Disaster Studies and Management*, 1995 (4) vol 19: 308-326
- Scheufele. D. A. (2000) Agenda-Setting, Priming, and Framing Revisited: Another Look at Cognitive Effects of Political Communication. *Mass Communication & Society*, 3(2&3): 297-316.
- Shea, J. A. (1999) All Scandal is Local. Ethical Lapses, the Meida, and Congressional Elections, *The Harvard International Journal of Press/Politics* 1999 (4): 45-62

- Strauss, A. L. (1987). *Qualitative analysis for social scientists*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Zaller, J. R. (2000) Monika Lewinsky's contribution to political science. Graber, D. A. (toim). *Media Power in Politics*. Washington: CQ Press, 48-56
- Thompson, J. B. (2000). *Political Scandal: Power and visibility in the media age*. Cambridge: Polity Press.
- Titscher, S et al. (2000) *Methods of Text and Discourse Analysis*. SAGE, London, Thousand Oaks, New Delhi, 74-89
- Treufeldt, I. (1996) *Kriisikommunikatsioon: Ametivõimud ja raadio „Estonia“ katastroofi esimesel päeval*. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse osakond.
- Treufeldt, I. (2012) *Ajakirjanduslik faktiloome erinevates ühiskondlikes tingimustes*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus

LISA 1: Skandaali aegjoon

Rahastamiskandaali aegjoon reaalseste sündmuste ja meediasündmustega

Reaalne sündmus	Aeg	Meediasündmus
<ul style="list-style-type: none"> - Prokuratuur algatas kriminaalmenetluse, et uurida Silver Meikari väiteid seoses varjatud rahastamisega. - Kristen Michal ja Kalev Lillo esitasid ühisavalduse, milles eitasid rahastamise skeemis osalemist. Avalduses ollakse pettunud Meikaris. - Toomas Hendrik Ilves tegi avalduse, milles taunib salajast rahastamist.	22.mai	<ul style="list-style-type: none"> - Silver Meikar kirjutas Postimehe arvamuses, et 2009-2010. aastal on toimunud Reformierakonnas salajast rahastamist. - Delfi avaldas perioodil 2005-2009 Reformierakonnale annetanute nimed. - Andrus Ansip ütles Postimehele, et Meikari väited vajavad kontrollimist ja tema ei tea rahastamisest esimehena midagi. Ta avaldas toetust Michalile. - Kristjan Karis tunnistas ERRile, et tegi ka annetuse teise inimese nimel, kuid võttis väited hiljem tagasi. - IRL peasekretär Priit Sibul ütles ERRile, et erakond loodab juhtunust kiiret selgust ja temale teadaolevalt ei ole IRLs sellist juhtumit olnud. - Kristen Michal ütles Postimehele, et kahtluste püsides on ta valmis ministri ametist lahkuma. - Kaarel Tarand ütles raadio saates „Uudis+“, et skeemis pole midagi üllatavat ja viga on rahastamise süsteemis.
<ul style="list-style-type: none"> - Meikar kuulatakse prokuratuuris üle.	23.mai	<ul style="list-style-type: none"> - Daniel Vaarik rääkis „Terevisioonis“, et tema meelest eitasid Michal ja Lillo osalemist skeemis ja nende kommunikatsioonitaktika on üllatav. - Jüri Mõis ütles Kuku raadios, et ka Isamaliidus on sellist skeemi kasutatud. - Evelyn Sepp kirjutas Facebookis, et varjatud annetamine on erakondades tavaline praktika. - Ettevõtja Olari Taal ütles Postimehele, et tema teab selle skeemi toimimist samuti.
<ul style="list-style-type: none"> - Reformierakonna kontor otsiti läbi.	24.mai	<ul style="list-style-type: none"> - Kalle Pallingu endine elukaaslane tunnistas „Aktuaalsele kaamerale“, et annetas Pallingu eest Reformierakonnale 15 000 krooni. - Külliki Kübarsepp avaldas EPLis arvamuse, kus ütles, et parteide rahastamine vajab muutmist. - Kalle Palling ütles Delfile, et Rein Kilk andis raha Silver Meikarile. - TV3 „Seitsmestest uudistest“ ütles Ansip, et paistavad alged uue erakonna loomiseks. Sama kinnitas ka Edgar Savisaar.
	25.mai	<ul style="list-style-type: none"> - Ahto Lobjakas nimetas Postimehes ilmunud arvamuses, et toimub eriti küünilise poliitika tegemine. Nimetas juhtumit Silvergate’ks ja erakondade juhte teflonpoliitikuteks.
	26.mai	
	27.mai	
<ul style="list-style-type: none"> - Põhiseaduskomisjon otsustas võtta hoo maha Maailmavaate Sihtasutuse seadustamiselt.	28.mai	<ul style="list-style-type: none"> - Andrus Ansip ütles Postimehele, et Michal ei saanud annetusi telefoni teel kokku leppida, sest kõigi eelduste kohaselt kuulatakse telefone pealt.
	29.mai	
<ul style="list-style-type: none"> - Toimus Reformierakonna juhatuse koosolek	30.mai	<ul style="list-style-type: none"> - Äripäev avaldas artikli, kus tõi välja, et üks Reformierakonna salajane investor varjab end Šveitsis. - Jürgen Ligi ütles pärast koosolekut Postimehele, et Meikar laseb näida poliitikal räpasemana kui seda on ja see on julgeolekuoht. Ta lisas, et erakond on Meikarit aidanud, hankides talle uue töökoha.

- Ilves kutsus avalduses üles poliitikuid ja avalikkust arveteklaarimise asemel tegelema tõsiseltvõetavuse taastamisega.		- Inimõiguste instituudi juht Mart Nutt lükkas Delfis ümber väite justkui oleks Reformierakond hankinud Meikarile töökoha.
- Reformierakond tuli välja ideega luua erakonda nõustav „Tarkade kogu“	31.mai	- Jürgen Ligi tunnistas ERRile, et rääkis eelmine päev liiga krõbedalt.
- Teater NO99 „Reformierakonna juhatus koosolek“ esimene lugemine.	1.juuni	
	5.juuni	
- Viljandis toimus Reformierakonna üldkogu.	9.juuni	- Ahto Lobjakas ütles Postimehe arvamuses, et NO99 avas taas väravaid, mida muidu avada ei saa.
- Andrus Ansip ütles üldkogul, et poliitikas on valdav ausus ja muresid on ka teistel parteidel	10.juuni	
- Meikar ütles üldkogul, et erakonnad on mustast rahast sõltuvuses. Ta vilistati kõnepuldist välja.		
	11.juuni	- Äripäev süüdistas artiklis Reformierakonda kampaaniakuludega vassimises.
- TNS Emor avaldas erakondade toetuse: Reformierakond 31%	15.juuni	
- Reformierakond kaebas Äripäeva kohtusse.	27.juuni	
- Justiitsminister valmistas ette riigireformi kava.	29.juuni	
- Andrus Ansip kaebas Õhtulehe kohtusse	4.juuli	
	5.juuli	-Andrus Ansip ütles Postimehele, et kohtulahend Õhtulehega võib anda võtme ajakirjanduse mõistmiseks.
Kristen Michal ja Kalev Lillo käisid prokuratuuris tunnistusi andmas ja neile esitati kahtlustus.	30.juuli	
- Michal ja Lillo keeldusid ajakirjanikega suhtlemast.		
- TNS Emor avaldas erakondade toetuse: Reformierakond 33%		
- Toimus Riigikogu eetikakoodeksi esimene arutelu	31.juuli	
	1.aug	- Postimehele ütles Urmas Reinsalu, et IRL ei nõua Michali taandumist ja see on Reformierakonna otsus. Andres Anvelt ütles, et oleks parem kui minister uurimise ajaks tagasi astuks.
- Keskerakondlased palusid prokuratuurile uurida Reformierakonna ja OÜ Fidenter suhteid, kuid prokuratuur ei näinud selles kuriteokaasust.	2.aug	
	10.aug	- Ahto Lobjakas viitas Postimehe arvamuses demokraatia kokkuvarisemisele ja sellele, et teater on saanud reaalsemaks kui tegelikkus.
	16.aug	- Urmas Reinsalu ütles Postimehele antud intervjuus, et Michal on Ansipi vastutus ja tema õiguskaitseorganeid ei umbusalda.
	22.aug	- Tõnis Saarts ütles Postimehe arvamuses, et olukord, kus hoolimata skandaali pikast kestmisest, pole kuidagi reageeritud näitab poliitilise kultuuri nõrkust ja on oht demokraatiast võõranduda. Ta ütles, et ka opositsiooni ja presidendi reaktsioonid on liiga nõrgad.
	23.aug	- EPL avaldas artikli, kus toodi välja, et prokuratuur on uurinud reformierakondlaste pangakontosid, kuid pole täpset ülevaadet, kas see on seaduslik.
- TNS Emor avaldas erakondade toetuse: Reformierakond 39%	24.aug	- Jaanus Tamkivi ütles ERRile reitingut kommenteerides, et skandaal pigem ühendas toetajaid ja erakonna teod on ilmselt õiged.
- Kalle Pallingule esitati kahtlustus seoses rahastamisskandaaliga.	29.aug	

<ul style="list-style-type: none"> - Delfi esitas Silver Meikari kandidatuuri kodaniku julguse aumärgile - Algas Riigikogu sügisene istungjärk - SDE otsis toetushääli Michali umbusaldamiseks - Tarmo Jüristo pidas Riigikogus ettekande, kus ütles, et vabakond on aktiveerunud ja annab poliitikale juurde uut mõõdet. - TNS Emor avaldas erakondade toetuse: Reformierakond 33% - Prokuratuur lõpetas rahastamiskandaaliga seotud kriminaalasja ja avaldas uurimise kohta põhjaliku määruse. - Kohus langetas otsuse, mis sundis Äripäeva Reformierakonna ees vabandama, sest esitati valeväiteid. - Meikari ja Lillo esitasid ühise avalduse meediale, kus tundsid heameelt, et kahtlused ei leidnud kinnitust. Nad tänasid oma toetajaid. 	30.aug	<ul style="list-style-type: none"> - Rait Maruste kirjutas Postimehe aramusloos, et meedia on Michali liiga kiiresti ja tugevalt hukka mõistnud, kuigi süüdistust ei ole.
	5.sept	
	10.sept	
	21.sept	
	22.sept	
	15.okt	<ul style="list-style-type: none"> - Delfi avaldas reformierakondlaste ütlusi prokuratuuris. - Michal ütles Postimehele, et Meikarile ta kättemaksu ei ihu, kuid sooviks tagasi saada laenatud beebimonitorid.
	16.okt	<ul style="list-style-type: none"> - Andrus Ansip ütles „Aktuaalsele kaamerale“ et skandaali uurimine oli ebaproportsionaalne - Delfi avaldas artikli, mis võttis kokku selle päeva ajalehed ja ütles, et meedia ühel meelel ning Michali ja Lillo süüsus ei ole tõestatud.
	17.okt	<ul style="list-style-type: none"> - Tõnis Saarts võttis ERR portaali aramusloos skandaali õppetunnid kokku ja pidas nendeks: ühiskondliku debatti, vahe erakondade vahel kadunud, rahvas ei usalda poliitikuid.
	18.okt	<ul style="list-style-type: none"> - Valges kampsunis Kristen Michal kinnitas „Kolmeraudses“, et tal pole alust arvata, et prokuratuuris ütlusi andvad erakonna liikmed oleks valetanud raha päritolu kohta
<ul style="list-style-type: none"> - Tartus raiuti maha Andrus Ansipi poolt istutatud tamm. - TNS Emor avaldas erakondade toetuse: Reformierakond 32% - Reformierakond küsis erakondade järelvalve komisjonilt, mida nad peaksid Silver Meikari rahaga tegema - Toimus Reformierakonna juhatuse koosolek, kus Silver Meikar visati parteist välja 	19.okt	
	23.okt	
<ul style="list-style-type: none"> - Reformierakond registreeris partei kontori ees toetusmiitingu. 	24.okt	<ul style="list-style-type: none"> - Andrus Ansip ütles pärast Meikari välja arvamist Delfile, et rahva kannatus on katkenud ja välja heideti keegi, kes oli end ise välja arvanud.
	25.okt	<ul style="list-style-type: none"> - Toomas Hendrik Ilves Postimehele: parteide varjatud rahastamine peaks tooma kriminaalkaristuse ja tulevikus ei tohi seda juhtuda.
<ul style="list-style-type: none"> - Reformierakonna kontori seinu soditi. - Rahastamise järelvalve komisjon soovitas raha kanda riigieelarvesse. - Reformierakonna Tallinna kontori juures toimus meelevaldus valeliku poliitika vastu. 	26.okt	<ul style="list-style-type: none"> - Ansip ütles raadiosaates „Stuudios peaminister“, et valdav osa oste tehaksegi sularahas.
	29.okt	<ul style="list-style-type: none"> - Rein Raud ütles EPLi aramusloos, et oleme jõudnud tagasi Nõukogude Liitu ja Eestit juhivad moraalsed vördjad. - Jürgen Ligi ütleb „Ringvaates“, et akna all kraaklemine ja sodimine ei meeldi kellelegi ja lisaks on meelevaldajad äärmuslased.
Asutajaliige Olev Vaher astus Reformierakonnast välja.	30.okt	
	31.okt	<ul style="list-style-type: none"> - Kaja Kallas avaldas oma blogis, et rahastamise mured tuleks selgeks teha ja valetada ei tohi.

	1.nov	- Ansip ütles pressikonverentsil Postimehele, et ilmselt on varjatud rahastamist toimunud, kuid tema sellest ei tea. Ta tunnistas ka, et erakonnas on probleeme. - Jürgen Ligi ütles TV3-e „Kolmeraudses“, et Kaja Kallas võiks koosolekul ka sõna võtta, mitte ainult internetis.
- SDE tegi ettepaneku kutsuda esile erakorralised valimised.	5.nov	
- „Koopaoravad“ kogunesid, et Reformierakonna sees suud puhtaks rääkida.	6.nov	- Andrei Korobeinik ütles ERRile, et tal on raske uskuda erakonna „midagi pole olnud“ seisukohta.
	8.nov	- Postimees tõi välja, et Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutuse Meie Inimesed (MISA) rahadega valmisid mitmed venekeelsed portreefilmid reformierakondlastest. - Valdo Randpere ütles TV3 „Kolmeraudses“, et skandaali taga on väike grupp inimesi eesotsas Daniel Vaariku ja Allar Jõksiga.
- Reformierakonnast lahkus endine minister Jaak Jõerüüt.	12.nov	
- Reformierakonnal oli 18. sünnipäev.	13.nov	
- Tartus toimus Reformierakonna kontori ees meeleavaldus, millest võttis osa 300-400 inimest.		
- Ühiskonnategelased avaldasid Harta 12.	14.nov	
- Toomas Hendrik Ilves tegi pöördumise, kus ütles, et kellelgi pole õigust demokraatiat kaaperada. Teatas, et kutsub Kadriorgu kokku ümaralaua, kus poliitilisi probleeme arutada.		
	15.nov	- Andrus Ansip ütles ERRi ajakirjaniku küsimuse peale: „Jah, ma vabandan.“ - Pentus-Rosimannus ütles ERRile, et aeg on emotsioonid tagaplaanile jätta ja hakata poliitikat parandama.
- TNS Emor avaldas erakondade toetuse: Reformierakond 26%	16.nov	- Martin Kukk ütles ERRile, et erakond on vigadest ja kriitikast õppinud
- Kadrioru Jäakeldrisse kogunesid vabakonna ja riigikogu fraktsioonide esindajad ning poliitikaekspertid, et arutada poliitilise olukorra üle. Otsustati teha ettevalmistusi selleks, et koguda rahvalt arvamusi parteipoliitika parandamise kohta.	21.nov	
	22.nov	- Jaak Jõerüüt ütles Postimehe intervjuus, et võim halvab inimesi ja Reformierakonna juhtimine on paigast ära.
	27.nov	- Äripäev avaldas, et Keit Pentus-Rosimannust ja Rain Rosimannust ähvardab suur võlanõue, mis on seotud Väino Pentuse pankrotistunud firmaga Autorollo. Rosimannused eitasid seost Autorollo juhtimisega.
	28.nov	- Postimees avaldas artikli, mis tugines Igor Gräzini eelmise nädala kirjal, kus ta oli kriitiline ERR tooni suhtes.
- Hannes Astok saatis Reformierakonna siselistis kirja, milles oli partei tegevuse suhtes kriitiline ja soovitas Kristen Michalil taanduda	1.dets	
- Minister Pentus-Rosimannuse vastu esitati tsiviilhagi seoses OÜ Autorolloga.	3.dets	
	4.dets	- Pentus-Rosimannus ütles Delfile, et käsitleb algatatud hagi väljapressimisena.
Kristen Michal astus justiitsministri kohalt tagasi.	6.dets	

LISA 2 Kvalitatiivse kontentanalüüsi meediatekstdid (aegjoone konstrueerimiseks)

Kuupäev	Väljaanne	Artikli pealkiri
22.05.2012	Postimees	Silver Meikar: erakondade rahastamisest. Ausalt
22.05.2012	Delfi	Silver Meikari "musta" annetus valguses: vaata, kes olid 2005-2009 Reformierakonna suurimad toetajad
22.05.2012 (11.00)	Postimees online	Ansip: Meikari väited vajavad kontrollimist
22.05.2012 (11.58)	Postimees online	Michal ja Lillo lükkavad Meikari väited tagasi.
22.05.2012 (12.19)	Postimees online	Prokuratuur alustas Meikari väidete kontrollimiseks kriminaalmenetlust
22.05.2012 (13.20)	ERR portaal	Tarand: Meikari väidetes ei ole midagi üllatavat
22.05.2012 (13.22)	ERR portaal	IRL-i peasekretär: Reformierakond peab kiiresti selguse tooma
22.05.2012 (14.30)	Postimees online	Michal avaldas valmisolekut kahtluste püsides ametist lahkuda
22.05.2012 (14.40)	Postimees online	Tartu reformierakondlane tunnistab samuti annetusskeemis osalemist
22.05.2012 (15.48)	Postimees online	Ilves: Meie kohus on taunida topeltmoraali
22.05.2012 (21.12)	ERR portaal	Must: katan Keskerakonna Tartu vajadused paljuski oma annetustega
22.05.2012 (21.30)	ERR portaal	Kristen Michal: vajadusel olen valmis tagasi astuma
23.05.2012	Postimees	Annetuste kahtlane muster
23.05.2012	Postimees	Kristen Michal loodab kiiret slegust
23.05.2012	Postimees	Parteile võib annetada vaid omaenda raha
23.05.2012	Postimees	Pesupäev
23.05.2012	Postimees	maha Salgamata poliitilist reaalsust
23.05.2012	Postimees	Juhtkiri: umbesd parteitoad
23.05.2012	Postimees	Silver Meikar ootas eile kannatamatult imet
23.05.2012	Eesti Päevaleht	Põhiküsimus ei ole Michal ja Meikar, vaid Eesti erakondade rahastamise skeem
23.05.2012	Eesti Päevaleht	Silver Meikar: prokuratuur kuuleb nimesid täna kell kümme
23.05.2012	Eesti Päevaleht	Michal ähvardab Meikarit suure kahjunõudega
23.05.2012	Eesti Päevaleht	Juhtkiri: salaraha läheb haisema
23.05.2012	Eesti Päevaleht	Külliki Kübarsepp: Parteide rahastamine vajab remonti
23.05.2012 (8.30)	ERR portaal	Vaarik: justiitsministri eitav seisukoht ülltab
23.05.2012 (10.23)	ERR portaal	Vakra: Meikari hulluks tembeldamine enne uurimise lõppu on vale.
23.05.2012 (10.46)	ERR portaal	Saarts: annetusskandaali mõju sültub paljuski avalikkusest
23.05.2012 (14.13)	Postimees online	Mõis: Isamaliit kasutas varjatus rahastamisskeemi
23.05.2012 (14.27)	ERR portaal	Rain Kooli: annetusskandaal - kõige taga on hirm
23.05.2012 (14.43)	ERR portaal	Michal: see on usu küsimus
23.05.2012 (15.40)	Postimees online	Prokurör kutsub rahastamisskeemis osalenuid endast märku andma
23.05.2012 (17.30)	Postimees online	Rahaskeemis osalenu: Kalle Palling andis mulle 15 000 krooni
23.05.2012 (18.15)	Postimees online	Olari Taal tunnistas 200 000-kroonise annetuse rahastamist
23.05.2012 (18.12)	Postimees online	Evelyn Sepp varajatud rahastamisest
23.05.2012 (21.13)	ERR portaal	Erakondlased kinnitavad, et annetavad isiklikku raha
24.05.2012	Postimees	Usun, ei usu...
24.05.2012	Postimees	Meikaril tegus abivägi
24.05.2012	Postimees	Juhtparteis voolab raha ajadena
24.05.2012	Postimees	Annetajate varjamine on erakondade vana komme
24.05.2012	Postimees	Triin Veber: kas see on demokraatia?
24.05.2012	Eesti Päevaleht	Jüri Mõis: arvan, et Meikari jutt on tõsi
24.05.2012	Eesti Päevaleht	Prokuratuur pakub skeemitajale tehingut
24.05.2012	Eesti Päevaleht	Juhtkiri: Džinn on pudelist väljas

24.05.2012	Eesti Päevaleht	Kõigi erakondade parteilased on kõvad annetajad
24.05.2012	Eesti Päevaleht	Priit Simson: Meikar meis kõigis
24.05.2012 (13.36)	ERR portaal	Sutrop: annetusskandaalis ei maksa hinnangute andmisega kiirustada
24.05.2012 (13.42)	Postimees online	Politsei otsis läbi Reformierakonna peakontori
24.05.2012 (15.00)	Postimees online	Ansip: parteide rahastamises tuleks seadustada tegelik olukord
24.05.2012 (16.37)	Postimees online	Prokuratuurile on endast teada andnud mitu rahastamisskeemis osalenut
24.05.2012 (18.35)	Delfi	Kilk Päevalehele: Meikar on mulle raha küsimisega pinda käinud, aga nelja silma all kohtunud me ei ole
24.05.2012 (20.48)	Postimees online	Meikar: kahju, et see on läinud nii isiklikuks
24.05.2012 (21.11)	Postimees online	Palling: Kilk andis Meikarile valimiskuludeks raha
24.05.2012 (21.30)	Postimees online	Advokaat: andsin Meikarile 2007. aastal 25 000 krooni
24.05.2012 (22.12)	Postimees online	TV3: Ansipi sõnul rahaskandaal pinnast uue erakonna tekkeks.
25.05.2012	Postimees	Prokurör saab annetuste kohta üha uusi infokilde
25.05.2012	Postimees	Ahto Lobjakas: kapist välja
25.05.2012	Postimees	Juhtkiri: kes selgitaks Ansipile Reformierakonna rahaasju?
25.02.2012	Eesti Päevaleht	Michal peab tagasi astuma
25.05.2012	Eesti Päevaleht	Juhtiv riigiprokurör Heili Sepp: olen üle kuulanud kaks inimest
25.05.2012	Eesti Päevaleht	Michal: ministriametis taandumine tähnedaks süü omaksvõttu
25.05.2012	Eesti Päevaleht	Meikar: Michal on asjaga seotud
25.05.2012	Eesti Päevaleht	Juhtkiri: Huvide konflikt
25.05.2012	Eesti Päevaleht	Rene Leiner: Meikari juhtumi tüsistused
25.05.2012 (12.22)	ERR portaal	Uudelepp: erakondade rahastamise teema püsib kaua üleval
25.05.2012 (13.21)	ERR portaal	Kivirähk: ausama poliitika jaoks võiks parteidele raha juurdegianda
25.05.2012 (13.58)	ERR portaal	Mikser: Reformierakon peaks tuba tuulutama
25.05.2012 (14.00)	ERR portaal	Reformierakond peaks valima aeglase grilliasemel kiire puhastustule
25.05.2012 (18.35)	Delfi	Kalle Jents annetas kogu oma aastapalga Reformierakonnale
25.05.2012 (20.15)	Postimees online	TV3 Savisaar nimetas rahaskandaali tüüpiliseks uue partei loomise olukorraks
26.05.2012	Postimees	Omanimelise skandaali mees
26.05.2012	Postimees	Sigrid Kõiv: lootuste ja hirmude summa
26.05.2012	Eesti Päevaleht	Ene Ergma: me ei ole kõik sellised
26.05.2012	Eesti Päevaleht	Kuidas ravida pidalitõbe?
26.05.2012	Postimees	Martin Kala: lihtsuse jõud
27.05.2012	ERR portaal	Madise: karistusnorm musta poliitrika suhtes tuleks taastada
28.05.2012	Postimees	Martin Pau: lõpp sularahas annetamisele
28.05.2012	Eesti Päevaleht	Juhtkiri: Kuidas rahastada erakondi
28.05.2012 (12.12)	Postimees online	Ansip: Michal ei saanud annetamist kokku leppida telefoni teel
28.05.2012 (13.42)	ERR portaal	Rain Kooli: Silver Meikar ja oravad, sool ning puuvill
28.05.2012 (13.47)	Delfi	DELFI VIDEO: Reformierakonna peasekretäri sõnul Michali tagasiastumise plaane pole
28.05.2012 (16.36)	ERR portaal	Hellam: e-riik ja parteide toimetamine sularahaga ei sobi kokku
28.05.2012 (18.37)	ERR portaal	Mitu põhiseaduskomisjoni liiget toetab musta raha kriminaliseerimist
29.05.2012	Eesti Päevaleht	Rein Taagepera: justiitsministril oleks mõistlik oma ametikohalt taanduda
29.05.2012	Eesti Päevaleht	Juhtkiri: Peaministri allakäik
29.05.2012	Postimees	Eksitav pilt Eestist
29.05.2012	Postimees	Reformielekter ja tundmatud annetajad
29.05.2012 (16.02)	ERR portaal	Tõnu Viik: Mõned tähelepanekud järjekordse rahastamisskandaali kohta
29.05.2012	ETV	Vabariigi kodanikud

30.05.2012	Eesti Päevaleht	Juhtkiri: Nõu Michalile ja Toobalile
30.05.2012	Eesti Päevaleht	Probleemi keskmes on kampaaniate rahastamine
30.05.2012	Äripäev	Reformierakonna abistaja varjab end Šveitsis
30.05.2012	Postimees	Ingo Normet: sentimentaalne infatilisim
30.05.2012	Postimees	Seadus kehtib igapähele
30.05.2012 (10.46)	ERR portaal	Reformierakond annab Äripäeva kohtusse
30.05.2012 (14.15)	Postimees online	Ligi sõnul ei andnud Meikar erakonna juhatusel piisavalt selgitusi
30.05.2012 (16.27)	Delfi	Nutt: Reformierakond ei hankinud Meikarile töökohta ja ta ei saa riigikogu liikmetest rohkem palka
30.05.2012 (17.41)	ERR portaal	Klaas: õhku jäävad süüdistused kahjustavad erakonna mainet
31.05.2012	Postimees	Erakondade kobarannetused kõndisid riigikoguga ühte jalga
31.05.2012	Postimees	Juhtkiri: erakonnasüsteem vajab puhastamist
31.05.2012	Postimees	Reformierakonna kesktasemel tõstab pead rahulolematust
31.05.2012 (12.47)	ERR portaal	Ligi: rääkis eile liiga krõbedalt
31.05.2012 (06.00)	Delfi	Martin Plaser: Kas Meikar on hull, otsib tähelepanu või on tal rahaprobleemid?
31.05.2012	Postimees	Ilves: mõtteavaldused pealtkuulamise ja muude õigusrikkumiste kohta riivavad hea maitse piire
1.06.2012	Eesti Päevaleht	Silver Meikar: jah, Kilk rahastas mind. Samuti Villu Parvet
1.06.2012	Postimees	Lugeja kiri
01.06.2012 (09.28)	ERR portaal	Rein Kilk: kass Basilio on Ligile rumalusi kõrva sosistanud
01.06.2012 (13.33)	Postimees online	Reformierakonna peasekretär tuli välja ettepanekuga luua "tarkade kogu"
01.06.2012 (16.39)	ERR portaal	Ignar Fjuk: Reformierakond ei ole kriisis adekvaatselt käitunud
2.06.2012	Eesti Päevaleht	Kisa nagu naiste saunas
2.06.2012	Postimees	Varajatud annetused on altkäemaks
04.06.2012 (09.26)	Postimees online	Tarand: ainuüksi rahastamisseaduste parandamisest ei piisa
5.06.2012	Postimees	Mati Pallasma: tule taevast appi!
5.06.2012	Postimees	Ülestunnistusest vastutusele
05.06.2012 (13.00)	ERR portaal	Aivar Hundimägi. Reformierakonda halvasti varjav viigileht
6.06.2012	Postimees	Jälgitavate ring kitseneb
6.06.2012	Äripäev	Oravate pehmed maandumised
6.06.2012	Postimees	Mihkel Mutt: Puhtukeste parteid ei ole ega tule
06.06.2012 (01.37)	Postimees online	Galerii: NO99 pidas Reformierakonna juhatuse koosolekut
06.06.2012 (17.27)	ERR portaal	Kivirähk: "Reformierakonna juhatuse koosolek" andis tõelähe pildi
07.06.2012 (13.45)	ERR portaal	Ligi kritiseeris taas ajakirjandust
08.06.2012 (13.04)	ERR portaal	Juhan Kivirähk: ausamaid poliitikuid peab olema võimalik leida
9.06.2012	Postimees	Urve Eslas: NO99 ja engimaatiline Eesti
9.09.2012	Postimees	Ahto Lobjakas: teater on tõsine asi
9.06.2012	Eesti Päevaleht	Viimased uudised rindelt
10.06.2012 (16.22)	Postimees online	Meikar: erakonnad on mustast rahast sõltuvuses
11.06.2012	Postimees	Probleeme on, aga muidu on okei
11.06.2012	Postimees	Juhtkiri: sisedemokraatiaga meil probleeme ei ole
11.06.2012	Postimees	Andrus Ansip: poliitikas on valdav ausus
11.06.2012	Postimees	Silver Meikar: erakonna rahastamine tuleb lõpuni ja ausalt selgeks rääkida
11.06.2012	Eesti Päevaleht	Silver Meikar palvisüldkogul hukkamõistu
11.06.2012 (10.02)	ERR portaal	Äripäev süüdistab Reformi kampaaniakuludega vassimises
11.06.2012 (21.41)	ERR portaal	Leib: Reformierakond jättis kasutamata hea võimaluse mainet parandada
12.06.2012	Postimees	Meikar ja oivik

12.06.2012 (09.18)	Delfi	Prokuratuuri üleskutse peale on võõra raha annetamist käinud üles tunnistamas mitmeid inimesi
14.06.2012	Eesti Päevaleht	Daniel Vaarik: Sõimamiskultuur vohab Eestis
15.06.2012	Postimees	Erakonnad peegli ees
15.06.2012 (15.40)	ERR portaal	Ansip: Meikar ei ole usaldusväärne inimene
17.06.2012 (12.43)	ERR portaal	Oviir: mida vähem seadusi seda parem
17.06.2012 (16.50)	ERR portaal	Meikar: Ansip jätkab isiklikke rünnakuid
21.06.2012	Postimees	Jõks paneks erakondade seaduse rahvahääletusele
21.06.2012 (11.06)	Delfi	Reformierakon pole Meikarti annetustest loobunud
22.06.2012	Postimees	Juhtkiri: kuu rahastamiskandaalist, ausa aruteluni pole jõutud
27.06.2012	ERR portaal	Reformierakond kaebas Äripäeva mitme artikli pärast kohtusse
28.06.2012	Eesti Päevaleht	Rait Maruste: Anonüümne annetamine pole patt. Piirang vähendab vabadsut
29.06.2012	Postimees	Juhtkiri: ambitsioonikas riigireform, mis rahustab Silvergate'i
29.06.2012	ERR portaal	Toobal toetab Michali riigireformi algatust
29.06.2012 (07.21)	ERR portaal	Michal töötab välja riigireformi kava
29.06.2012 (22.37)	ERR portaal	Reformierakond kaalub liikmemaksude otsekorralduslepingute sõlmist
30.06.2012	Postimees	Tänavaküsitlus: mida arvate justiitsminister Kristen Michali ideest kaotada riigireformi käigus maavanemad?
30.06.2012	Postimees	Parlamendiparteid said liikmetelt vaid 57 000 eurot
30.06.2012	Postimees	Martin Kala: erakonnad harjumuste ikkes
5.07.2012	Äripäev	Ansip kaebas Öhtulehe kohtusse
05.07.2012 (13.07)	Postimees online	Ansip: kohtulahend võiks anda võtme ajakirjanduse mõistmiseks
7.07.2012	Postimees	Silver Meikar: Lõpuks saan teha, mis meeldib
16.07.2012	Postimees	Opositsiooni kassat aitavad täita saadikud
16.07.2012	Postimees	Juhtkiri: usk taevamannasse
23.07.2012	Postimees	Juhtkiri: Silvergate muutusteta
25.07.2012	Eesti Päevaleht	Kõige populaarsem jõud: pettunute partei
30.07.2012	Eesti Päevaleht	Justiitsminister Michal "unustas" eetikanormi, mille ta ise poliitikutele seadis.
30.07.2012 (10.18)	Postimees online	Michalile ja Lillole esitati kahtlustus
31.07.2012	Eesti Päevaleht	Kristen Michali ja Reformierakonna rahasaaga võimalikud lahenduskäigud
31.07.2012	Eesti Päevaleht	Juhtkiri: Uurime iseennast
31.07.2012 (13.17)	Postimees online	Reformierakonna toetus tõusis pooleteise aasta kõrgeimale tasemele
1.08.2012	Postimees	Rahvaesindajad asusid eetikakoodeksit looma
1.08.2012	Postimees	Kristen Michal hoiab portfelist kinni
1.08.2012	Postimees	Juhtkiri: puudub riigimehelikkus
1.08.2012	Eesti Päevaleht	Michal põhjendas vaikimist uurimise erapooletusega
2.08.2012	Postimees	Kristen Michal läks puhkusele
2.08.2012	Eesti Päevaleht	Kristen Michal: " "*
2.08.2012 (12.11)	Eesti Päevaleht online	Video: Michal hakkas rääkima!
2.08.2012	Eesti Päevaleht	Kristen Michal: kahtlustus on ainult Meikari artikli põhjal
3.08.2012	Postimees	Kahtlustus puudutab vaid Meikari väiteid
3.08.2012	Postimees	Prokuratuur sai keskerakondlastelt kuriteoteate
03.08.2012 (13.00)	ERR portaal	Juhan Kivirähk: rahastamiskandaali fookus on paigast ära läinud
4.08.2012	Postimees	Michali valik
4.08.2012	Postimees	Ansip: Michalil pole põhjust tagasi astuda
4.08.2012	Eesti Päevaleht	Oravate vaevaline viinaravi
6.08.2012	Postimees	Miks press Michalit ei usu? I osa

6.08.2012	Eesti Päevaleht	Kuidas (eks)peaministri kandidaat tulevasi sulisid ametis hoiab
7.08.2012	Postimees	Miks press Michalit ei usu? II osa
10.08.2012	Postimees	Maine kui paine
10.08.2012	Postimees	Ahto Lobjakas: õnne viimaseks veerandsajandiks?
10.08.2012 (13.07)	Delfi	FOTOD: Keit Pentuse pulm on kui muinasjutt
10.08.2012 (21.31)	ERR portaal	Toomla: valitsus satub ohtu vaid Reformierakonna süüdistuse korral
16.08.2012	Postimees	Reinsalu: Michal on Ansipi vastutus
22.08.2012	Postimees	Tõnis Saarts: kolm kuud Silvergate'st - miks nii vähe tulemusi?
22.08.2012	Postimees	Juhtkiri: rahastamiskandaal - kulunud on terve kvartal
22.08.2012 (8.00)	ERR portaal	Pettai: poliitskandaalid ei vii rahvast tegudele liidri ega eesmärgita Reformierakonna rahastamiskandaal algas kolm kuud tagasi, kas olete rahul seniste arengutega?
23.08.2012	Postimees	
23.08.2012	Eesti Päevaleht	Michali ja Lillo kriminaalasja raames on uuritud ka tunnistajate pangakontosid
24.08.2012 (12.24)	ERR portaal	Toomla: Reformierakonnale tõi toetuse tegelemine ESM-iga
24.08.2012 (13.30)	ERR portaal	Tamkivi: rahastamiskandaal pigem koondas Reformierakonna toetajaid
24.08.2012 (19.59)	ERR portaal	Samost: opositsioonierakonna ei vasta ootustele
27.08.2012	Postimees	Kristen Michali juhtum triivib kohtu poole
29.08.2012	Postimees	Rahastamiskandaalist võib hargneda pistiselugu
29.08.2012 (11.13)	Delfi	Kalle Pallin sai kahtlustuse kahes kriminaalkuriteos
30.08.2012	Postimees	Rait Maruste: abiks avalikele hukajatele
06.09.2012 (20.57)	Postimees online	Aaviksoo: rahastamiskandaal ei puuduta vaid Reformierakonda
07.09.2012 (13.00)	ERR portaal	Jakobson: Silver Meikari kandidatuur on nädala poliitnali
08.09.2012 (06.00)	Delfi	Priit Hõbemägi: Skandaali anatoomia ehk miks sai minister Michalist patuoinas?
10.09.2012	Postimees	Kaja Kallas: riigikoguetikakoodeks - mida oodata?
10.09.2012	Eesti Päevaleht	Riigikogu ootab ees karm ja tuliseid väitlusi sisaldav poliitaasta
10.09.2012	Eesti Päevaleht	Demokraatia tõsisemad ohud
10.09.2012 (12.57)	ERR portaal	Juristide liit: erakondade rahastamine peab korda saama
10.09.2012 (13.42)	Delfi	Sotsid otsivad Michali umbusaldamiseks toetushäali
10.09.2012 (15.43)	Delfi	Preident Ilvese kõnest riigikogulastele kõlas soovitus Kristen Michal tagandamiseks
10.09.2012 (16.22)	Delfi	Juhtkiri: Uue poliitaasta kaks olulisemat teemat - eetikakoodeks ja erakondade rahastamine
11.09.2012 (21.49)	ERR portaal	Jõks: parteide kulude vähendamine viiks janu ebaseadusliku raha järele
13.09.2012 (13.00)	Delfi	Kristen Michal: olen Ilvese kõnele mõelnud, aga ootan uurimise tulemusi ära
14.09.2012 (14.31)	Delfi	Jüri Adams: parteide rahastamine on poliitilise korruptsiooni võtmeküsimus
18.09.2012 (10.39)	Delfi	Sotsiaaldemokraatliku erakonna umbusaldusavaldus justiitsminister Kristen Michalile
19.09.2012 (23.55)	Postimees online	Mikser: Michal on tagasiastumisega lootusetult hiljaks jäänud
21.09.2012	Postimees	Tarmo Jüristo: vabakond annab poliitikale avarust, sidusust ja hõlmatavust
22.09.2012	Postimees	Juhtkiri: Neli kuud Reformierakonna rahastamiskandaali algusest
22.09.2012 (13.34)	ERR portaal	Reformierakond langusest: mõneprotsendine kõikumine on tavapärane
25.09.2012	Lääne Elu	Lauri Luik - kolmkümmend viis küsimust, seitse vastust
28.09.2012 (06.00)	Delfi	Juku-Kalle Raid: Iga partei teeb oma hunniku papiga, mis pähe tuleb, aru ei anta kellelegi
1.10.2012	Postimees	Erakonnaline seisukord
5.10.2012	Postimees	Siim Kallas: demokraatia on valik halva ja halvema vahel
15.10.2012	Postimees	Reformierakonna annetused kuivasid kokku
15.10.2012	Postimees	Mikser kutsub dogmadest loobuma
15.10.2012 (11.01)	Postimees online	Prokuratuur lõpetas Reformierakonna rahastamise kriminaalasja
15.10.2012 (12.06)	ERR portaal	Reformierakond võitis kohtus valeandmeid esitanud Äripäeva

15.10.2012 (14.02)	ERR portaal	Reformierakonnale kohtu kaotanud Äripäev peab kohtuotsust soodsaks
15.10.2012 (15.03)	Postimees online	Kristen Michali ja Kalev Lillo avaldus
15.10.2012 (15.36)	Delfi	LOE Meikari tunnistust prokuratuuris: Lillol oli portfelli ümbrikke täis
15.10.2012 (15.24)	Delfi	Ansip: kriminaalasjast põhjustatud kannatusi ei korva keegi
15.10.2012 (14.56)	Postimees online	Michal Meikarile kättemaksu ei ihu
15.10.2012 (16.54)	Postimees online	Tunnistaja: Kallakas õpetas, kuidas raha panka panna Loe: reformierakondlaste selgitusi suurannetuste kohta: säästsin, laenasin ämmalt, võtsin seifist, müüsin kulda jne
15.10.2012 (17.02)	Delfi	
15.10.2012 (12.42)	ERR portaal	Meikar: mu eesmärk polnud kellegi kohtus süüdimõistmine
15.10.2012 (20.15)	ERR portaal	Luts: must raha tuleb erakondade varjatud lobigruppidele
16.10.2012	Postimees	Prokurör Heili Sepp: tunnistajate vastutusele võtmine on välistatud
16.10.2012	Postimees	Kuus inimest kinnitasid Silver Meikari versiooni
16.10.2012	Postimees	Mikk Salu: Reformierakond väljus kapist
17.10.2012	Postimees	Juhtkiri: Kriminaalasi lõpetatud: kahtlus jääb, lootus jääb
16.10.2012 (12.47)	Delfi	Ajalehed on ühel meelel: prokuratuuri otsus ei tõesta Michali ja Lillo süütust
16.10.2012	Postimees	Silver Meikar: lukk on looma jaoks
16.10.2012	Eesti Päevaleht	Juhtkiri: Poliitika maine sai pleki juurde
16.10.2012	Eesti Päevaleht	Silvergate'i suurim kaotaja: Michal, Meikar või Sina?
16.10.2012	Eesti Päevaleht	Silver Meikar: Eesti Vabariigi ministrid ja riigikogu liikmed on valetanud
16.10.2012 (17.16)	ERR portaal	Ansip: Meikari jutust olnuks tähtsamat uurida
16.10.2012 (21.56)	ERR portaal	Riigikogu jätkab erakondade rahastamise teema arutamist
16.10.2012 (17.49)	Delfi	Ene Ergma: riigikogul poliitikute tegude uurimiseks tahet jagub
17.10.2012	Postimees	Riik kuu peal
17.10.2012	Eesti Päevaleht	Michal: kahtlustatava märk on raske ega kao kuhugi
17.10.2012	Postimees	Keegi valetab avalikult või häbitult
17.10.2012 (12.43)	Eesti Ekspress	VANA KULD: NO99 - Reformierakonna juhatuse koosolek
17.10.2012(13.54)	ERR portaal	Ansip erakondade rahastamisest: mida tahetakse saavutada?
18.10.2012 (08.30)	ERR portaal	Saarts: Reformierakonna rahastamiskandaali kolm põhjapanevat tulemit
18.10.2012	TV3	KOLMERAUDNE
19.10.2012 (13.36)	ERR portaal	Mari-Liis Jakobson: tagasi astuda = läbi kukkuda?
19.10.2012	Eesti Päevaleht	Vaikiv või kur ajastu?
20.10.2012	Postimees	Prokuröri võitlus õigluse eest
22.10.2012	Eesti Päevaleht	Silvergate'i ülekuulamise protokollid
22.10.2012 (12.53)	Delfi	DELFI VIDEO: Michal süüdistab Meikarit omahuvi taga ajamises
23.10.2012 (11.33)	ERR portaal	Reformierakond soovib kõik Meikari annetused anda heategevuseks
23.10.2012 (17.06)	ERR portaal	Reformierakond kaalub Silver Meikari väljaheitmist
23.10.2012 (20.16)	ERR portaal	Rain Kooli: Reformierakond algatas inetu kättemaksuoperatsiooni
23.10.2012	ETV	Vabariigi Kodanikud
24.10.2012	Postimees	Juhtkiri: sõnumitooja tapmine
24.10.2012 (12.19)	Postimees online	Reformierakond viskas Meikari maine kahjustamise pärast parteist välja
24.10.2012 (12.57)	ERR portaal	Vaarik: mustast rahast vaikijad annavad allkirja valetamisele DELFI VIDEO: Ansip: Meikarile ei saanud uut võimalust anda, kuna rahva kannatus on katkenud
24.10.2012 (13.46)	Delfi	
24.10.2012 (14.34)	Delfi	Pada Kesk, Katel Reform
24.10.2012 (17.10)	Delfi	Kas Ansip oli pahane, et Meikar viis annetuse parteikassa asemel perekonnale?
24.10.2012 (18.47)	ERR portaal	Saarts: reformierakonna võrdlemine Keskerakonnaga on põhjendatud
25.10.2012 (12.35)	ERR portaal	Lukas peab Meikari Reformierakonnast välja heitmist üllatavaks

25.10.2012 (15.56)	ERR portaal	Reinsalu: reformierakondlaste selgitused mõjuvad naljajutuna
25.10.2012 (16.58)	ERR portaal	Mikser: Meikari asemel peaks keskenduma raha päritolu küsimusele
25.10.2012 (20.11)	ERR portaal	Ajaloolane võrdles Meikari väljaviskamist näidishukkamisega
25.10.2012 (15.54)	Postimees online	Reformierakond tõrjub meelevaldajaid oma peakontori eest
25.10.2012 (17.36)	Postimees online	Toomas Hendrik Ilves: parteide keelatud rahastus toogu kriminaalkaristuse
26.10.2012	Eesti Päevaleht	Rait Maruste: prokuratuur läks protokollide avalikustamisega liiale
26.10.2012	Eesti Päevaleht	Reinsalu: probleem pole uurijates, vaid poliitikutes
26.10.2012	Postimees	Komisjon: Meikari annetus tuleb kanda riigieelarvesse
26.10.2012 (12.43)	ERR portaal	Juhan Kivirähk: Eestis kipub domineerima "kõvade meeste" retoorika
26.10.2012 (14.55)	Äripäev online	Ansip: valdav osa ostudest tehaksegi sularahas
26.10.2012 (15.16)	Delfi	FOTO: Reformierakonna kontori seina soditi, liberaalse maalimavaate tutvustamise üritus jäi aga ära
27.10.2012	LP	Kes neid valib?
28.10.2012 (10.51)	ERR portaal	Rull: Meikari välja heitmine oli erakonna poolt mõistlik lahendus
29.10.2012	Postimees	Lugejate kirjad
29.10.2012	Eesti Päevaleht	Rein Raud: Back in the USSR
29.10.2012	Eesti Päevaleht	Valitsuspartei jätkab valitsemist häbis ja omaenese puhtud mullis
29.10.2012 (16.34)	ERR portaal	Reformierakonna kontori ees avaldas poolsada inimest meelt
29.10.2012 (20.20)	ERR portaal	Ligi: akna all kraaklemine ja seinte sodimine ei meeldi kellelgi
29.10.2012	Müürileht	Meelevaldamise kultuuritusest eestlaste seas
30.10.2012	Eesti Päevaleht	Skandaal pani Reformierakonna annetajate rahakotirauad lukku
30.10.2012	Eesti Ekspress	Asutajaliikme avalik lahkumiskiri Reformierakonnast
30.10.2012 (13.55)	Delfi	DELFI VIDEO: Ansip ei nõustu Rein Raua arvamusel ühiskonda valitsevatest moraalsetest väärtustest
30.10.2012 (16.14)	ERR portaal	Ansip: arvamusihiidrid võiks tugineda faktidele
31.10.2012	Kaja Kallase blogi	Mõned mõtted seoses skandaaliga
1.11.2012	Eesti Ekspress	Kaja Kallas: Inimesed, kes on teinud vea, peavad võtma vastutuse
01.11.2012 (13.39)	Delfi	Jürgen Ligi: mina ei ole suur eetikakoodeksi toetaja, peaminister on
01.11.2012 (15.50)	Postimees online	Ansip: Reformierakond ei eita probleeme erakondade rahastamisel
1.11.2012	Postimees	Poliitikut tahavad jõuametitele päitsed pähe panna
1.11.2012	TV3	KOLMERAUDNE
1.11.2012 (21.33)	ERR portaal	Ilves: poliitikut peaksid vajadusel oma vigu tunnistama
01.11.2012 (22.39)	Postimees online	Tamkivi: Reformierakond pole probleemi eitanud
1.11.2012	Lääne Elu	Küsimus: Mis tunne on praegu olla Reformierakonna liige?
2.11.2012	Postimees	Juhtkiri: aga poliitika ei ole teater, ega ju?
2.11.2012	Postimees	Eetikakoodeksisaatus kriitika tõttu lahtine
2.11.2012	Postimees	Kallas kritiseeris erakonna käitumist rahastamiskandaalis
2.11.2012	Eesti Päevaleht	Kas avalik arvamus on meedia või küsitlus?
2.11.2012	Eesti Päevaleht	Valimismasinas
02.11.2012 (21.00)	ERR portaal	Kaja Kallas hoiatas Reformierakonda
02.11.2012 (13.00)	ERR portaal	Mari-Liis Jakobson: inimeste usaldus valitsuse vastu, faktitäpselt
3.11.2012	Postimees	Mikk Salu: Keegi valetab
3.11.2012	Eesti Päevaleht	Luman soovib muutust parteide rahastamises
03.11.2012 (20.04)	Äripäev online	Sõõrumaa: Meikar tulnuks esmalt kinni panna
03.11.2012 (08.26)	Delfi	Reformierakondlane: skandaal tuleb erakonnale vaid kasuks
03.11.2012 (08.47)	Delfi	Priit Hõbemägi: Reformierakonnal vesi mundaeni
5.11.2012	Postimees	Enn Vetemaa: mure on

05.11.2012 (16.00)	ERR portaal	Kadi Viik: Jürgen Ligi ja räakiva koera sündroom
05.11.2012 (18.47)	Postimees online	SDE nõuab erakorralisi valimisi
05.11.2012 (19.45)	ERR portaal	Demokraadid tahava erakorraliste valimiste asemel Ansipi taandumist
6.11.2012	Postimees	Liia Hänni: milleks meile erakonnad?
06.11.2012 (09.55)	Delfi	Mikser Kinnitab sotside rahastamise puhtust tema juhtkonnas oleku ajal
06.11.2012 (12.19)	Postimees online	Korobeinik: Reformierakond peab seletusi andma
06.11.2012 (19.01)	Postimees online	Kaja Kallase püsitatu jättis oravapealikud kidakeelseks
7.11.2012 (17.28)	ERR portaal	Ligi: eilset koosolekult lahkuti kergema südamega
7.11.2012	Postimees	Juhtkiri: Nagu toolide ümbertõstmine Titanicu pardal*
7.11.2012	Postimees	Koopaoravad kogunesid rahaasju arutama
07.11.2012 (17.43)	Delfi	Naispoliitikut peavad Ligi väljaütlemisi seksistlikuks ja matslikuks
8.11.2012	Postimees	Demokraatia ja Jürgen Ligi sportlik keha
8.11.2012	Postimees	Oravapartei tipud said riigi toel portreefilmid
8.11.2012	TV3	KOLMERAUDNE
8.11.2012	TV3	KOLMERAUDNE
8.11.2012	Eesti Päevaleht	Ürgmehe üleolek
09.11.2012 (07.17)	Delfi	Parteid täidavad läbi riigifirmade enda rahakotti
09.11.2012 (18.31)	ERR portaal	Erakonna moodustamine töötab muutuda lihtsamaks
12.11.2012	Eesti Päevaleht	Vaprad rüütli ja lambakari
12.11.2012	Eesti Päevaleht	Sõna ilust vaataja silmades
12.11.2012	Eesti Päevaleht	Juhtkiri: MISA juhtimine vajab puhastust
12.11.2012	Postimees	Andres Ammas: Ansip võiks taanduda
12.11.2012 (16.18)	Postimees online	Jaak Jõerüüt astus Reformierakonnast välja
13.11.2012	Postimees	Oravate sünnipäev kriisiõhkkonnas
13.11.2012 (18.38)	Delfi	VIDEO ja FOTOD: Tartus Reformierakonna kontori juures avaldas meelt muljetavaldav hulk inimesi
13.11.2012 (14.00)	Postimees online	Meeleavaldajad viisid Reformierakonna sünnipäevakingi Tartu meerile
13.11.2012 (19.34)	ERR portaal	Toots: Reformierakonda aitaks praeguste juhtide tagasiastumine
13.11.2012	Eesti Päevaleht	Valekaartidega mäng poliitikas
14.11.2012	Eesti Ekspress	Palju õnne! Reformierakond sai 18! Kolm valusat küsimust erakonna veteranidele
14.11.2012	Postimees, EPL, Delfi	Harta 12
14.11.2012 (18.00)	ERR portaal	Aktivistid: me ei taha lõhkuda ega riiki kukutada vaid kuulnud saada.
14.11.2012 (19.47)	ERR portaal	Rõivas: olen nõus enamikule Harta 12 ettepanekutele alla kirjutama
14.11.2012 (20.19)	ERR portaal	Ansip: harta on samm sisulise debati suunas
15.11.2012	Postimees	Anvar Samost: parlamendi alternatiiv?
15.11.2012	Postimees	Toomas Hendrik Ilves: kellelgi ei ole õigust demokraatiat kaaperdada
15.11.2012	Postimees	Juhtkiri: aeg mõelda, kuidas liikuda edasi
15.11.2012	Eesti Päevaleht	Kes kaaperdas demokraatiat?
15.11.2012	Eesti Päevaleht	Eesti vajab isikuvalimisi
15.11.2012	Eesti Päevaleht	Marju Lauristin: Eesti parteisüsteem on ummikus
15.11.2012	Eesti Päevaleht	Juhtkiri: Kriis, mis ei lähe üle
15.11.2012 (10.18)	ERR portaal	Andres Tarand: Harta 12 on kui valguskiir pimeduseriigis
15.11.2012 (10.34)	ERR portaal	Saar: inimesed ei taha olla poliitikas passiivsed
15.11.2012 (13.58)	ERR portaal	Andrus Ansip: "Jah, ma vabandan"
15.11.2012 (19.30)	ERR portaal	Keit Pentus-Rosimannus: nüüd on aeg emotsioonid tagaplaanile jätta
16.11.2012	Postimees	Mikk Salu: demokraatia lõpp?
16.11.2012 (14.02)	ERR portaal	Reformierakond: oleme toiminud õppinud

17.11.2012	Postimees	Pentus-Rosimannus: õpime kriitikast
17.11.2012	Postimees	Hartakirjutajad
17.11.2012	Postimees	Jaak Valge: demokraatia versus dikatuur
17.11.2012	LP	Jõudu meeleavaldajatele!
17.11.2012 (12.18)	Delfi	Tõnu Viik: Reformierakonnale hakkab vist olukorra tõsidus kohale jõudma
18.11.2012(08.46)	ERR portaal	Reformierakond kandis Meikari vahendatud annetused riigieelarvesse
19.11.2012	Postimees	Meie sisemine hiinlane
19.11.2012	Postimees	Annetaja: Asjad vajasid ajamist
19.11.2012	Postimees	Lugeja kiri
19.11.2012 (12.32)	ERR portaal	Saarts: eelarvest parteidele antava raha vähendamine üksi ei toimi
19.11.2012 (13.50)	ERR portaal	Rain Kooli: oravate suhteteraapia
19.11.2012 (15.35)	ERR portaal	Maruste: parteide eelarvelise rahastamiseta ähvardaks Eestit Läti saatust
20.11.2012	Postimees	Andres Herkel: Demokraatia pole veel kaaperatud
20.11.2012 (20.14)	ERR portaal	Muuli: ei tohi leppida olukorraga, kus riiki valitsevad valetajad
21.11.2012	Eesti Päevaleht	Parteide võimalus näidata tegelikku tahet: võtta riigilt kolmandiku võrra vähem raha
21.11.2012	Postimees	Reformierakondlubaks partei luua 500 liikemga
21.11.2012	Postimees	Iivi Anna Masso: meiega või meie vastu
21.11.2012	Eesti Päevaleht	Juhtkiri: President Ilvese liimimiskatsed
21.11.2012 (17.46)	ERR portaal	Erakonnapoliitika debatis loodetakse tulemuseni jõuda jaanipäevaks
22.11.2012	Postimees	Võim halvab inimese
22.11.2012	Postimees	Juhtkiri: jääkeldri protsess
22.11.2012	Eesti Päevaleht	Ümarlaud loodab, et jaanipäevaks võiks tulemusi näha
22.11.2012	Eesti Päevaleht	Oravad Koonderakonna rajatud õpperajal
22.11.2012	Eesti Päevaleht	Juhtkiri: Ümaravõitu kriisiravi
24.11.2012 (10.57)	Delfi	Siim Kallas: Reformierakond on teinud rahastamiskriisi lahendamisel vigu
26.11.2012	Postimees	Harta ei lahenda poliitskandaale
26.11.2012	Postimees	Mari-Liis Jakobson: populismi kahe teraga mõök
26.11.2012	Eesti Päevaleht	Sisuline vabanduse palumine näitab inimese tugevust
27.11.2012	Äripäev	Rosimannuseid ähvardab suur võlanõue
28.11.2012	Postimees	Igor Gärzin häiritud ERRi ülemäärasest kriitikast
30.11.2012	Eesti Päevaleht	Eesti oligarhia
1.12.2012	Eesti Päevaleht	Vastandun ikka!
1.12.2012	Postimees	Juhtkiri: Lumi ei kata, aeg ei paranda
1.12.2012	Postimees	Astok: Reformierakond vajab meeleparandust
1.12.2012	Postimees	kahigem!
3.12.2012	ERR portaal	Uuring: vaid 10% inimestest usub Michali süütust rahastamiskandaalis
4.12.2012	Eesti Päevaleht	Mart Laar: valitsus peab oskama inimestele vastu tulla
04.12.2012 (12.49)	Delfi	Pentus-Rosimannus: Reformierakond võiks esitada meerika Allar Jõksi
6.12.2012	Postimees	Jääkeldrist ja jääminekust
6.12.2012	Postimees	Alo Raun: president ja Michalgate
06.12.2012 (13.00)	ERR portaal	Ansip Michalist: ükskord otsused langetatakse
06.12.2012 (17.33)	Delfi	Juhtkiri: Michal jättis kahtlused õhku
7.12.2012	Postimees	Juhtkiri: parteimehelik tagasiastumine
7.12.2012	Postimees	Miks Michal tagasi asuts?

LISA 3 Kvalitatiivse kontentanalüüsi meediaktekstid (kõneaine kategooriate loomiseks)

Kuupäev	Artikli pealkiri	Teksti koodid
22.05.2012	Silver Meikar: erakondade rahastamisest. Ausalt	T1
23.05.2012	Annetuste kahtlane muster	T2
23.05.2012	Pesupäev	T3
23.05.2012	Juhtkiri: umbes parteitoad	T4
23.05.2012	Silver Meikar ootas eile kannatamatult imet	T5
23.05.2012	Michal ähvardab Meikarit suure kahjunõudega	T6
23.05.2012	Juhtkiri: salaraha läheb haisema	T7
24.05.2012	Usun, ei usu...	T8
24.05.2012	Juhtparteis voolab raha ajadena	T9
24.05.2012	Annetajate varjamine on erakondade vana komme	T10
24.05.2012	Jüri Möis: arvan, et Meikari jutt on tõsi	T11
24.05.2012	Prokuratuur pakub skeemitajaile tehingut	T12
24.05.2012 (15.00)	Ansip: parteide rahastamises tuleks seadustada tegelik olukord	T13
24.05.2012 (16.37)	Prokuratuurile on endast teada andnud mitu rahastamisskeemis osalenut	T14
25.05.2012	Ahto Lobjakas: kapist välja	T15
25.02.2012	Michal peab tagasi astuma	T16
25.05.2012	Michal: ministriametis taandumine tähnedaks süü omaksvõttu	T17
25.05.2012	Juhtkiri: Huvide konflikt	T18
25.05.2012	Rene Leiner: Meikari juhtumi tüsistused	T19
26.05.2012	Omanimelise skandaali mees	T20
26.05.2012	Ene Ergma: me ei ole kõik sellised	T21
29.05.2012	Rein Taagepera: justiitsministril oleks mõistlik oma ametikohalt taanduda	T22
29.05.2012	Eksitav pilt Eestist	T23
30.05.2012	Juhtkiri: Nõu Michalile ja Toobalile	T24
30.05.2012	Probleemi keskmes on kampaaniate rahastamine	T25
30.05.2012	Seadus kehtib igaühele	T26
31.05.2012	Erakondade kobarannetused kõndisid riigikoguga ühte jalga	T27
31.05.2012	Juhtkiri: erakonnasüsteem vajab puhastamist	T28
31.05.2012	Reformierakonna kesktasemel tõstab pead rahulolematust	T29
1.06.2012	Silver Meikar: jah, Kilk rahastas mind. Samuti Villu Parvet	T30
2.06.2012	Kisa nagu naiste saunas	T31
2.06.2012	Varajatud annetus on altkäemaks	T32
5.06.2012	Ülestunnistusest vastutusele	T33
6.06.2012	Mihkel Mutt: Puhtukeste parteid ei ole ega tule	T34
9.06.2012	Viimased uudised rindelt	T35
11.06.2012	Probleeme on, aga muidu on okei	T36
11.06.2012	Juhtkiri: sisedemokraatiaga meil probleeme ei ole	T37
11.06.2012	Silver Meikar palvisüldkogul hukkamõistu	T38
15.06.2012	Erakonnad peegli ees	T39
21.06.2012	Jõks paneks erakondade seaduse rahvahääletusele	T40
28.06.2012	Rait Maruste: Anonüümne annetamine pole patt. Piirang vähendab vabadsut	T41
05.07.2012 (13.07)	Ansip: kohtulahend võiks anda võtme ajakirjanduse mõistmiseks	T42
1.08.2012	Juhtkiri: puudub riigimeheliikkus	T43
2.08.2012	Kristen Michal: kahtlustus on ainult Meikari artikli põhjal	T44

3.08.2012	Kahtlustus puudutab vaid Meikari väiteid	T45
4.08.2012	Michali valik	T46
6.08.2012	Kuidas (eks)peaministrikandidaat tulevasti sulisid ametis hoiab	T47
7.08.2012	Miks press Michalit ei usu? II osa	T48
10.08.2012	Maine kui paine	T49
10.08.2012	Ahto Lobjakas: õnne viimaseks veerandsajandiks?	T50
22.08.2012	Tõnis Saarts: kolm kuud Silvergate'st - miks nii vähe tulemusi?	T51
30.08.2012	Rait Maruste: abiks avalikele hukkajatele	T52
16.10.2012	Kuus inimest kinnitasid Silver Meikari versiooni	T53
16.10.2012	Mikk Salu: Reformierakond väljus kapist	T54
16.10.2012	Silver Meikar: lukk on looma jaoks	T55
17.10.2012	Riik kuu peal	T56
17.10.2012	Keegi valetab avalikult või häbitult	T57
18.10.2012 (08.30)	Saarts: Reformierakonna rahastamiskandaali kolm põhjanevat tulemit	T58
18.10.2012	TV3 KOLMERAUDNE (Kristen Michal)	T59
19.10.2012	Vaikiv või kur ajastu?	T60
24.10.2012 (13.46)	DELFI VIDEO: Ansip: Meikarile ei saanud uut võimalust anda, kuna rahva kannatus on katkenud	T61
27.10.2012	Kes neid valib?	T62
29.10.2012	Rein Raud: Back in the USSR	T63
29.10.2012	Valitsuspartei jätkab valitsemist häbis ja omaenese puhtud mullis	T64
8.11.2012	Oravapartei tipud said riigi toel portreefilmid	T65
8.11.2012	TV3 KOLMERAUDNE (Valdo Randpere)	T66
8.11.2012	TV3 KOLMERAUDNE (Allar Tankler, Ivo Rull)	T67
13.11.2012	Oravate sünnipäev kriisiõhkkonnas	T68
14.11.2012	Harta 12	T69
15.11.2012	Kes kaaperdas demokraatia?	T70
15.11.2012	Juhtkiri: Kriis, mis ei lähe üle	T71
15.11.2012 (19.30)	Keit Pentus-Rosimannus: nüüd on aeg emotsioonid tagaplaanile jätta	T72
16.11.2012	Mikk Salu: demokraatia lõpp?	T73
21.11.2012	Iivi Anna Masso: meiega või meie vastu	T74
22.11.2012	Võim halvab inimese	T75
30.11.2012	Eesti oligarhia	T76
1.12.2012	Vastandun ikka!	T77
1.12.2012	Astok: Reformierakond vajab meeleparandust	T78
4.12.2012	Mart Laar: valitsus peab oskama inimestele vastu tulla	T79
6.12.2012	Jäakeldrist ja jääminekust	T80
6.12.2012	Alo Raun: president ja Michalgate	T81

LISA 4: Kvantitatiivse kontentanalüüsi kodeerimisjuhend

A: Artikli tunnused

A1: Ilmumise kuupäev

A2: Väljaanne

A3: Autor (nimi)

A3: Pealkiri vabatekstina

A3: Žanr

1. Uudis, uudisnupp
2. Arvamuslugu
3. Intervjuu
4. Toimetusepoolne seisukohavõtt (juhtkiri, repliik)
5. Muu

B: Sisu

B1: Artikli sõnum vabatekstina

B2: Hinnang Reformierakonna tegevusele

1. Neutraalne, hinnang puudub
2. Selgelt positiivne
3. Pigem positiivne
4. Pigem negatiivne
5. Selgelt negatiivne
6. Positiivne ja negatiivne tasakaalus

B2.1. Hinnangu olemasolul seda iseloomustav tsitaat vabatekstina

B2.2 Hinnangu olemasolul hinnangu andja

1. Poliitik
  - 1.1. Reformierakonna liige
  - 1.2. Teiste erakondade liikmed
  - 1.3. Parteitu
2. Ajakirjanik
3. Arvamusliider
4. Ekspert

B3: Hinnang Silver Meikari tegevusele

1. Neutraalne, hinnang puudub
2. Selgelt positiivne
3. Pigem positiivne
4. Pigem negatiivne
5. Selgelt negatiivne
6. Positiivne ja negatiivne tasakaalus

B3.1. Hinnangu olemasolul seda iseloomustav tsitaat vabatekstina

B3.2 Hinnangu olemasolul hinnangu andja

1. Poliitik
  - 1.1. Reformierakonna liige
  - 1.2. Teiste erakondade liikmed
  - 1.3. Parteitu
2. Ajakirjanik
3. Arvamusliider
4. Ekspert

B4: Hinnang Kristen Michali tegevusele

1. Neutraalne, hinnang puudub
2. Selgelt positiivne
3. Pigem positiivne
4. Pigem negatiivne
5. Selgelt negatiivne
6. Positiivne ja negatiivne tasakaalus

B4.1. Hinnangu olemasolul seda iseloomustav tsitaat vabatekstina

B4.2 Hinnangu olemasolul hinnangu andja

1. Poliitik
  - 1.1. Reformierakonna liige
  - 1.2. Teiste erakondade liikmed
  - 1.3. Parteitu
2. Ajakirjanik
3. Arvamusliider
4. Ekspert

LISA 5 Intervjuude kavad

Kärt Anvelt

1. Millal Teie jaoks rahastamisskandaal algas?
2. Milline oli teie meelest skandaali kulgemise etapid ja sõlmkohad?
3. Milliseid kõneaineid Teie skandaali puhul välja tooksite? Miks on need olulised?
4. Millist rolli Teie meelest mängis meedia antud skandaali kujunemisel?
5. Kuidas hindate meedia käitumist juhtumi valguses?
6. Kas teil ja teistel ajakirjanikel oli skandaali jooksul selge strateegia, kuidas juhtumit kajastatakse? Millises suunas peaks skandaal arenema? Milline? Millist joont EPL hoidis skandaali jooksul?
7. Millest tuleneb see, et skandaale sedavõrd suures mahus kajastatakse?
8. Kuidas seda toimetuses otsustatakse?
9. Kuidas näete erinevust EPLi ja Postimehe skandaali kajastuste vahel?
10. Millised olid teie isiklikud ootused ja sihid skandaali kajastades?
11. Kuidas on seotud skandaali kajastamine Teie jaoks ajakirjaniku ja kodaniku rolli tasakaaluga?
12. Kas soov oli skandaaliga seoses muuta poliitilist kultuuri?
13. Kui palju mängib rolli see, et skandaal toob lugejaid juurde ehk sellel on müüv jõud?
14. Kas toimetustes käidi pakkumas artiklite teemasid erinevate osapoolte poolt? (Ühe juhtumina toodi NO99 „Reformierakonna juhatuse koosolekul“ välja, et küsimused, mida Silver Meikarilt küsisid Kärt Anvelt ja Raimo Poom, käidi pakkumas enne Postimehele ja need viidi seejärel EPLi. Toojaks erakonna esindaja.)
15. Kuidas püüavad erakonnad meediakajastust skandaali jooksul mõjutada? Ka reformierakond?
16. Kuidas mõjutasid meedia käitumist ja kõneaine kujundamist Reformierakonna reaktsioonid ja käitumine?
17. Kuidas Teie hindate Reformierakonna tegevusest antud skandaali jooksul? Mis tehti õigesti ja mis valesti?
18. Milline oli Teie meelest rahastamisskandaali mõju Reformierakonna usaldusväärsusele?
19. Millisena näete laiemalt poliitiliste skandaalide rolli ühiskonnas? Mis mõju demokraatialle ja poliitilisele kultuurile?
20. Kas tahaksite ise midagi lisada?

Mikk Salu

1. Millal Teie jaoks rahastamiskandaal algas?
2. Milline oli Teie meelest skandaali kulgemise etapid ja sõlmkohad?
3. Milliseid kõneaineid Teie skandaali puhul välja tooksite? Miks on need olulised?
4. Millist rolli Teie meelest mängis meedia antud skandaali kujunemisel?
5. Kuidas hindate meedia käitumist juhtumi valguses?
6. Kas Teil ja teistel ajakirjanikel oli skandaali jooksul selge strateegia, kuidas juhtumit kajastatakse? Millises suunas peaks skandaal arenema? Milline? Millist joont Postimees hoidis skandaali jooksul?
7. Millest tuleneb see, et skandaale sedavõrd suures mahus kajastatakse?
8. Kuidas seda toimetuses otsustatakse?
9. Kuidas näete erinevust EPLi ja Postimehe skandaali kajastuste vahel?
10. Millised olid Teie isiklikud ootused ja sihid skandaali kajastades?
11. Mida lootsite saavutada enda kirjutatud aramuslugudega?
12. Kuidas on seotud skandaali kajastamine Teie jaoks ajakirjaniku ja kodaniku rolli tasakaaluga?
13. Kas soov oli skandaaliga seoses muuta poliitilist kultuuri?
14. Kui palju mängib rolli see, et skandaal toob lugejaid juurde ehk sellel on müüv jõud?
15. Kas toimetustes käidi pakkumas artiklite teemasid erinevate osapoolte poolt? (Ühe juhtumina toodi NO99 „Reformierakonna juhatuse koosolekul“ välja, et küsimused, mida Silver Meikarilt küsisid Kärt Anvelt ja Raimo Poom, käidi pakkumas enne Postimehele ja need viidi seejärel EPLi. Toojaks erakonna esindaja.)
16. Kuidas püüavad erakonnad meediakajastust skandaali jooksul mõjutada? Ka Reformierakond?
17. Kuidas mõjutasid meedia käitumist ja kõneaine kujundamist Reformierakonna reaktsioonid ja käitumine?
18. Kuidas Teie hindate Reformierakonna tegevusest antud skandaali jooksul? Mis tehti õigesti ja mis valesti?
19. Milline oli teie meelest rahastamiskandaali mõju Reformierakonna usaldusväarsusele?
20. Millisena näete laiemalt poliitiliste skandaalide rolli ühiskonnas? Mis mõju demokraatialle ja poliitilisele kultuurile?
21. Kas tahaksite ise midagi lisada?

Silver Meikar

1. Millal Teie jaoks rahastamiskandaal algas?
2. Milline oli Teie meelest skandaali kulgemise etapid ja peamised sõlmkohad?
3. Milliseid kõneaineid, teemasid Teie skandaali puhul välja tooksid? Miks on need olulised? (Michal vs Meikar, uskumine)
4. Kuidas jõudis laiemale pinnale?
5. Milline oli Teie meelest teie roll skandaali jooksul? Kas osaline või arvamusiider?
6. Kas Te tegevusel skandaali jooksul oli kindel strateegia? Milline?
7. Mis oli eesmärk kogu teemat avalikuks tuues?
8. Kas saavutasite oma eesmärgi skandaali avalikuks tuues?
9. Mis oli Teie meelest skandaali kulgemise juures üllatavat?
10. Milline oli Teie meelest meedia roll skandaali juures? Kas kujundab skandaali?
11. Kuidas Te hindate meedia käitumist skandaali jooksul?
12. Kuidas püüdsite ise meedia teemasid mõjutada?
13. Mida teate NO99 juhatuse koosolekul väidetud teema kohta, justkui oleks 1.juuni Anvelti ja Poomi esitatud küsimused viidud sinna Silver Pukki poolt?
14. Kuidas mõjutas Reformierakonna tegevus Teie tegevust ja vastupidi?
15. Kuidas Teie hindate Reformierakonna reaktsioone ja tegevust kogu skandaalile?
16. Milline oli Teie meelest rahastamiskandaali mõju Reformierakonna usaldusväärsele?
17. Millisena näete laiemalt poliitiliste skandaalide rolli ühiskonnas? Mis mõju demokraatialle ja poliitilisele kultuurile?
18. Kas tahaksite ise midagi lisada?

Kristen Michal

1. Millal Teie jaoks rahastamiskandaal algas?
2. Milline oli Teie meelest skandaali kulgemise etapid ja sõlmkohad?
3. Milliseid kõneaineid Teie skandaali puhul välja tooksite? Miks on need olulised?
(Michal vs Meikar, uskumine)
4. Mis viis teema laiemale poliitilise kultuuri ja demokraatia teemale?
5. Milline oli Teie meelest Teie roll skandaali jooksul?
6. Kas Teie tegevusel skandaali jooksul oli selge strateegia? Milline?
7. Kui rääkida nüüd erakonna tegevusest, siis milline oli partei strateegia kogu skandaali jooksul? Kuidas see välja töötati?
8. Millistest arusaamadest erakond lähtus?
9. Kas oli kokkulepe alguses vaikida?
10. Avalikkuses tõusis esile vastandumine Silver Meikarile, kas see oli koordineeritud kommunikatsioon? Kas kokku lepitud ja suunatud tegevus? Hiljem kuidas käituti?
11. Kas avalikkuse surve mõeldi ka kommunikatsiooni muutmisele?
12. Kuidas Teie hindate Reformierakonna reaktsioone ja tegevust kogu skandaalile?
13. Milline oli Teie meelest meedia roll skandaali juures?
14. Kuidas Te hindate meedia käitumist skandaali jooksul?
15. Meedia reageeris igale järgneval Reformierakonna tegevusele üsna jõuliselt, miks see nii oli?
16. Kas erakond proovis suunata ka meedias arutluses olevaid teemasid? Milliselt?
17. Milline oli Teie meelest rahastamiskandaali mõju Reformierakonna usaldusväärsusele?
18. Millisena näete laiemalt poliitiliste skandaalide rolli ühiskonnas? Mis mõju demokraatialle ja poliitilisele kultuurile?
19. Kas tahaksite ise midagi lisada?

Peatoimetajad

1. Millal Teie jaoks rahastamiskandaal algas?
2. Millist rolli Teie meelest mängis meedia antud skandaali kujunemisel?
3. Kuidas hindate meedia käitumist juhtumi valguses?
4. Kas toimetusel oli selge strateegia, kuidas juhtumit kajastatakse? Millises suunas peaks skandaal arenema? Milline? Millist joont EPL hoidis skandaali jooksul?
5. Mis oli see, mida taheti saavutada?
6. Millest tuleneb see, et skandaale sedavõrd suures mahus kajastatakse?
7. Kuidas seda toimetuses otsustatakse?
8. Kuidas näete erinevust EPLi ja Postimehe skandaali kajastuste vahel?
9. Ajakirjandus olevad käitunud liiga ühepoolset ja esindavat poliitilise partei positsiooni. Kuidas seda kommenteerida?
10. Kuidas on seotud skandaali kajastamine Teie jaoks ajakirjaniku ja kodaniku rolli tasakaaluga?
11. Kas soov oli skandaaliga seoses muuta poliitilist kultuuri?
12. Kui palju mängib rolli see, et skandaal toob lugejaid juurde ehk sellel on müüv jõud?
13. Kas toimetustes käidi pakkumas artiklite teemasid erinevate osapoolte poolt?
14. Kuidas püüavad erakonnad meediakajastust skandaali jooksul mõjutada? Ka reformierakond?
15. Kuidas mõjutasid meedia käitumist ja kõneaine kujundamist Reformierakonna reaktsioonid ja käitumine?
16. Milline oli Teie meelest rahastamiskandaali mõju Reformierakonna usaldusväärsusele?
17. Millisena näete laiemalt poliitiliste skandaalide rolli ühiskonnas? Mis mõju demokraatialle ja poliitilisele kultuurile?
18. Kas tahaksite ise midagi lisada?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Taavi Eilat (sünnikuupäev: 03.04.1989)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „*Ajakirjanduse ja poliitika roll ning suhted poliitilises skandaalis Silvergate'i näitel*“, mille juhendaja on prof Marju Lauristin
  - 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus 27.05.2013